

Fredrikke

Organ for FoU-publikasjoner - Høgskolen i Nesna

FRILUFTSLIV BLANT BARN OG UNGE PÅ HELGELAND

En kvantitativ undersøkelse

Rapport 1

**POLARSIRKELEN FRILUFTSRÅD
HOGNE HJERPÅS, HØGSKOLEN I NESNA**

Pris kr. 110,-
ISBN 978-82-7569-188-8
ISSN 1501-6889

2009, nr. 6

HØGSKOLEN I NESNA

Om Fredrikke Tønder Olsen (1856-1931)

Fredrikke Tønder Olsen ble født på handelsstedet Kopardal, beliggende i nåværende Dønna kommune. Det berettes at Fredrikke tidlig viste sin begavelse gjennom stor interesse for tegning, malerkunst og litteratur. Hva angår det siste leste hun allerede som ung jente "Amtmannens døtre".

Kildene forteller at Fredrikke levde et fascinerende og spennende liv til tross for sine handikap som svaksynt og tunghørt. Hun måtte avbryte sin karriere som gravørlærling fordi synet sviktet. Fredrikke hadde som motto: "Er du halt, er du lam, har du vilje kjem du fram." Fredrikke Tønder Olsen skaffet seg agentur som forsikringsagent, og var faktisk den første nordiske, kvinnelige forsikringsagent. Fredrikke ble kjent som en dyktig agent som gjorde et utmerket arbeid, men etter 7 år måtte hun slutte siden synet sviktet helt.

Fredrikke oppdaget fort behovet for visergutter, og startet Norges første viserguttbyrå. Hun var kjent som en dyktig og framtidsrettet bedriftsleder, der hun viste stor omsorg for sine ansatte. Blant annet innførte hun som den første bedrift i Norge vinterferie for sine ansatte.

Samtidig var hun ei aktiv kvinnesakskvinne. Hun stilte gratis leseværelse for kvinner, inspirerte dem til utdanning og hjalp dem med litteratur. Blant hennes andre meritter i kvinnesaken kan nevnes at hun opprettet et legat på kr. 30 000,- for kvinner; var æresmedlem i kvinnesaksforeningen i mange år; var med på å starte kvinnesaksbladet "Norges kvinder" som hun senere regelmessig støttet økonomisk.

Etter sin død ble hun hedret av Norges fremste kvinnesakskvinner. Blant annet er det reist en bauta over henne på Vår Frelses Gravlund i Oslo. Fredrikke Tønder Olsen regnes som ei særpreget og aktiv kvinne, viljesterk, målbevisst, opptatt av rettferdighet og likhet mellom kjønnene.

Svein Laumann

Forord

Denne spørreundersøkelsen forsøker å kartlegge vesentlige forhold angående barn og unges forhold til friluftsliv på Helgeland. Undersøkelsen har vært et samarbeidsprosjekt mellom Polarsirkelen Friluftsråd og Høgskolen i Nesna. Nordland Fylkeskommune har også støttet prosjektet økonomisk. I denne rapporten gjøres det rede for vesentlige funn i kartleggingen.

Takk til daglig leder i Polarsirkelen Friluftsråd Knut Berntsen for godt samarbeid og en glødende entusiasme, og takk til kollega Pål Vinje for mange gode diskusjoner og konstruktive innspill i arbeidet med undersøkelsen.

Hattfjelldal august 2009

Hogne Hjerpås
-høgskolelektor-

Referanseside

Tittel ”Friluftsliv blant barn og unge på Helgeland” - En kvantitativ undersøkelse		
	Sider 58	Dato August 2009
Forfatter Hogne Hjerpås Høgskolen i Nesna	Oppdragsgivere Polarsirkelen Friluftsråd Høgskolen i Nesna	
Sammendrag Opprettelsen av Polarsirkelen Friluftsråd vinteren 2007 initierte en kartlegging av barn og unges forhold til friluftsliv i medlemskommunene til friluftsrådet. Det ble gjennomført en kvantitativ undersøkelse iblant alle 4. og 9. klassingene i medlemskommunene skoleåret 2007/2008. Kartleggingen viser at: <ul style="list-style-type: none">- Barn og unge på Helgeland driver mye med friluftsliv- Friluftslivferdighetene oppleves av de unge selv som svært gode- Friluftslivet på Helgeland skiller seg lite fra resten av landet- Gutter er mer friluftslivaktive enn jenter, og guttene oppgir at de har bedre friluftslivferdigheter enn det jentene gjør.- Det drives lite med spenningssøkende friluftsliv- Familien er den viktigste pådriveren for friluftsliv- De geografiske forskjellene i friluftslivutøvelse gjenspeiler til en viss grad de naturgitte mulighetene til friluftsliv.- Sosiale relasjoner har i noen tilfeller større betydning enn naturen i nærmiljøet, i forhold til aktivitetsnivået i friluftsliv- Skolene driver en del med friluftsliv, men læringsutbyttet i sentrale friluftslivferdigheter som kart og kompass oppleves som altfor dårlig.- Friluftslivundervisningen på små- og fådelte skoler er tilrettelagt for de minste elevene.	Nøkkelord Friluftsliv Barn Ungdom Spørreundersøkelse	
	Alle foto: Hogne Hjerpås	

Innhold

FORORD	2
REFERANSESIDE	3
OVERSIKT OVER FIGURER OG TABELLER	5
1 INNLEDNING.....	7
1.1 BAKGRUNN	7
1.2 FORMÅLET MED UNDERSØKELSEN OG PROBLEMSTILLINGER	8
2 FRILUFTSLIV.....	8
2.1 BEFOLKNINGENS DELTAGELSE I OG FORHOLD TIL FRILUFTSLIV.....	9
2.1.1 Voksne og friluftsliv.....	9
2.1.2 Ungdom og friluftsliv.....	10
2.1.3 Barn og friluftsliv	12
3 METODE.....	12
3.1 DESIGN.....	12
3.2 UNDERSØKELSESGRUPPEN	13
3.3 DATAINNSAMLING	13
3.4 DATABEHANDLING.....	13
3.5 FEILKILDER I UNDERSØKELSEN	13
4 RESULTATER FRA UNDERSØKELSEN.....	15
4.1 DRIVER ELEVENE MED FRILUFTSLIV, OG HVA SLAGS FRILUFTSLIV DRIVER DE MED	16
4.2 HVEM DRIVER ELEVENE FRILUFTSLIV SAMMEN MED	19
4.3 BEGRUNNELSE FOR Å HOLDE PÅ MED FRILUFTSLIV	27
4.4 FRILUFTSLIVFERDIGHETER	30
4.5 HOLDNINGER TIL FRILUFTSLIV	32
5 RESULTATDISKUSJON	34
5.1 DRIVER BARN OG UNGE MED FRILUFTSLIV	34
5.1.1 Friluftslivaktiviteter og alder.....	36
5.1.2 Friluftslivaktiviteter og kjønn	36
5.1.3 Friluftslivaktiviteter og skolestørrelse	37
5.1.4 Friluftslivaktiviteter og geografi.....	37
5.2 HVEM DRIVER BARN FRILUFTSLIV SAMMEN MED	38
5.3 HVORFOR FRILUFTSLIV?.....	41
5.4 FRILUFTSLIVFERDIGHETER	42
5.5 HOLDNINGER TIL FRILUFTSLIV	45
6 KONKLUSJON.....	46
6.1 FRILUFTSLIV SAMMEN MED HVEM?	47
6.2 FRILUFTSLIV OG GEOGRAFI	47
6.3 FRILUFTSLIV OG BOSETTING.....	47
6.4 FRILUFTSLIVET I SKOLEN	47
6.5 FRILUFTSLIVFERDIGHETER	47
6.6 FRILUFTSLIVHOLDNINGER.....	47
ETTERORD.....	48
REFERANSER.....	49
VEDLEGG	53

Oversikt over figurer og tabeller

Figur 1. Friluftslivaktiviteter gjennomført 2 eller flere ganger siste 12 mnd. Hele undersøkelsesgruppen.....	16
Figur 2. Friluftslivaktiviteter gjennomført 2 eller flere ganger siste 12 mnd, sammenligning mellom 4. og 9. klasse. Aktiviteter med størst deltagelse fra 9. klassingene øverst, og aktiviteter med størst deltagelse fra 4. klassingene nederst.....	17
Figur 3. Friluftslivaktiviteter gjennomført 2 eller flere ganger siste 12 mnd, sammenligning gutter og jenter. Aktiviteter med størst deltagelse fra jenter øverst, og aktiviteter med størst deltagelse fra gutter nederst.....	17
Figur 4. Friluftslivaktiviteter gjennomført 2 eller flere ganger siste 12 mnd, sammenligning mellom elever på små skoler og elever på store skoler. Aktiviteter med størst deltagelse fra elever på små skoler øverst, og aktiviteter med størst deltagelse fra elever på store skoler nederst.....	18
Figur 5. Friluftslivaktiviteter gjennomført 2 eller flere ganger siste 12 mnd. Geografisk sammenligning mellom elever i kystkommuner og elever i innlandskommuner. Aktiviteter med størst deltagelse fra elever i kystkommuner øverst, og aktiviteter med størst deltagelse fra elever i innlandskommunernederst.....	18
Figur 6. Fremstilling av hvem undersøkelsesgruppen utfører de ulike aktivitetene mest sammen med	19
Figur 7.1. Andelen 4. og 9. klassinger som utfører de ulike aktivitetene mest på skolen.....	19
Figur 7.2. Andelen 4. og 9. klassinger som utfører de ulike aktivitetene mest sammen med venner.....	20
Figur 7.3. Andelen 4. og 9. klassinger som utfører de ulike aktivitetene mest sammen med foreldre og søsken.....	20
Figur 7.4. Andelen 4. og 9. klassinger som utfører de ulike aktivitetene mest sammen med besteforeldre	21
Figur 8.1. Andelen gutter og jenter som utfører de ulike aktivitetene mest på skolen.....	21
Figur 8.2. Andelen gutter og jenter som utfører de ulike aktivitetene mest sammen med venner.....	22
Figur 8.3 Andelen gutter og jenter som utfører de ulike aktivitetene mest sammen med foreldre og søsken.....	22
Figur 8.4 Andelen gutter og jenter som utfører de ulike aktivitetene mest sammen med besteforeldre	23
Figur 9.1. Andelen elever på små skoler sammenlignet med andelen elever på store skoler som utfører de ulike aktivitetene mest på skolen.....	23
Figur 9.2 Andelen elever på små skoler sammenlignet med andelen elever på store skoler som utfører de ulike aktivitetene mest sammen med venner.....	24
Figur 9.3 Andelen elever på små skoler sammenlignet med andelen elever på store skoler som utfører de ulike aktivitetene mest sammen med foreldre og søsken.....	24
Figur 9.4. Andelen elever på små skoler sammenlignet med andelen elever på store skoler som utfører de ulike aktivitetene mest sammen med besteforeldre.....	25
Figur10.1. Andelen elever i kystkommuner sammenlignet med andelen elever i innlandskommuner som utfører de ulike aktivitetene mest på skolen.	25
Figur 10.2. Andelen elever i kystkommuner sammenlignet med andelen elever i innlandskommuner som utfører de ulike aktivitetene mest sammen med venner.....	26
Figur 10.3. Andelen elever i kystkommuner sammenlignet med andelen elever i innlandskommuner som utfører de ulike aktivitetene mest sammen med foreldre og søsken.....	26
Figur 10.4. Andelen elever i kystkommuner sammenlignet med andelen elever i innlandskommuner som utfører de ulike aktivitetene mest sammen med besteforeldre.....	27
Figur 11. Undersøkelsesgruppens begrunnelse for å holde på med friluftsliv.....	27
Figur 11.1. Begrunnelse for å holde på med friluftsliv. Sammenligning 4. klasse og 9. klasse. Kategorier hvor 4. klasse scorer høyest til venstre. Kategorier hvor 9. klasse scorer høyest til høyre.....	28
Figur 11.2. Begrunnelse for å holde på med friluftsliv. Sammenligning gutter og jenter. Kategorier hvor det er likt til venstre. Kategorier hvor guttene scorer høyest i midten, og kategorier hvor jentene scorer høyest til høyre.....	28
Figur 11.3. Begrunnelse for å holde på med friluftsliv. Sammenligning mellom elever på små skoler og elever på store skoler. Kategorier hvor det er likt til venstre. Kategorier hvor elever på små skoler scorer høyest i midten, og kategorier hvor elever på store skoler scorer høyest lengst til høyre.....	29
Figur 11.4. Begrunnelse for å holde på med friluftsliv. Sammenligning mellom elever i kystkommuner og elever i innlandskommuner. Kategorier hvor det er likt til venstre. Kategorier hvor elever i kystkommuner scorer høyest i midten, og kategorier hvor elever i innlandskommuner scorer høyest lengst til høyre.....	29

Figur 12. Totaloversikt friluftslivferdigheter.....	30
Figur 12.1. Friluftslivferdigheter. Sammenligning gutter og jenter.....	30
Figur 12.2. Friluftslivferdigheter. Sammenligning elever på små skoler og elever på store skoler.....	31
Figur 12.3. Friluftslivferdigheter. Sammenligning elever i kystkommuner og elever i innlandskommuner.....	31
Figur 13. Holdninger til friluftsliv og natur.....	32
Figur 13.1. Holdninger til friluftsliv og natur. Sammenligning gutter og jenter.....	32
Figur 13.2. Holdninger til friluftsliv og natur. Sammenligning mellom elever på små skoler og elever på store skoler.....	33
Figur 13.3. Holdninger til friluftsliv og natur. Sammenligning elever i kystkommuner og elever i innlandskommuner.....	33
Tabell 1. Viser prosentvis fordeling av antall skoler med ulik størrelse, og prosentvis fordeling av bosted for denne undersøkelsen samt utvalgte fylker og landsdeler. Data er hentet fra statistikkbanken til SBB 2007.....	14

1 INNLEDNING

Her presenteres bakgrunnen for og formålet med undersøkelsen, samt problemstillinger som undersøkelsen ønsker å belyse.

1.1 Bakgrunn

Friluftsliv er en del av den norske kulturarven. Det norske friluftslivet har vært preget av et mangfold av aktiviteter, hvor både geografi, klima, tidsepoke og menneskelig påvirkning har vært med på å forme de ulike friluftslivaktivitetene.

Voksensamfunnet preges i stadig større grad av stillesittende arbeid, og livstilsykdommer har blitt vanlig i den voksne befolkningen. Samtidig oppleves det at folk "dårligere tid" nå enn noen gang før, de har så mye de skal rekke, og så mange ting de skal være med på.

Barnas liv og væremåte er et resultat av arv og miljø, og miljøet i form av dagens samfunn former de fremtidige voksegenerasjoner. Min oppfatning er at miljøet til en viss grad preges av stor flyktighet, ungene skal prøve mye, de forlanger stadige skiftninger, og har sjelden tid til å la ting synke inn. Teknologien har satt sitt preg på hverdagen, og barn og unge bruker i dag mye mer tid foran tv og pc enn de har gjort noen gang tidligere. Dette er også i stor grad stillesittende aktiviteter, som preges av raske skiftninger og mye visuell og kognitiv aktivitet, samt lite fysisk bevegelse.

Hvor har det så blitt av friluftslivet oppe i alt dette? Friluftsliv har alltid blitt sett på som en viktig faktor både for den mentale og fysiske helsen, og like viktig både for liten og stor. Kanskje er det slik fortsatt, og kanskje er friluftslivet viktigere enn noen gang i dagens samfunn.

Myndighetene har gjennom stortingsmeldinger, handlingsplaner for friluftsliv og læreplaner for skoleverket, forsøkt å sette friluftslivet på dagsordenen.

Eksempelvis i St.meld. 40 "Om Friluftsliv" (1987-1988), St.meld. 14 "Idrettsliv i endring" (1999-2000), St.meld. 39 "Oppvekst- og levekår for barn og ungdom i Norge" (2001-2002), St.meld. 39 "Friluftsliv – Ein veg til høgare livskvalitet" (2000-2001), St.meld. 16 "Resept for et sunnere Norge" (2002-2003). Handlingsplan for "Friluftsliv mot år 2000" (DN-rapport 1991-3), Handlingsplan for fysisk aktivitet 2005-2009 "Sammen for fysisk aktivitet" (2005), Læreplanverket for den 10-årige grunnskolen (KUF 1996), og nå i det seneste læreplanverket "Kunnskapsløftet" (KD 2006) for både grunnskole og videregående skole.

Det er et lite paradoks at samtidig som det fysiske aktivitetsnivået til deler av befolkningen går ned og stressfaktoren opp, har aldri friluftslivet i Norge vært bedre organisert enn hva tilfellet er i dag. På internett finnes det utallige nettsted/sider som tar opp friluftsliv, både på informativt vis og på kommersielt vis. Organisasjoner som driver med friluftsliv er ofte godt organisert og har gode tilbud til de som ønsker å delta.

Friluftsliv har også fått godt fotfeste i læreplanverket for grunn- og videregående skole. Kanskje bare i teorien vil en del hevde, men det vet vi vel egentlig ikke nok om.

I tillegg har det blitt etablert paraplyorganisasjoner som *"Friluftslivets Fellesorganisasjon"* som jobber for en styrking av de frivillige friluftslivorganisasjonene i Norge, *"Forum for Friluftsliv i skolen"*, initiert av Direktoratet for Naturforvaltning, og *"Friluftsrådernes Landsforbund"* som ivaretar de interkommunale friluftsrådene rundt omkring i landet.

Vinteren 2007 ble Polarsirkelen friluftsråd (PFR) etablert, bestående av kommunene: Rana, Hemnes, Hattfjelldal, Nesna, Lurøy, Rødøy og Træna. En av de første oppgavene til PFR var å kartlegge innbyggernes forhold til friluftsliv, og i denne sammenheng ble undertegnede kontaktet for å prøve å finne ut mer om dette temaet.

1.2 Formålet med undersøkelsen og problemstillinger

Formålet med undersøkelsen har vært å kartlegge barn og unges forhold til friluftsliv og ulike friluftslivaktiviteter i de syv medlemskommunene i PFR. Man vet en del om friluftslivet og trender i friluftslivet på landsbasis via forskning, men vi vet lite konkret om barn og unges forhold til friluftsliv på Helgeland.

Undersøkelsen tar opp følgende problemstillinger:

1. Hvilke former for friluftslivaktiviteter driver barn og unge i 2007?
2. I hvilket omfang driver barn og unge de ulike friluftslivaktivitetene?
3. Når - og i hvilke sammenhenger - driver barn og unge friluftslivaktiviteter?
4. Er det forskjeller i friluftslivutøvelsen hos barn og unge i forhold til alder, kjønn, geografi og skolestørrelse?
5. Hvilke friluftslivferdigheter har barn og unge?
6. Hvorfor driver barn og unge friluftslivaktiviteter?

2 FRILUFTSLIV

Selve friluftslivbegrepet har blitt forsøkt definert av flere og over lang tid, og i denne prosessen har det dukket opp flere forskjellige definisjoner bl.a. *"Friluftsliv er overskuddsliv i natur"* (Faarlund 1974:32) og *"Friluftsliv er naturvennlig ferdsel og hensynsfull bruk av den frie natur, hvor hovedsiktemålet er naturopplevelse"* (Tellnes 1989:24).

Fra statlig hold er den offisielle definisjonen: *"Friluftsliv er opphold og fysisk aktivitet i friluft i fritiden med sikte på miljøforandring og naturopplevelse"* (Miljøverndepartementet 1987:12).

Hvordan man definerer et begrep, ofte vil ha sammenheng med ståstedet til den som definerer. I vår undersøkelse ble det ikke gitt noen forklaring eller definisjon av begrepet, slik at selve begrepet friluftsliv er definert av hver enkelt respondent. Vi kan ikke forvente at 4. klassinger og 9. klassinger kjenner eller forholder seg til den offisielle definisjonen av begrepet "friluftsliv", så derfor må tolkningen av resultatene våre bygge på en mye videre forståelse av begrepet.

Den definisjonen som kanskje favner de fleste i undersøkelsen er definisjonen som Norsk institutt for naturforskning (NINA) har forholdt seg til: *"Friluftsliv er fritidsbruk av natur"* (Kaltenborn 1993).

2.1 Befolkningens deltagelse i og forhold til friluftsliv

I tidsrommet 1970-2004 har det blitt gjennomført en hel rekke landsrepresentative undersøkelser som har hatt til hensikt å kartlegge nordmenns deltagelse i og forhold til friluftsliv. De fleste av disse undersøkelsene har vært i regi av Statistisk sentralbyrå (SSB). Det er verdt å merke seg at stort sett alle undersøkelser gjort av SSB (blant annet Levekårsundersøkelsene) forholder seg til den voksne del av befolkningen (16-74 år), og kan som sådan ikke sammenlignes direkte med funn i vår undersøkelse. Imidlertid vil, som tidligere nevnt, både arv og miljø være med på å påvirke utviklingen av barn og unge. Derfor har jeg lagt noe vekt på å belyse de voksnes forhold til friluftsliv i denne rapporten, da de må sees på som en viktig ”miljøfaktor”, i forhold til hvordan barn og unge utvikler et forhold til natur og friluftsliv.

2.1.1 Voksne og friluftsliv

I Levekårsundersøkelsen fra 2001 (SSB 2001) sier 34 % av den voksne befolkningen at friluftsliv er deres viktigste aktivitet på fritida.

Landsrepresentative undersøkelser fremholder friluftsliv som den viktigste fritidsaktiviteten når det gjelder tidsbruk, både på tvers av aldersgrupper og kjønn (Tellnes 1992, Vaagbø 1993, Vorkinn, Kleiven og Aas 1997, Hansen 1998, Pedersen 2001). Imidlertid viser SSBs Tidsutnyttingsundersøkelse fra 2000 at friluftsliv er den 4. største fritidsaktiviteten, og at vi i gjennomsnitt bruker 24 min pr dag til friluftsliv. Fritidsaktiviteter som kommer foran er: besøke slekt og venner, se på fjernsyn, og lesing (Vaage 2002). Dette er forholdsvis gamle tall og man kan anta at i dagens ”multimedia-samfunn” har tidsbruk til data/tv skutt i været

Levekårsundersøkelsen fra 2007 (SSB 2007) viser at fotturer i skogen og fjellet er den største friluftslivaktiviteten, deretter kommer utendørs bading og soling, tett fulgt av skitur i skog og fjell. Videre følger aktivitetene fiske, sanking og båttaktiviteter.

SSB's levekårsundersøkelse fra 2001 viste videre at 79% av befolkningen utøvde friluftsliv i nærområdet (under 2 km fra bosted), mens 50% utøvde friluftsliv i dagsturområder (2-50 km fra bosted), og 39% utøvde friluftsliv mer enn 50 km fra hjemmet en eller flere ganger i løpet av 2001 (Vaage 2004).

Alf Odden viser i sin doktoravhandling ”Hva skjer med norsk friluftsliv” (Odden 2008) at man i tidsrommet 1970-2004 kan se en nedgang i høstingsaktiviteter, en svak stigning i turaktiviteter, samt en sterk stigning i mer moderne og action-pregede aktiviteter (som f.eks terrengsykling, offpistkjøring, kiting). I tillegg ser man en tendens til en økende oppslutning om friluftsliv over tid totalt sett i befolkningen, og for den eldste del av befolkningen er det en jevn økning for alle typer aktiviteter.

Odden konkluderer videre i sin avhandling med at vi sannsynligvis går mot et mer mangfoldig friluftsliv, hvor nye aktiviteter med mer actionpreg til en viss grad overtar for det tradisjonelle friluftslivet. Det går også mot et mer makelig friluftsliv hvor det er de lange ski- og fotturene som reduseres mest, samtidig som bading er den av de store aktivitetene som øker mest. Dette er trender som er synlig i hele befolkningen, men sterkest blant ungdom (Odden 2008).

SSB's Levekårsundersøkelse fra 2001 viser at det er mange motiver for å drive med friluftsliv blant befolkningen. De viktigste er: Å samle nye krefter og overskudd, komme bort fra stress og mas, for å trene og ta vare på egen helse, og å oppleve naturens stillhet og fred. Det å være

sammen med familie og venner kommer også høyt opp på motivene for å drive friluftsliv. I en undersøkelse fra Trøndelag svarte 85 % at friluftslivet var en naturlig del av barneoppdragelsen (Vorkinn, Vittersø, og Riese 2000). Det er mye forskning som nettopp viser at fritid/friluftaktiviteter man utfører som barn, i større grad enn aktiviteter man ikke utførte som barn, også blir en del av voksenlivet (Pedersen 1999, Vestheim 2005, og Ringerike 2006)

Tilgjengeligheten, både i form av fysisk (geografisk) avstand, økonomi, praktiske kunnskaper (tur etter evne) og kultur, avgjør til en viss grad hvor stor deltagelse man har i de ulike friluftslivaktivitetene. God tilgjengelighet øker oppslutningen om de ulike aktivitetene (Odden 2008).

2.1.2 Ungdom og friluftsliv

Det er i aldersgruppen 16-24 år vi finner de mest aktive friluftslivutøverne, og blant disse igjen er det studenter og skoleelever som er mest aktive. Kvinner er ikke like aktive som menn, og det er størst kjønnsmessige forskjeller i aktiviteter som har med jakt, fiske og overnatting i naturen å gjøre (Pedersen 2001).

Noen undersøkelser viser at ungdom deltar lite i tradisjonelle friluftaktiviteter, og at det er guttene som dominerer i aktiviteter som fiske, båtaktiviteter, skigåing og generelt villmarksliv, mens jentene dominerer i sankeaktiviteter som sopp- og bærplukking (Wickstrøm, Skogen og Øia 1994, og Skogen og Wickstrøm 1996).

Ungdom og voksne på fjelltur for å sanke av naturens overskudd. Et stadig sjeldnere syn i norsk natur?

Ser man på friluftslivet over tid (1970-2004) viser det seg at ungdom (16-24 år) deltar stadig mindre i høstingsaktiviteter og turaktiviteter, mens de har en sterk økning i deltagelse i moderne og actionpregede aktiviteter. Den totale deltagelsen i friluftsliv over tid er allikevel svekket blant ungdom. (Odden 2008).

Undersøkelser har også vist en tendens til geografiske forskjeller i forhold til ungdoms deltagelse i friluftsliv. Stranbu (2000, 2001) har analysert Oslo-ungdommens forhold til friluftsliv, basert på Ungdomsundersøkelsen i Oslo 1996. Det viser seg at ungdom fra høyere samfunnslag og middelklassen er mer på tur enn ungdom med utenlandsk bakgrunn og de fra lavere samfunnslag. Det viser seg også at det tradisjonelle høstingsfriluftslivet ikke har høy prioritet blant Osloungdommen.

Undersøkelser gjort i Finnmark (Skille 2000, og Pedersen 2001, 2002, 2003,) viser en litt annen trend. Stadig flere søker utfordrende friluftslivaktiviteter, ungdommen uttrykker et nært forhold til naturen, de er gjerne på tur for turens egen del, og det å ”nyte naturen” er viktig. Høstingsaktiviteter er vanlig og ofte en naturlig del av turene.

I en undersøkelse om ungdoms deltagelse i friluftsliv (Tellnes 1992, Eika og Tangen 1992) viser at omfanget av, og deltagelse i friluftsliv øker når naturen er mer tilgjengelig. Ønsket om å delta i friluftsliv øker når muligheten av naturmessige grunner avtar. De som ikke deltar i friluftslivaktiviteter, begrunner det oftest med at de har ikke tid selv om de har lyst.

I den grad man kan se noen trender i friluftslivet blant ungdom utover det som allerede er nevnt, så viser undersøkelser gjort i perioden 1970-1996 (Vorkinn et al. 1997, Bischoff og Odden 1999, 2000, 2002) at ungdom i stadig større grad søker friluftslivaktiviteter hvor mestring er sentralt, man kan på en måte si at friluftslivet har fått en ”idrettsvinkling”. Det å prestere har blitt en del av ungdommens friluftsliv.

Er det å nå toppen viktigere enn opplevelsen av selve turen?

2.1.3 Barn og friluftsliv

Barns forhold til naturen er belyst i flere prosjekt fra barnehagen. Det at barn trives i naturen synes å gå igjen i mange undersøkelser (bl.a. Bagøien 1992, Fjørtoft 1993, 1995, Grimeland 1995, Lund 1995). Barn er aktive ute, og aktiviteter i naturen øker utholdenheten og kroppsbeherskelsen (Fjørtoft 2000, Johnsen 1999, Klepsvik 1995). Flere undersøkelser peker også på at barn leker bedre og mer kreativt ute enn inne (Braute 1993, Fjørtoft 1993, Loftesnes 1998).

Småbarnsundersøkelsene (NIF 1997, Hansen 1999) viste at over 90 % av barna hadde omgivelser utenfor hjemmet som stimulerte til uteaktiviteter året rundt. Samme undersøkelse viste at 40 % av barna gikk på tur i skog og mark en eller flere ganger i uka, og at barn i Nord-Norge også brukte fjell og vidder som turområde. Mjaavatn (1999) har sett på hva skolebarn i Trøndelag har lyst til å drive med av friluftslivaktiviteter, og undersøkelsen viser at ski- og fotturer, klatring i fjell og trær, og hyttebygging er noe ungene vil holde på med. Samtidig ønsker skolebarna en bedre tilrettelegging av områder for spenningsrelaterte aktiviteter som ski- og aking, og anlegg for skateboard og rulleskøyter.

Mens små barn har stor motivasjon og lyst til å delta i forskjellige friluftslivaktiviteter, avtar motivasjonen raskt etter hvert som barna blir eldre (Mjaavatn 2005). Et annet funn i samme undersøkelse var at barn etter hvert som de vokser opp oppfatter aktiviteter som langrenn mindre og mindre interessant, mens aktiviteter med snøbrett oppleves som mer og mer interessant.

I likhet med den voksne del av befolkningen øker stadig tiden barn bruker foran TV/dataskjermen, og helt ferske tall fra HEMIL-senteret (rapport ikke utgitt, kommer i 2009) viser en enorm økning i passiv tid foran tv/dataskjerm fra 2001 til 2005.

3 METODE

For å finne svar på problemstillingene skissert i kap. 1.2 har vi gjennomført en kvantitativ undersøkelse blant samtlige 4. og 9. klassinger i de 7 medlemskommunene (Hattfjelldal, Hemnes, Lurøy, Nesna, Rana, Rødøy, Træna) til PFR. Totalt er det 911 elever som har besvart undersøkelsen.

Spørreskjemaet ble utviklet vinteren og våren 2007, det ble utprøvd i flere omganger og i forskjellige aldersgrupper, tilpasninger ble gjort underveis slik at forventninger om høy validitet kunne forventes med det ferdige spørreskjemaet (vedlegg 1).

3.1 Design

Det var fra PFR's ståsted ønskelig å gjøre en grundig kartlegging av forholdene rundt barn og friluftsliv. For å få med flest mulig, eller aller helst alle, ble det valgt en kvantitativ tilnærming. Spørreskjema ble utviklet vinteren 2007 og utprøvd i flere omganger på elever i grunnskolen, og med utgangspunkt i det ferdige spørreskjemaet ble det innhentet tillatelse fra Personvernombudet for forskning. Utgangspunktet for spørreskjemaet var problemstillingene referert tidligere i rapporten. Spørreskjemaet inneholder stort sett variabler på nominalnivå, og det igjen tilsier at det i første rekke er kartlegging som er målet for undersøkelsen.

3.2 Undersøkellesgruppen

Det var både tid og anledning til å oppsøke alle skolene i medlemskommunene, og vi kunne derfor hente opplysninger hos alle elevene på bestemte årstrinn. Vi unngikk dermed problematikken med å finne et representativt utvalg. For å kunne kartlegge eventuelle forskjeller i forhold til alder, ble alle elevene i 4. klasse og alle elevene i 9. klasse deltakere i undersøkelsen. Valgene av disse aldersgruppene ble gjort med tanke på at i 4. klasse er elevene fortsatt ”barn”, mens de samtidig er i stand til å svare på spørsmål på nominalnivå, og delvis på enkle spørsmål på ordinalnivå. I 9. klasse er elevene på vei til å bli ”ungdom”, de har i større grad utviklet de sosiale og kognitive egenskapene, og de er i større grad i stand til å vurdere seg selv og egne holdninger.

9. klassingene svarte på de samme spørsmålene som 4. klassingene, og i tillegg svarte de på en del spørsmål om egne ferdigheter og holdninger til friluftsliv.

Alle skolene som hadde 4. og/eller 9. klassinger i de 7 kommunene ble besøkt (totalt 45 skoler). Det er store skoler, små skoler, fulldelte og fådelte skoler med i undersøkelsen. Videre er det både by og landskoler, og de er geografisk spredd fra den ytterste kyst til innlandet mot svenskegrensen.

3.3 Datainnsamling

Datainnsamlingen ble gjennomført skoleåret 2007/2008. På forhånd hadde alle rektorer gitt tillatelse til gjennomføring, og foreldrene hadde fått brev med informasjon om undersøkelsen og mulighet til å reservere egne barn fra å delta.

Utfyllingen av spørreskjemaene ble gjennomført klassevis, det var samme person som introduserte og gjennomgikk spørreskjemaene i alle klasser. På den måten ønsket vi å sikre samme mal for gjennomføring, og samme informasjon om undersøkelsen ble gitt hver gang. Det ble informert om at det var en anonym undersøkelse, dvs. at elevene ikke skulle oppgi navn på spørreskjemaet. Videre er anonymiteten sikret ved at det ikke oppgis navn på skoler i rapporten. Konfidensialiteten er også sikret ved at det ikke er mulig å spore enkeltskjema tilbake til en enkelt elev, og ved at det ikke offentliggjøres noen personlige data for enkeltelever.

3.4 Databehandling

Spørreskjemaet er på 6 sider, og har i overkant av 100 variabler (vedlegg 1). 4. klassingene svarte på de 5 første sidene i spørreskjemaet, mens 9. klassingene svarte på hele skjemaet. Det er for det meste lukkede svaralternativer på nominalnivå, og kun få spørsmål med åpne svaralternativer. Det er også noen spørsmål på ordinalnivå med rangering.

Til databehandlingen er det benyttet statistikkprogrammet SPSS 16.0, og alle data ble punchet direkte inn fra spørreskjemaene.

3.5 Feilkilder i undersøkelsen

Det kan være mange feilkilder knyttet til resultatene fra kvantitative spørreundersøkelser. En del av disse feilkildene knytter seg til utvalgsmetoder og utvalgsstørrelse. I vår undersøkelse er det imidlertid ikke benyttet noe utvalg, da omentrent alle aktuelle barn har svart på

undersøkelsen. Undersøkelsen har en svarprosent på ca. 95 %, og det var bare de elevene som ikke var på skolen (pga sykdom eller lignende) den aktuelle dagen undersøkelsen ble gjennomført, som ikke har svart på spørreskjemaet. Det ligger derfor få feilkilder i forhold til utvalg i denne undersøkelsen. En slik mulig feilkilde ligger i ”utvalget” av årstrinn. I rapporten forsøker jeg å trekke konklusjoner som gjelder ”barn” generelt, selv om vi bare har gjennomført undersøkelsen for to alderstrinn. I hvilken grad man kan si at disse årstrinnene representerer barn generelt, kan være usikkert. Se for øvrig kap. 3.2. ovenfor.

Hvis man derimot ønsker å generalisere utover de 7 medlemskommunene i PFR, vil utvalgsproblematikken være en faktor. Utvalget av kommuner er gjort på bakgrunn av medlemskommune i PFR, men en sammenligning av faktorene skolestørrelse, beboelse i tettbygd strøk/på landet, og bostedsgeografi (kyst/innland), viser at disse forholdene i de utvalgte kommunene på mange måter gjenspeiler forholdene på hele Helgeland, i Nordland, i Nord-Norge og til dels i Trøndelagsfylkene.

	Skoler med 0-99 elever	Skoler med 100 eller flere elever	Befolkning i spredtbygde strøk	Befolkning i tettbygd strøk
Undersøkelsen	61 %	39 %	29 %	71 %
Nordland	57 %	43 %	31 %	69 %
Nord-Norge	56 %	44 %	31 %	69 %
Trøndelag	39 %	61 %	29 %	71 %

Tabell 1. Viser prosentvis fordeling av antall skoler med ulik størrelse, og prosentvis fordeling av bosted for denne undersøkelsen samt utvalgte fylker og landsdeler. Data er hentet fra statistikkbanken til SBB for 2007.

Vi ser at forholdet mellom små og store skoler er forholdsvis sammenlignbart for både Nordland og Nord-Norge, mens befolkningsstrukturen i tillegg også er sammenlignbar med trøndelagsfylkene.

Ut fra dette kan man si at funn i undersøkelsen vår i stor grad kan generaliseres til å gjelde forhold både i Nordland fylke, Nord-Norge og til dels trøndelagsfylkene.

En geografisk sammenligning av ”utvalgskommunene” og Nordland/Nord-Norge, i forhold til bosetning/kommuner spredt langs kysten og i innlandet, viser også at vår undersøkelse kan brukes til å generalisere over et større område.

Ved kvantitative spørreundersøkelser kan innledningen og selve gjennomføringen av spørreskjemasekvensen være en mulig feilkilde. I vår undersøkelse er denne feilkilden forsøkt minimalisert ved at samme person og samme rutine er fulgt hver gang.

Videre vil det alltid være en ”kognitiv feilkilde” ved skriftlige spørreskjemaundersøkelser. Selv om elevene i vår undersøkelse fikk grundig innføring før undersøkelsen startet, samt klassevis veiledning underveis i utfyllingen, vet man aldri helt om elevene har forstått hva de har svart på og hvordan de har tolket spørsmålene. For å kunne hevde en forholdsvis høy validitet, støtter jeg meg til en lang (6 mnd) og grundig utarbeidelse av spørreskjemaet, samt utprøving av skjemaet i flere omganger og på flere elevgrupper i forskjellige barne- og ungdomsskoler.

Forskning har vist at i enkelte tilfeller kan respondenter knytte for positive assosiasjoner til den aktiviteten en undersøkelse omfatter, slik at man under utfylling av spørreskjema kan få

en overdriving av egen aktivitet (Søndergård Jensen og Koch 1997, Hurlen Foss 2005). Forskningen som har vist dette er gjort på voksne respondenter, og i hvilken grad dette gjelder vår undersøkelse er usikkert, men det kan være en faktor som må tas med når man vurderer undersøkelsens reliabilitet.

I en del andre undersøkelser (blant annet levekårsundersøkelser fra SSB) har det at man har gjort en aktivitet minst en gang siste 12 mnd, blitt brukt som kriterium for at man "holder på med" aktiviteten. Dette er også en vanlig måte å måle friluftslivaktivitet ved internasjonale undersøkelser (se for eksempel Lamprecht og Stamm 2000, Cordell 2004).

I min undersøkelse/kartlegging har det blitt satt en grense på at man minimum må ha gjort en aktivitet to eller flere ganger siste 12 mnd, for å komme med i den gruppen som "driver med" denne aktiviteten.

Hvis man gjennom å ha prøvd en aktivitet bare en gang skal klassifiseres som at man holder på med denne aktiviteten, mener jeg at man kan få med for mange tilfeldige. Det "å holde på med" er for meg et uttrykk som sier noe om at man bevisst velger å gjenta noe, og da må man gjøre en aktivitet mer enn en gang. I den grad man kartlegger om noen "holder på med" en aktivitet, er det større sjans for at man faktisk holder på med en ting desto flere ganger man gjør det over et visst tidsrom. Det kan derfor også stilles spørsmål om man ved å forholde seg til kun 2 ganger gjennom et helt år, kan sies å holde på med noe, da gjentakelseshyppigheten i forhold til tiden mellom hver gang man gjør aktiviteten kan bli forholdsvis lang. Imidlertid er mange av aktivitetene som berøres i undersøkelsen sesongbetonte, slik at tidsrommet mellom hver gang man gjør en aktivitet, også begrenses av sesongen aktiviteten hører hjemme i.

Det at denne undersøkelsen har et skjerpet krav i forhold til en del andre undersøkelser som det er naturlig å sammenligne med, innebærer sannsynligvis en lavere oppslutning om enkeltaktiviteter. Det innebærer også at man skal være forsiktig med en direkte sammenligning av deltagelse i forhold til andre undersøkelser.

Forøvrig ser ikke forholdet mellom aktivitetene, eller andre vesentlige forhold angående aktivitetene ut til å endre seg ved et skjerpet krav om deltagelse i en undersøkelse (Odden 2008)

4 RESULTATER FRA UNDERSØKELSEN

I dette kapitlet presenteres utvalgte data fra undersøkelsen. Det er laget oversikter for områder som direkte gjenspeiler problemstillingene i undersøkelsen, og videre er disse dataene sammenholdt med variasjoner for alder, kjønn, skolestørrelse og geografi. Alderssammenligningene kommer direkte av at det er 4. og 9. klassinger som har svart på spørsmålene.

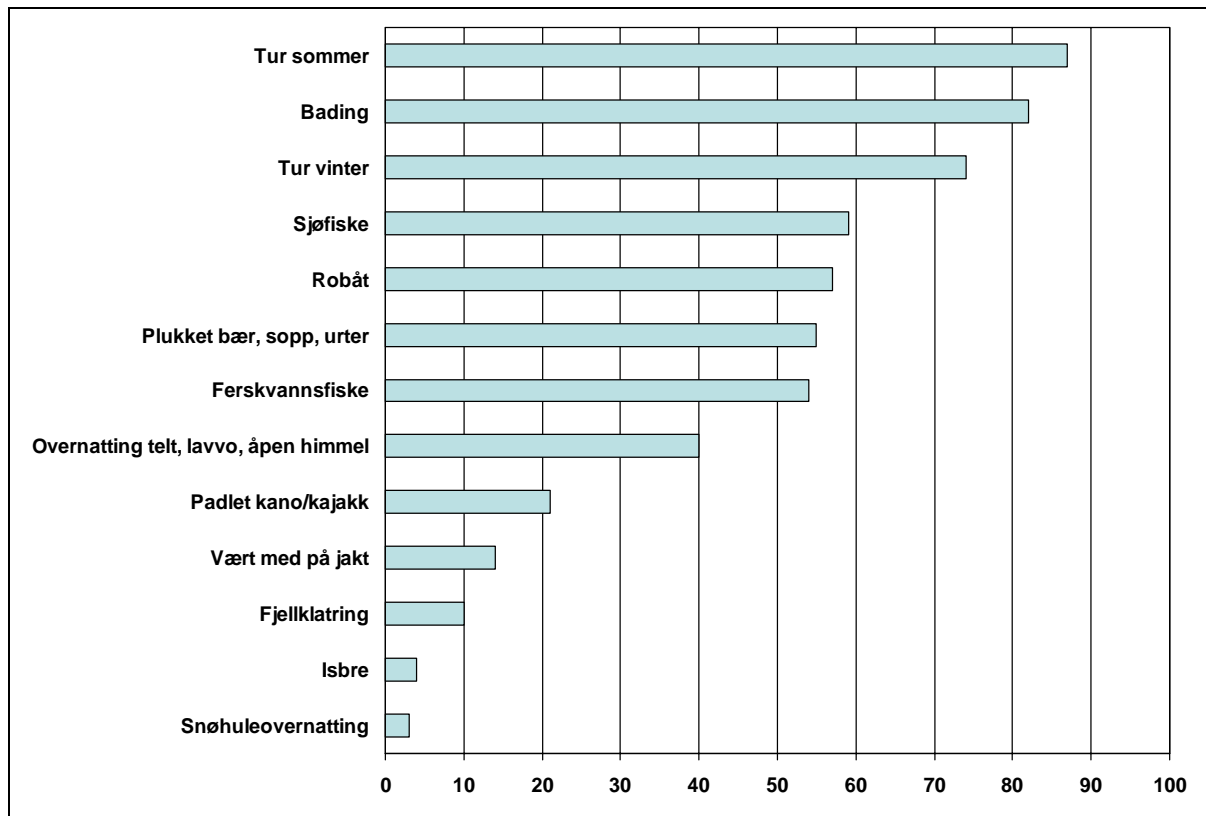
Sammenligningene av skolestørrelsen vil i tillegg til å si noe om forhold knyttet til friluftsliv og skolestørrelse, også i stor grad si noe om elevenes forhold til friluftsliv i by/tettsteder, sammenlignet med elevenes forhold til friluftsliv på landet. En sammenligning av skolestørrelsen er også til en viss grad en sammenligning av fulldelte mot fådelte skoler.

I den geografiske sammenligningen er kystkommuner sammenlignet med innlandskommuner, og her er Hattfjelldal, Hemnes og Rana definert som innlandskommuner, selv om både Rana

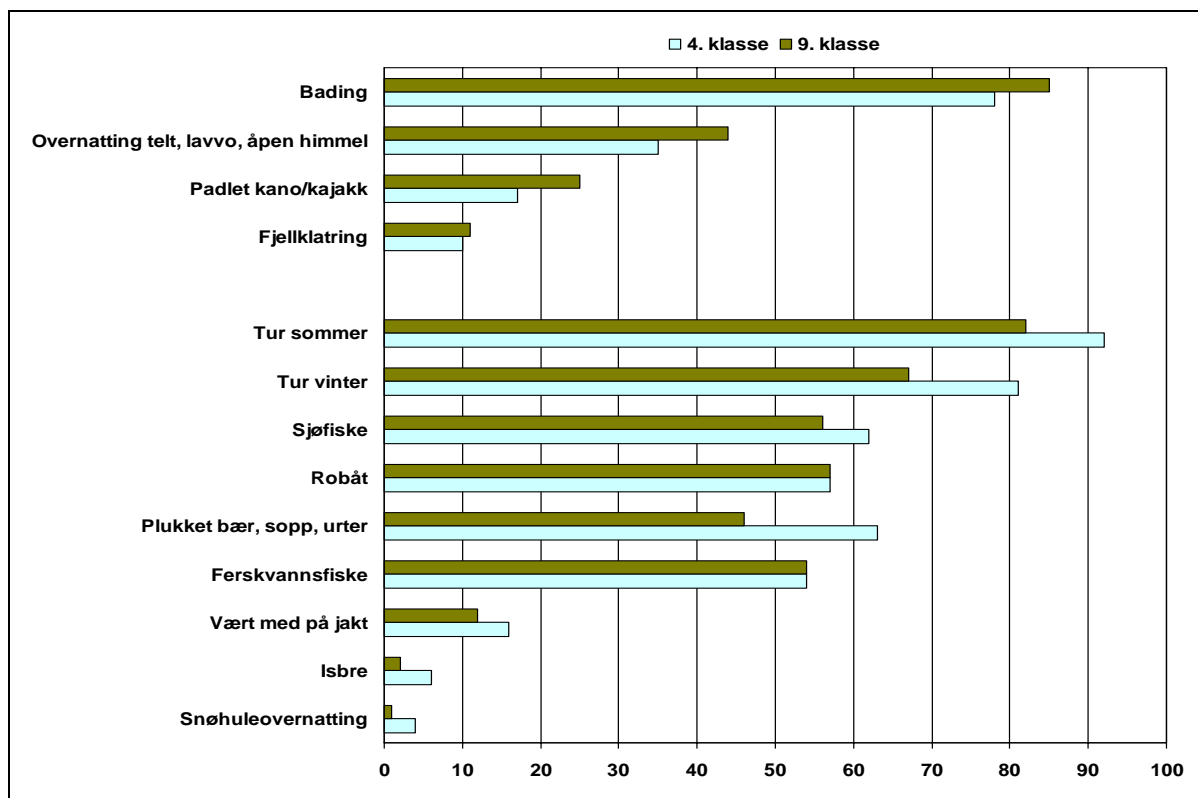
og Hemnes har kystlinjer. Kysten i disse kommunene består stort sett til av noen fjordarmer, og det er i liten grad naturlig å anta at friluftslivet i disse kommunene er veldig influert av nærheten til havet. Lurøy, Nesna, Rødøy og Træna er definert som kystkommuner.

Alle resultatene/figurene er prosentvise fremstillinger. Andre spesifikasjoner om de ulike resultatene er beskrevet i innledningen til delkapitlene, eller direkte i figurtekstene.

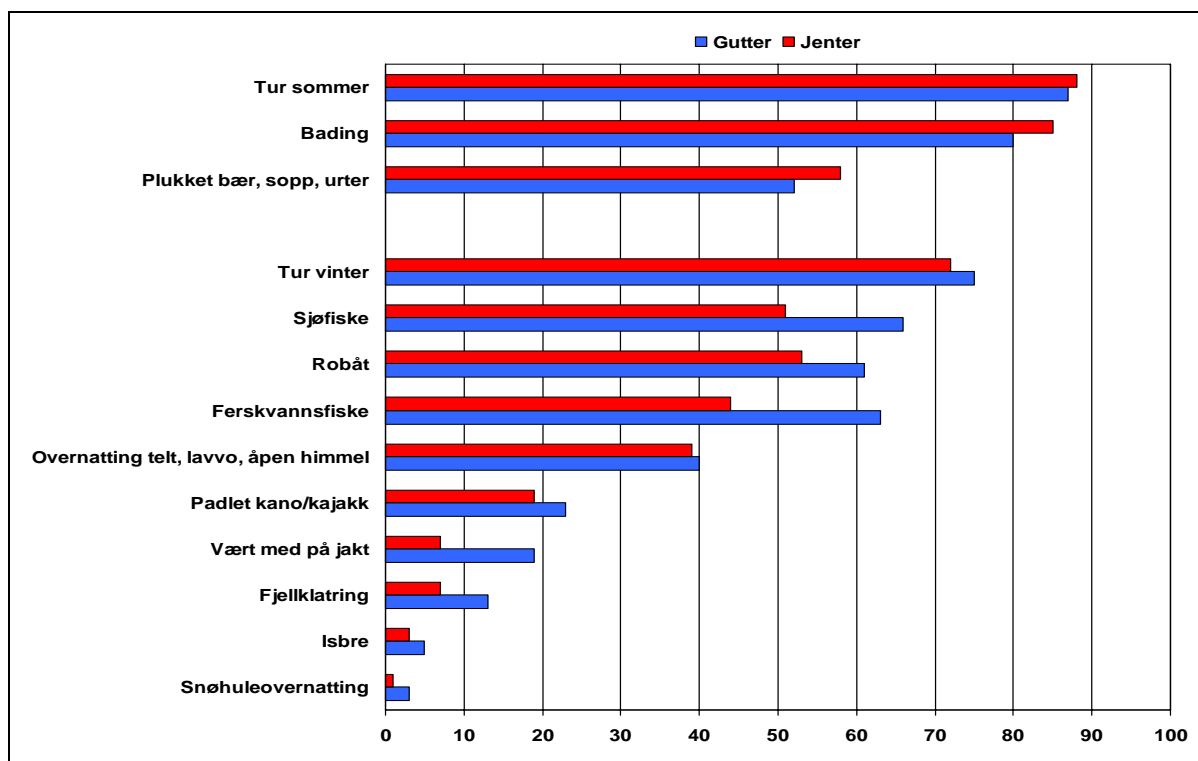
4.1 Driver elevene med friluftsliv, og hva slags friluftsliv driver de med

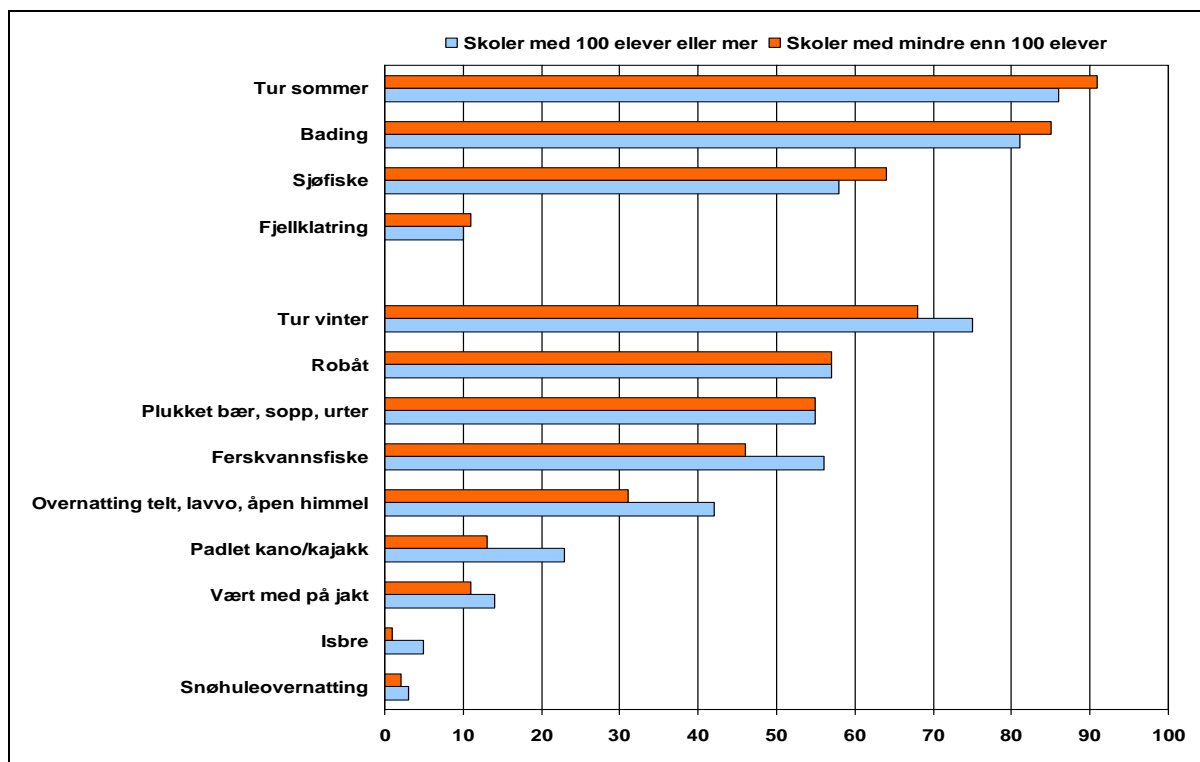
Figur 1. Friluftslivaktiviteter gjennomført 2 eller flere ganger siste 12 mnd. Hele undersøkelsesgruppen.

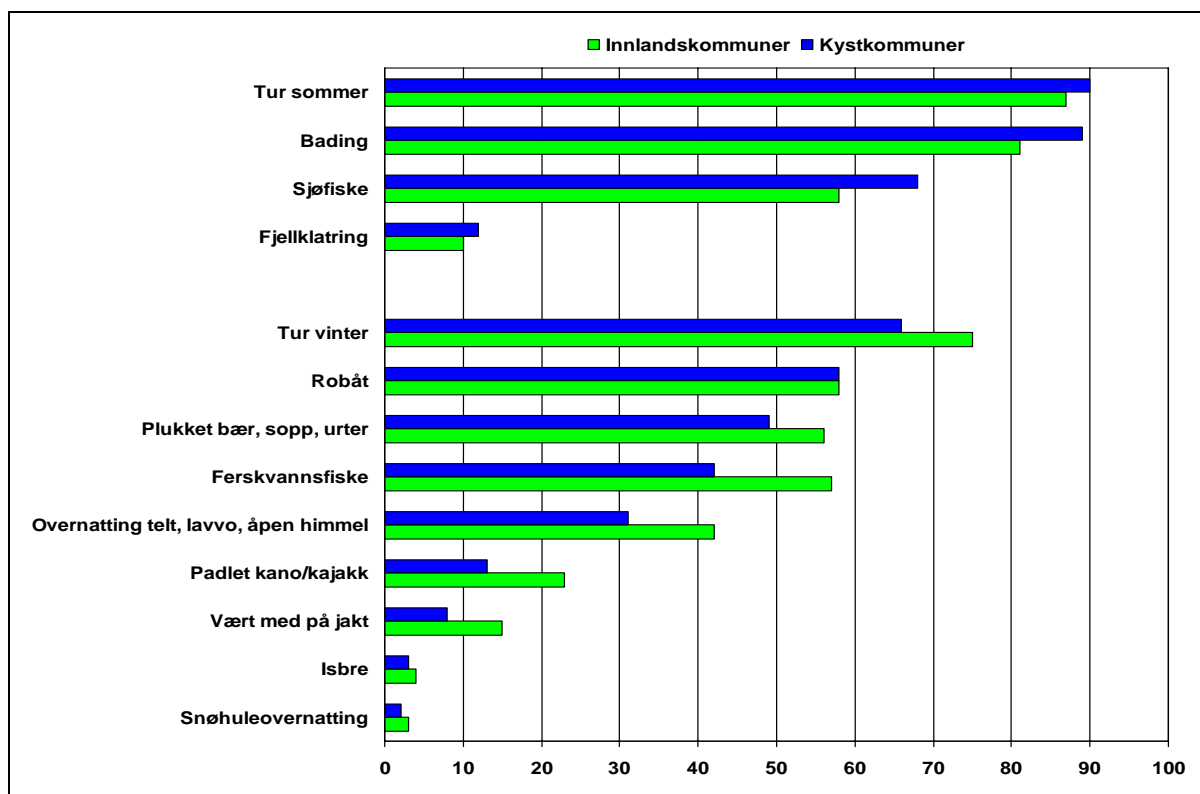
Figur 2. Friluftslivaktiviteter gjennomført 2 eller flere ganger siste 12 mnd, sammenligning mellom 4. og 9. klasse. Aktiviteter med størst deltagelse fra 9. klassingene øverst, og aktiviteter med størst deltagelse fra 4. klassingene nederst.

Figur 3. Friluftslivaktiviteter gjennomført 2 eller flere ganger siste 12 mnd, sammenligning gutter og jenter. Aktiviteter med størst deltagelse fra jenter øverst, og aktiviteter med størst deltagelse fra gutter nederst.

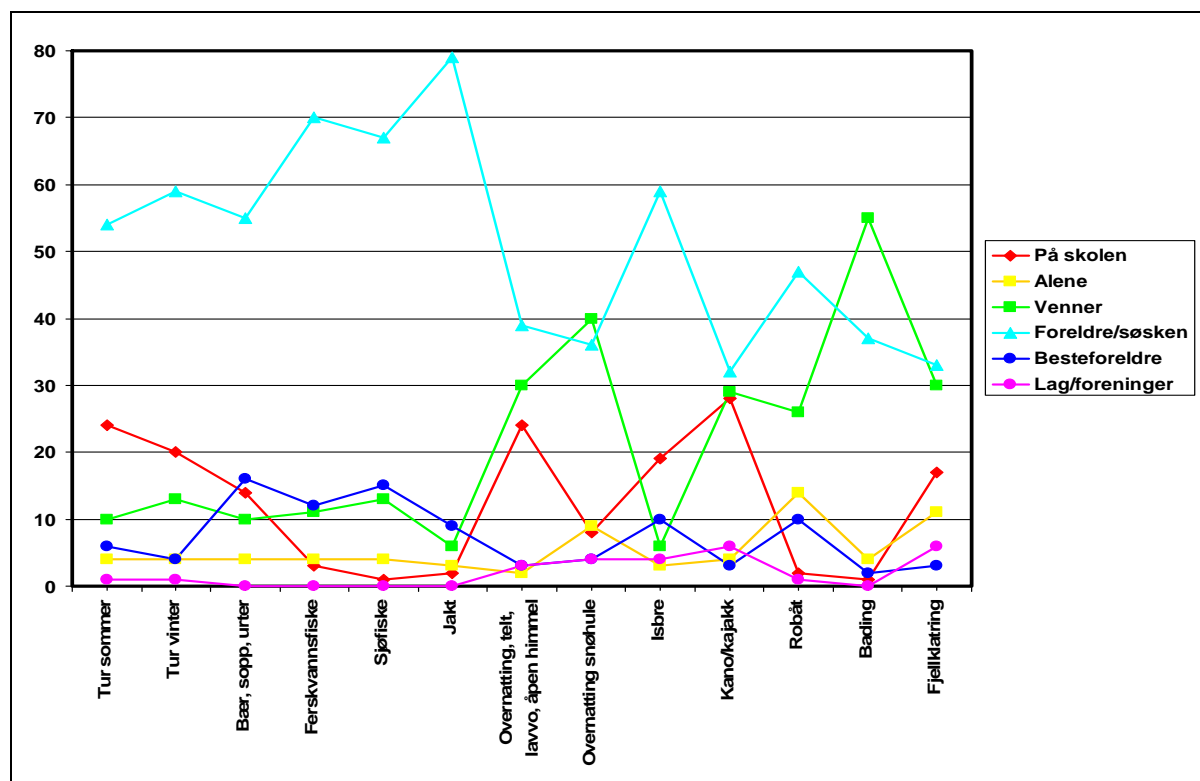

Figur 4. Friluftslivaktiviteter gjennomført 2 eller flere ganger siste 12 mnd, sammenligning mellom elever på små skoler og elever på store skoler. Aktiviteter med størst deltagelse fra elever på små skoler øverst, og aktiviteter med størst deltagelse fra elever på store skoler nederst.

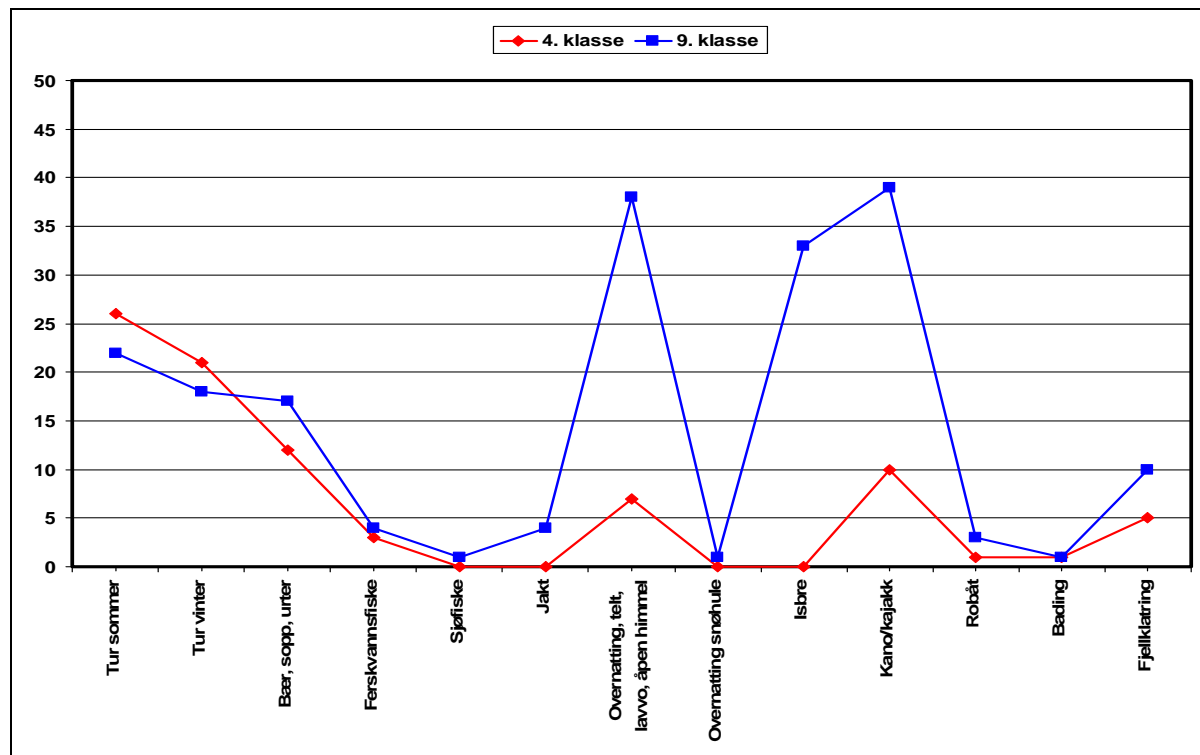

Figur 5. Friluftslivaktiviteter gjennomført 2 eller flere ganger siste 12 mnd. Geografisk sammenligning mellom elever i kystkommuner og elever i innlandskommuner. Aktiviteter med størst deltagelse fra elever i kystkommuner øverst, og aktiviteter med størst deltagelse fra elever i innlandskommuner nederst.

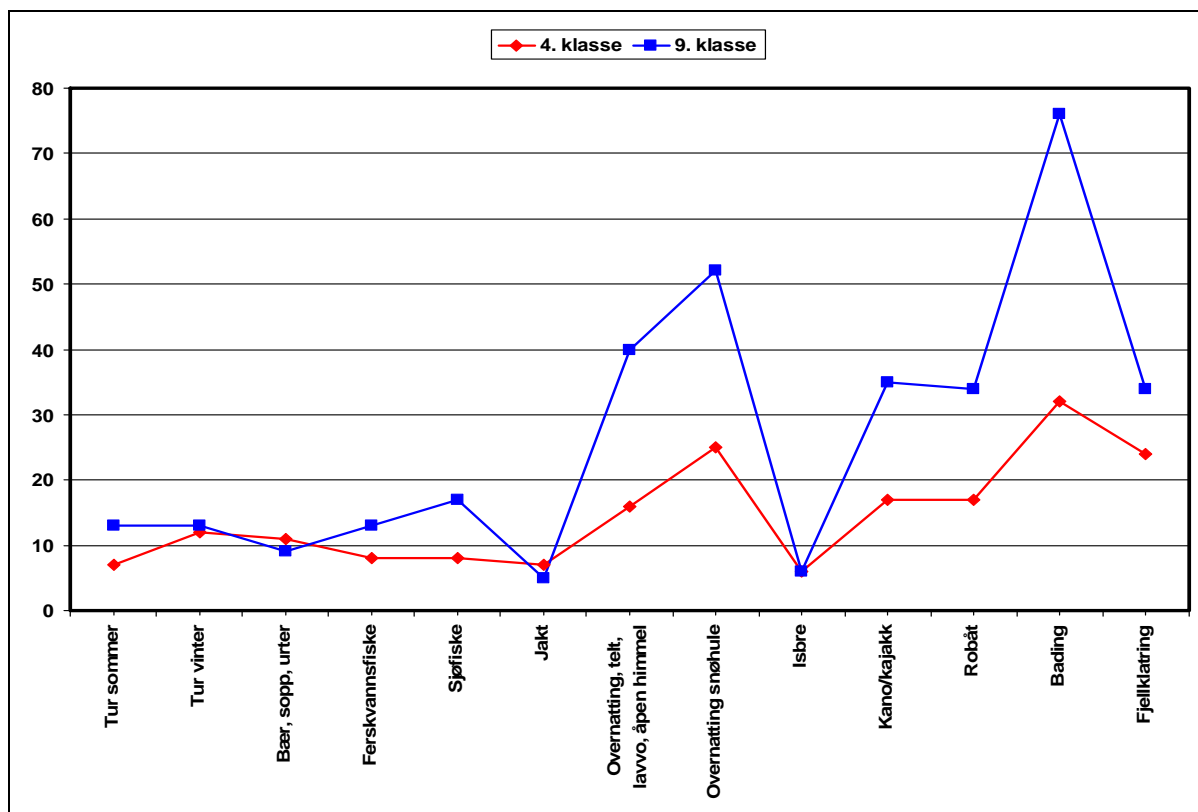
4.2 Hvem driver elevene friluftsliv sammen med

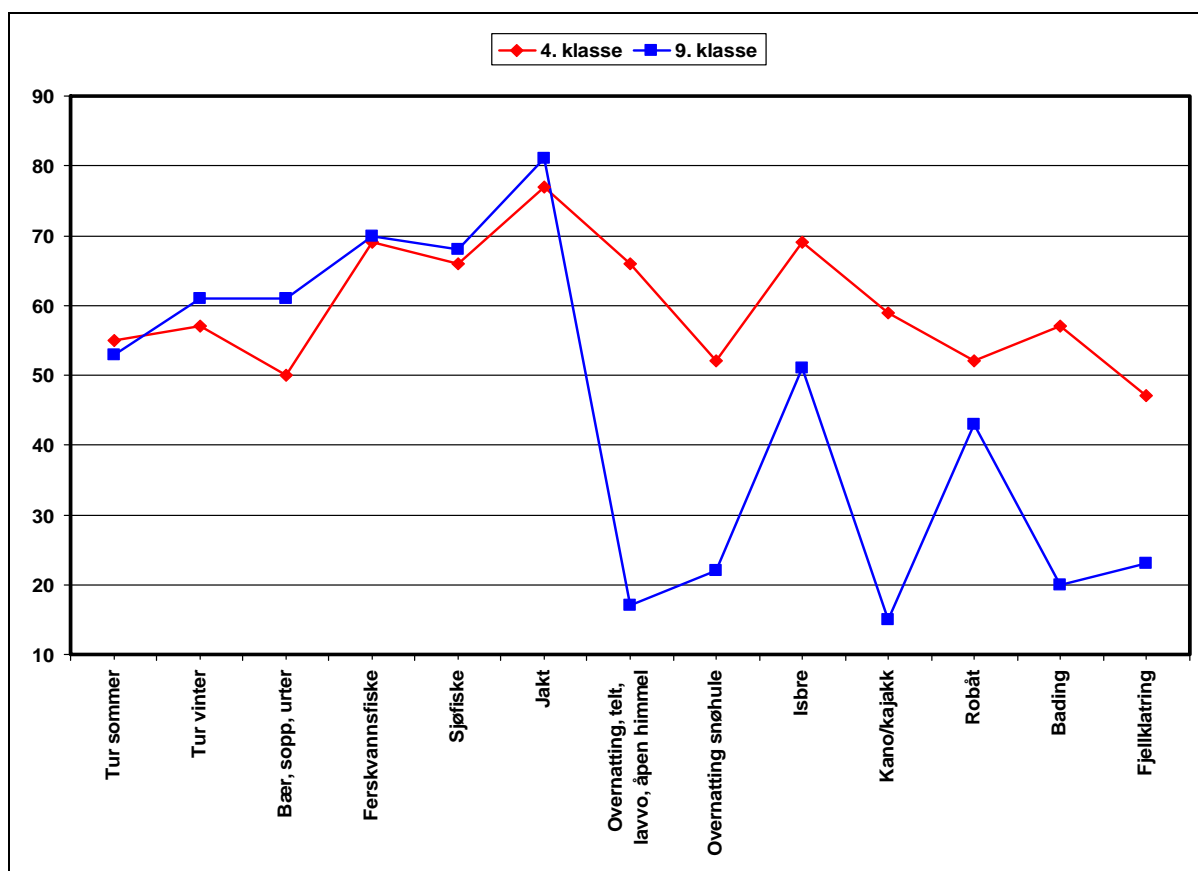
Figur 6. Fremstilling av hvem undersøkelsesgruppen utfører de ulike aktivitetene mest sammen med.

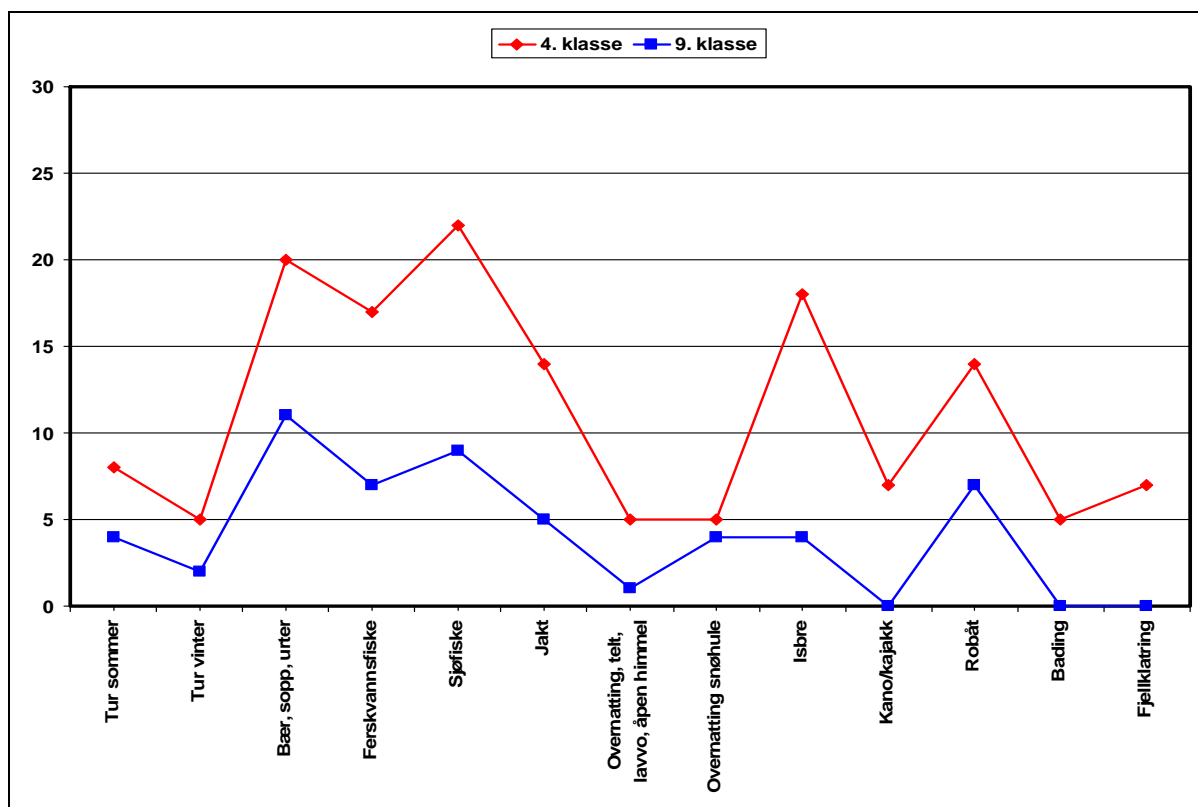
Figur 7.1. Andelen 4. og 9. klassinger som utfører de ulike aktivitetene mest på skolen.

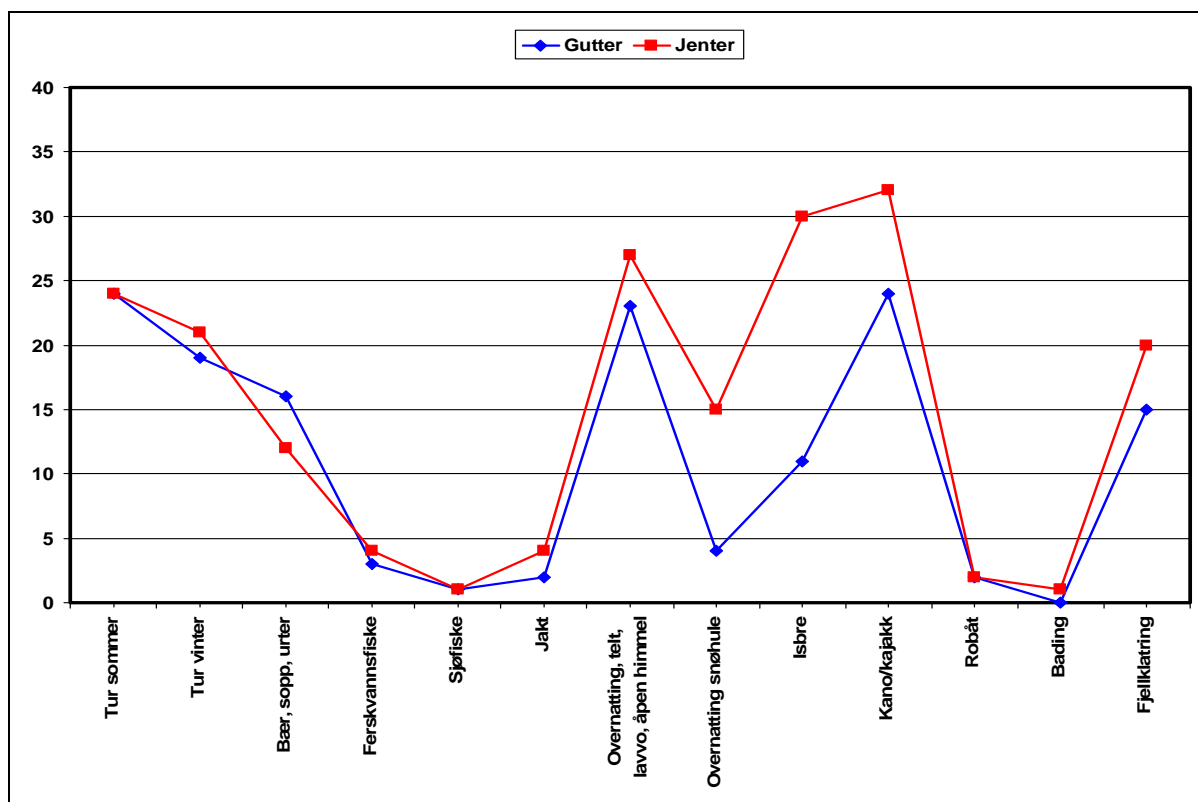
Figur 7.2. Andelen 4. og 9. klassinger som utfører de ulike aktivitetene mest sammen med venner.

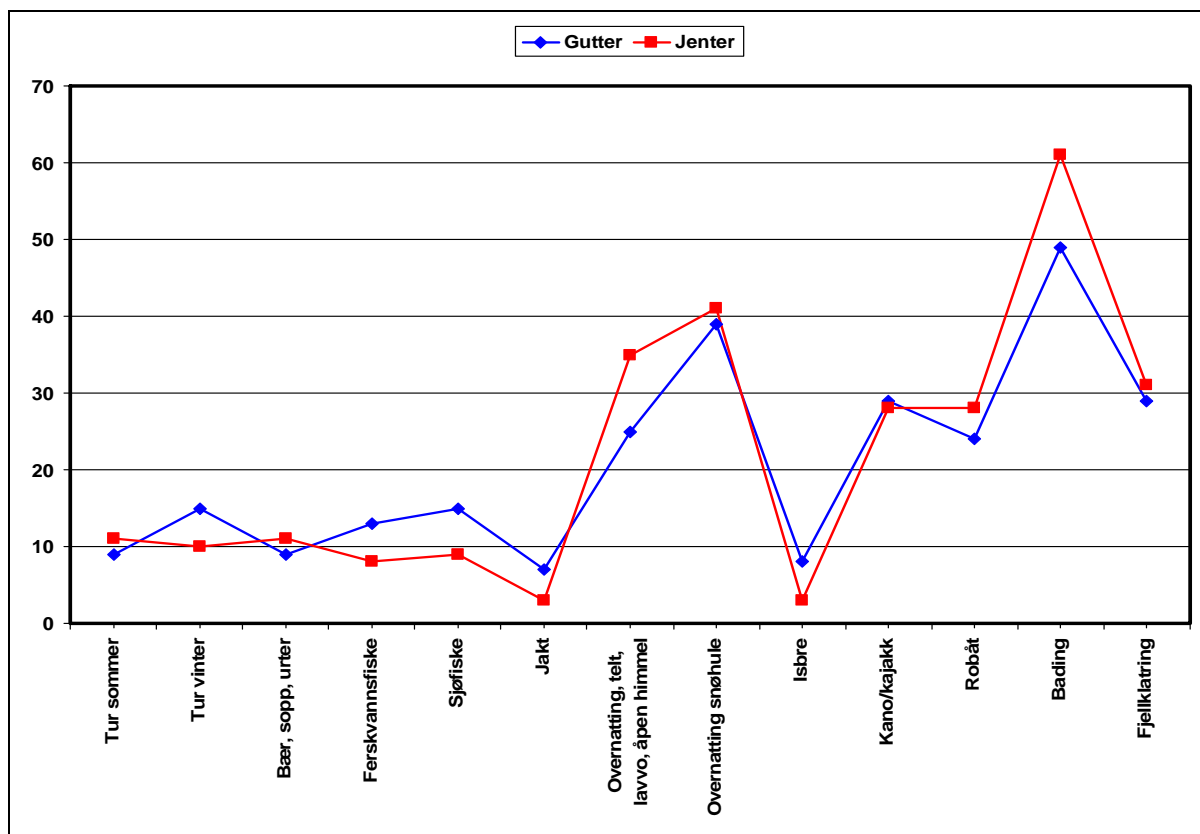
Figur 7.3. Andelen 4. og 9. klassinger som utfører de ulike aktivitetene mest sammen med foreldre og søsken.

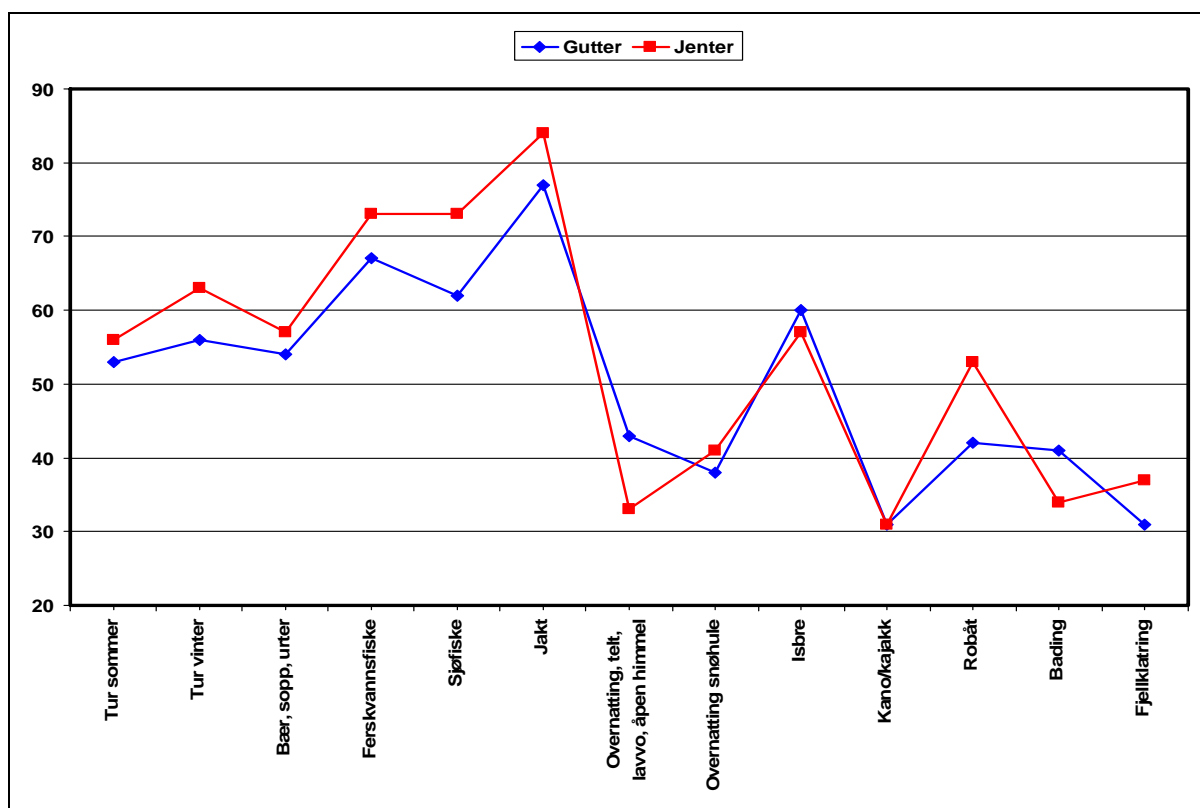
Figur 7.4. Andelen 4. og 9. klassinger som utfører de ulike aktivitetene mest sammen med besteforeldre.

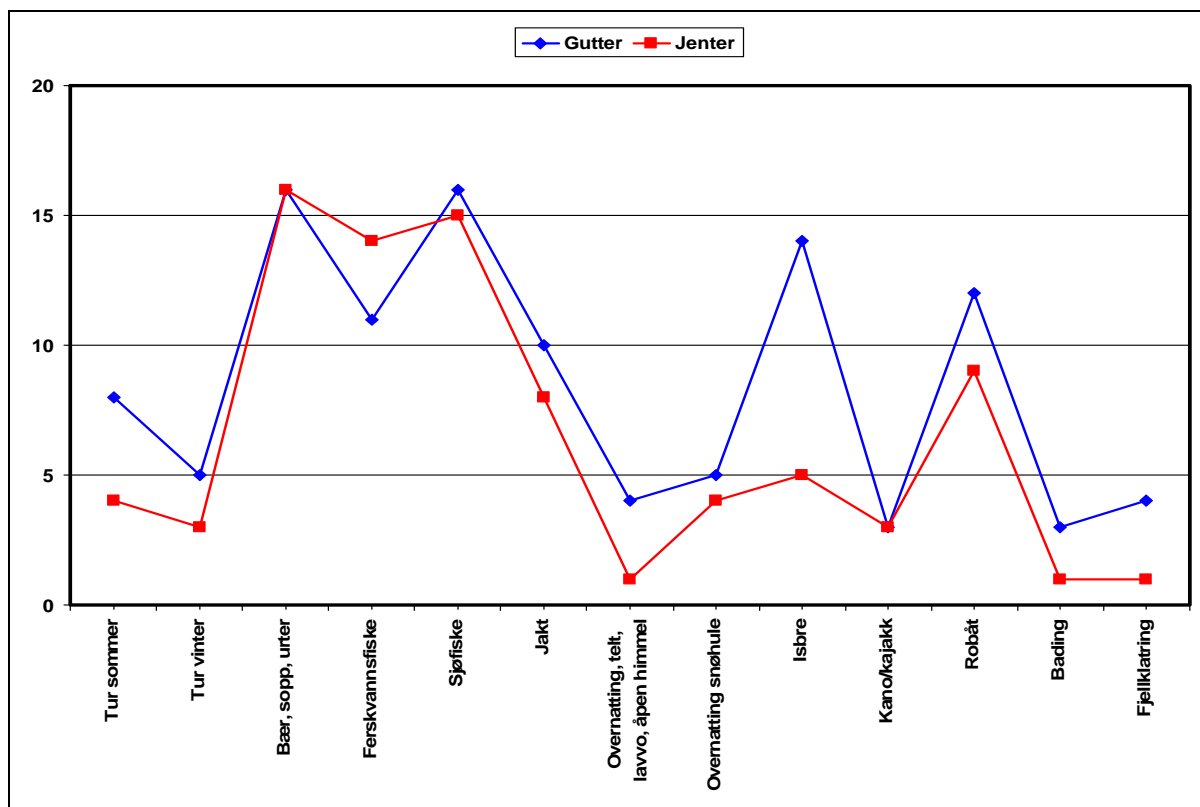
Figur 8.1 Andelen gutter og jenter som utfører de ulike aktivitetene mest på skolen.

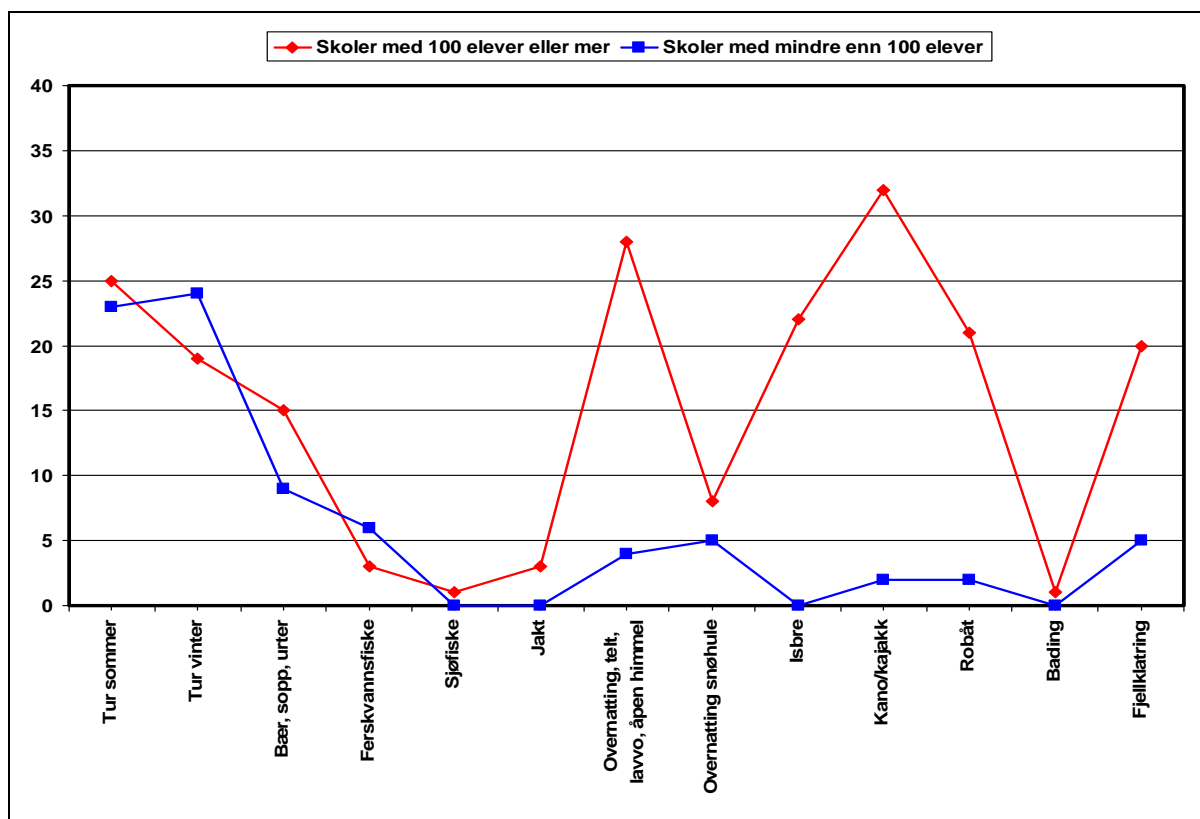
Figur 8.2. Andelen gutter og jenter som utfører de ulike aktivitetene mest sammen med venner.

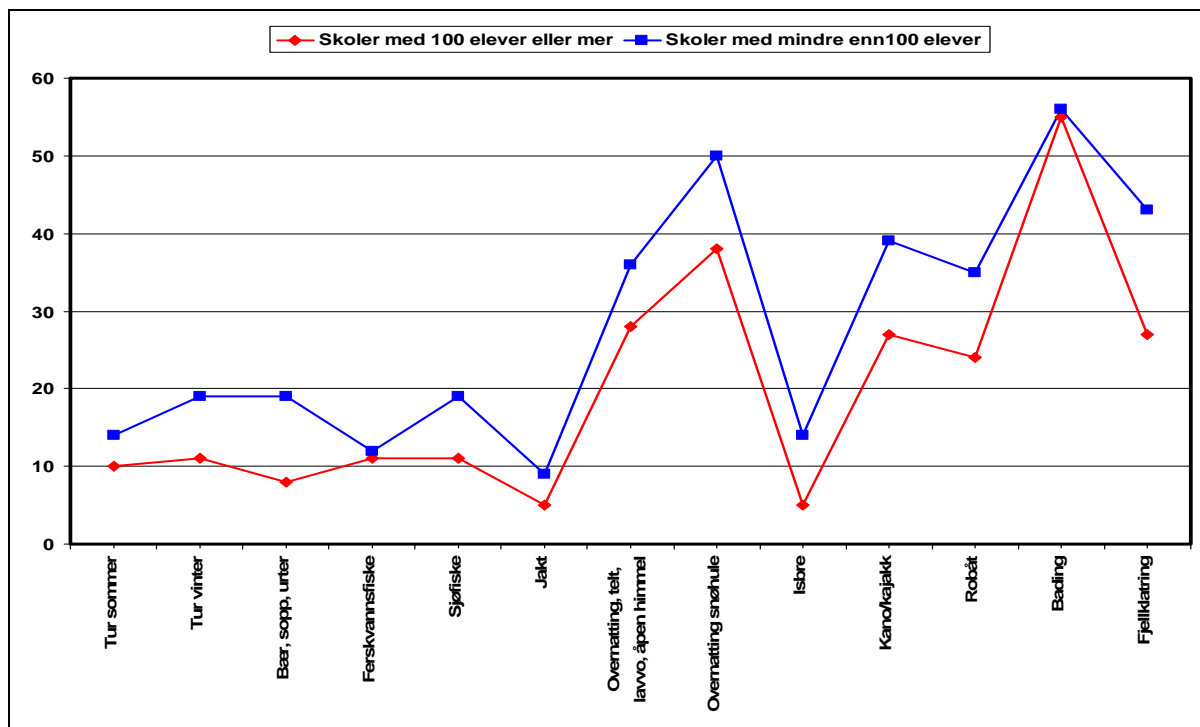
Figur 8.3 Andelen gutter og jenter som utfører de ulike aktivitetene mest sammen med foreldre og søsken.

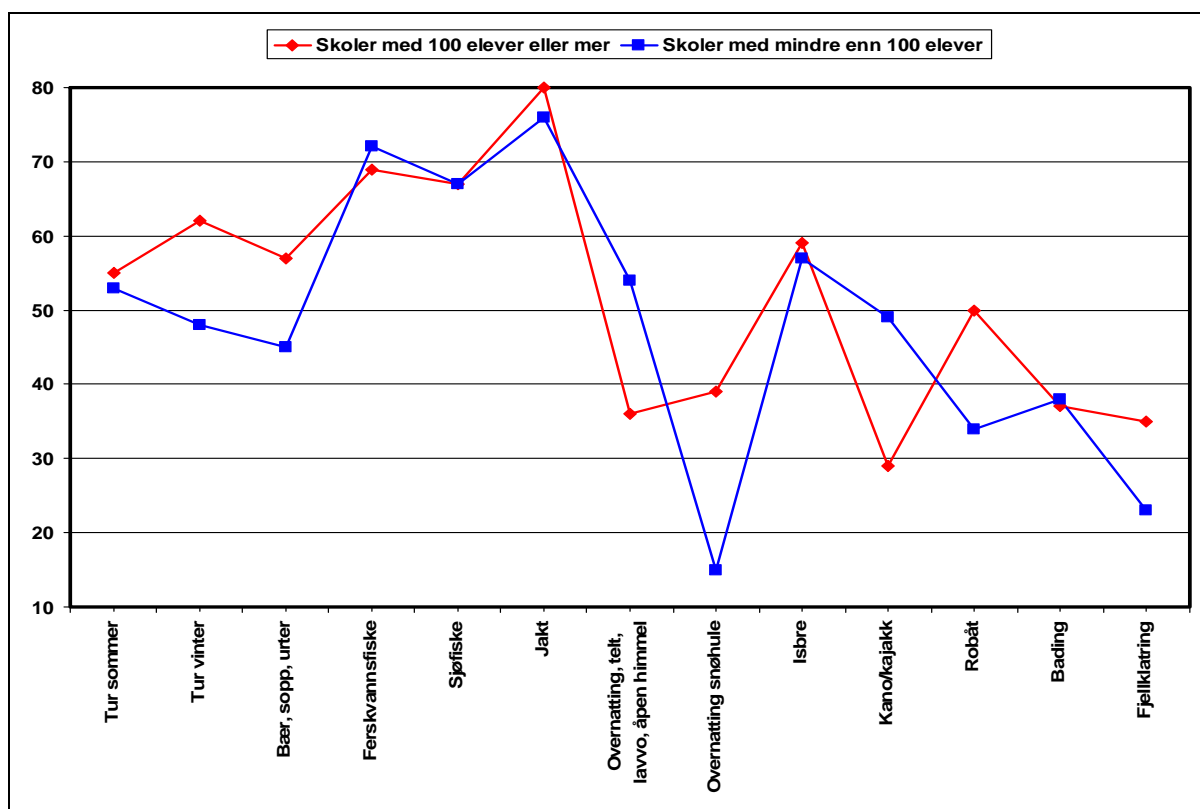
Figur 8.4 Andelen gutter og jenter som utfører de ulike aktivitetene mest sammen med besteforeldre.

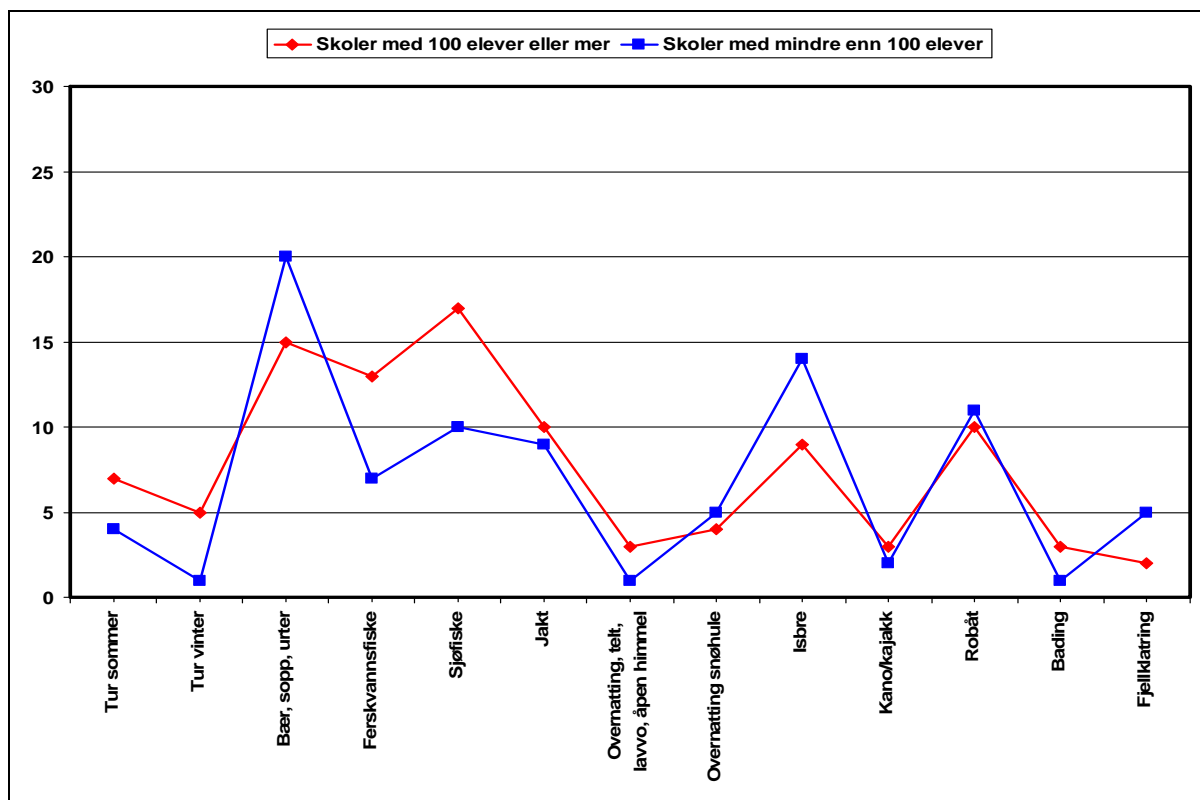
Figur 9.1 Andelen elever på små skoler sammenlignet med andelen elever på store skoler som utfører de ulike aktivitetene mest på skolen.

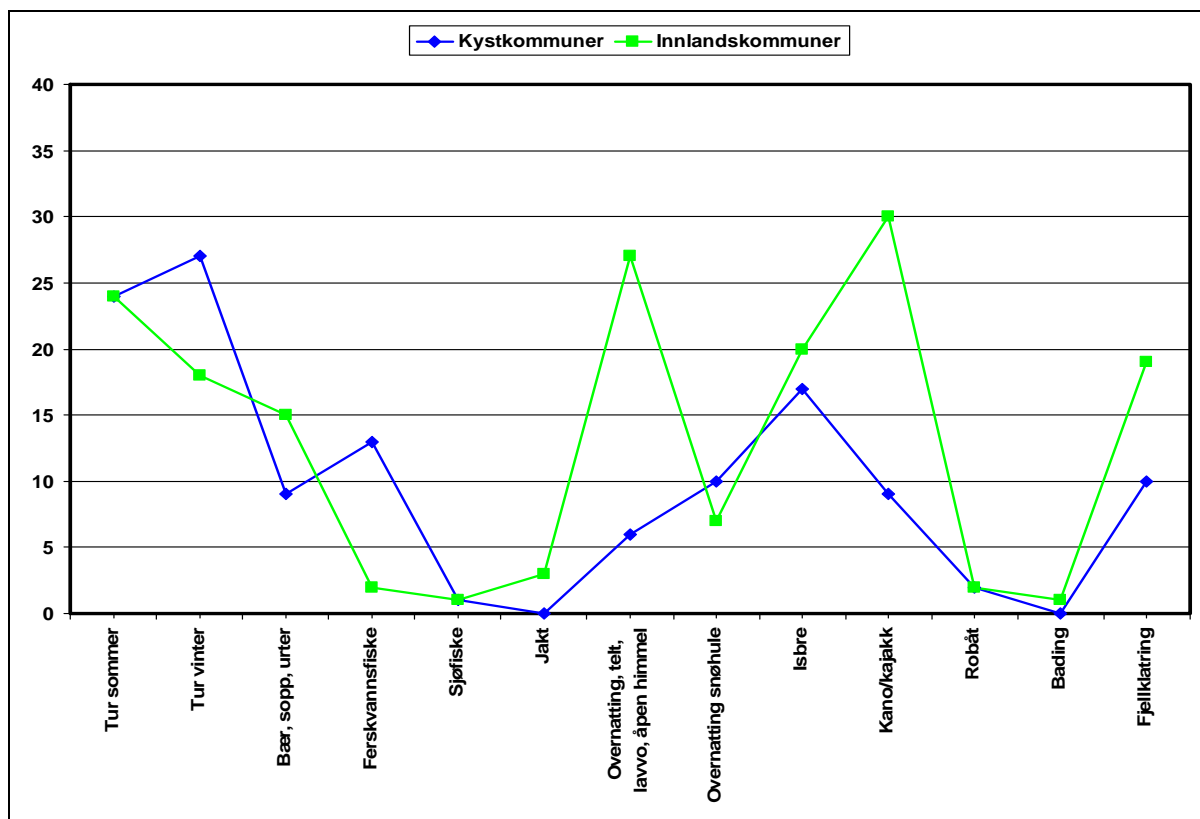
Figur 9.2 Andelen elever på små skoler sammenlignet med andelen elever på store skoler som utfører de ulike aktivitetene mest sammen med venner.

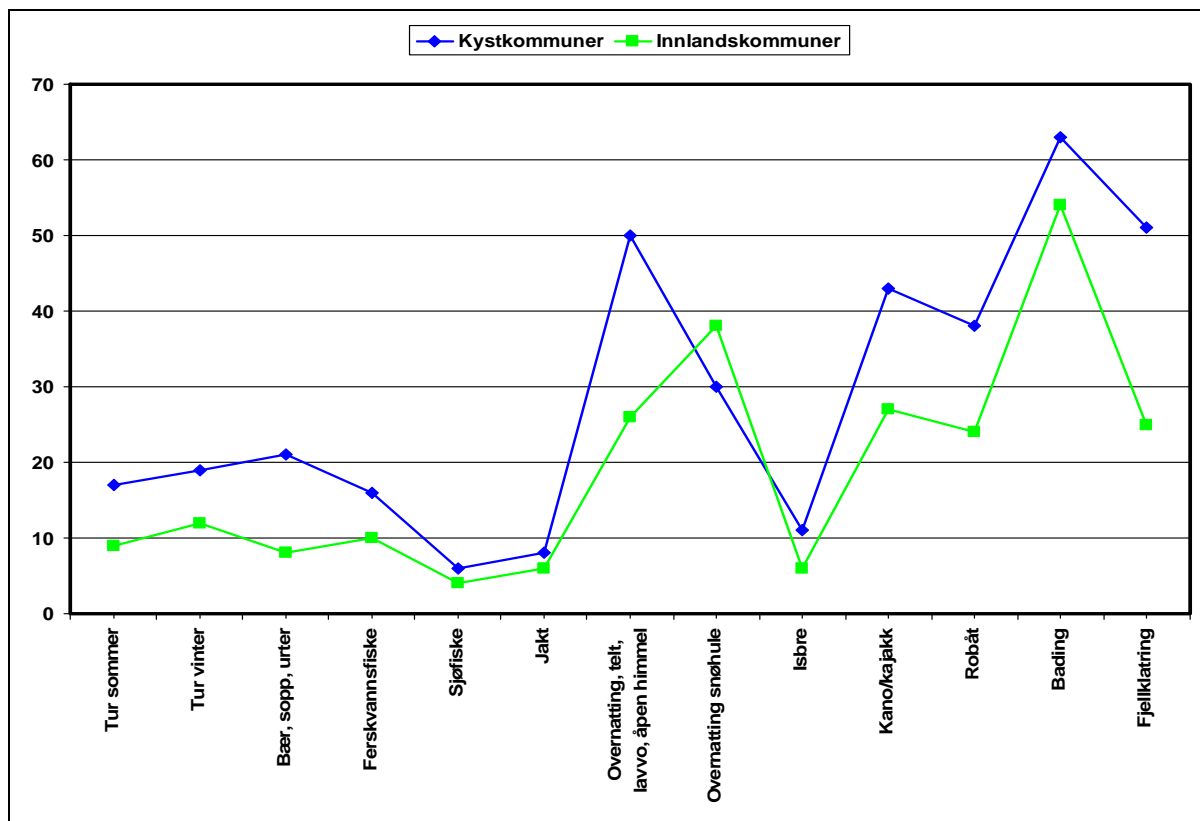
Figur 9.3 Andelen elever på små skoler sammenlignet med andelen elever på store skoler som utfører de ulike aktivitetene mest sammen med foreldre og søsken.

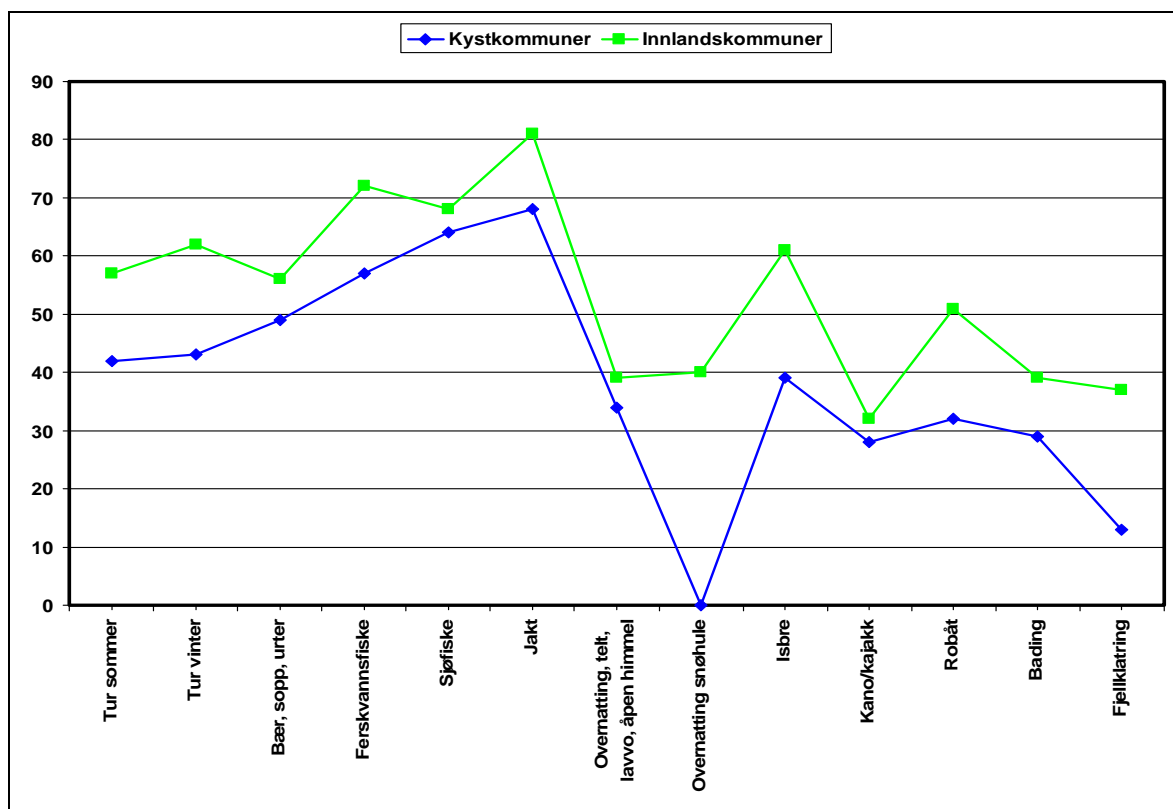
Figur 9.4. Andelen elever på små skoler sammenlignet med andelen elever på store skoler som utfører de ulike aktivitetene mest sammen med besteforeldre.

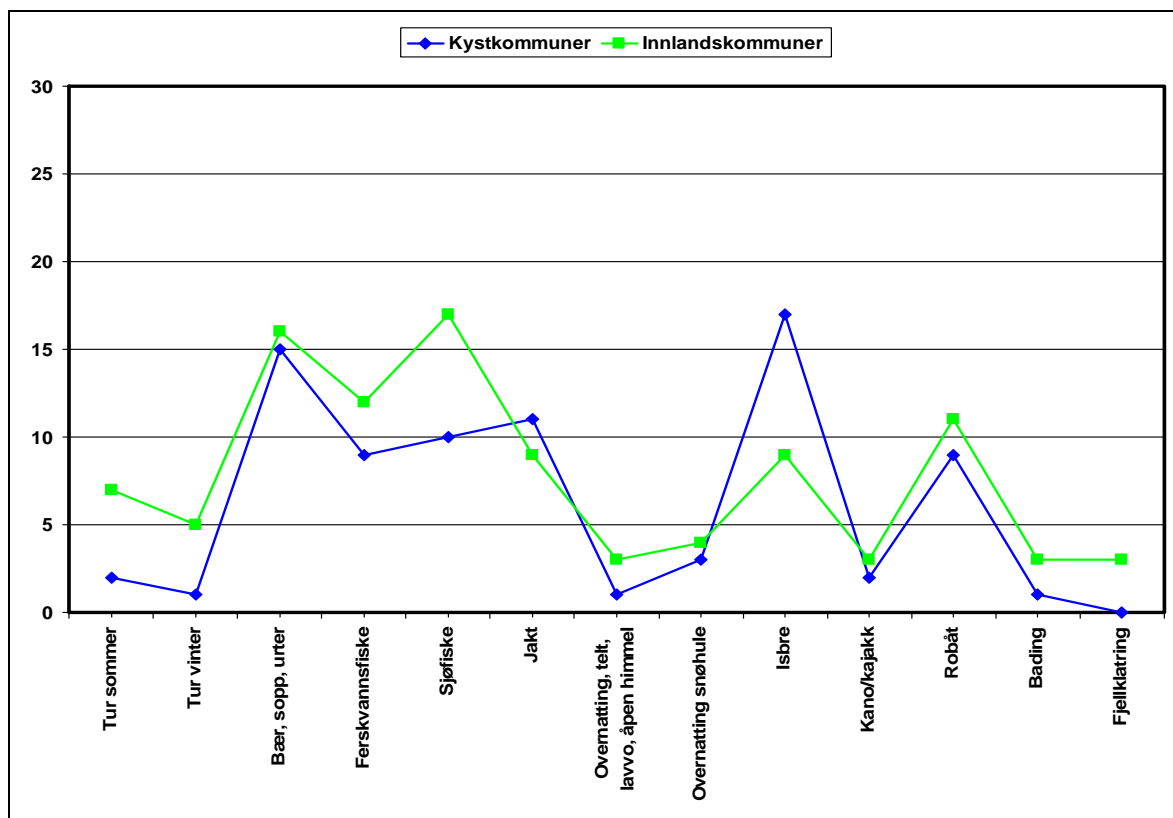
Figur 10.1. Andelen elever i kystkommuner sammenlignet med andelen elever i innlandskommuner som utfører de ulike aktivitetene mest på skolen.

Figur 10.2. Andelen elever i kystkommuner sammenlignet med andelen elever i innländskommuner som utfører de ulike aktivitetene mest sammen med venner.

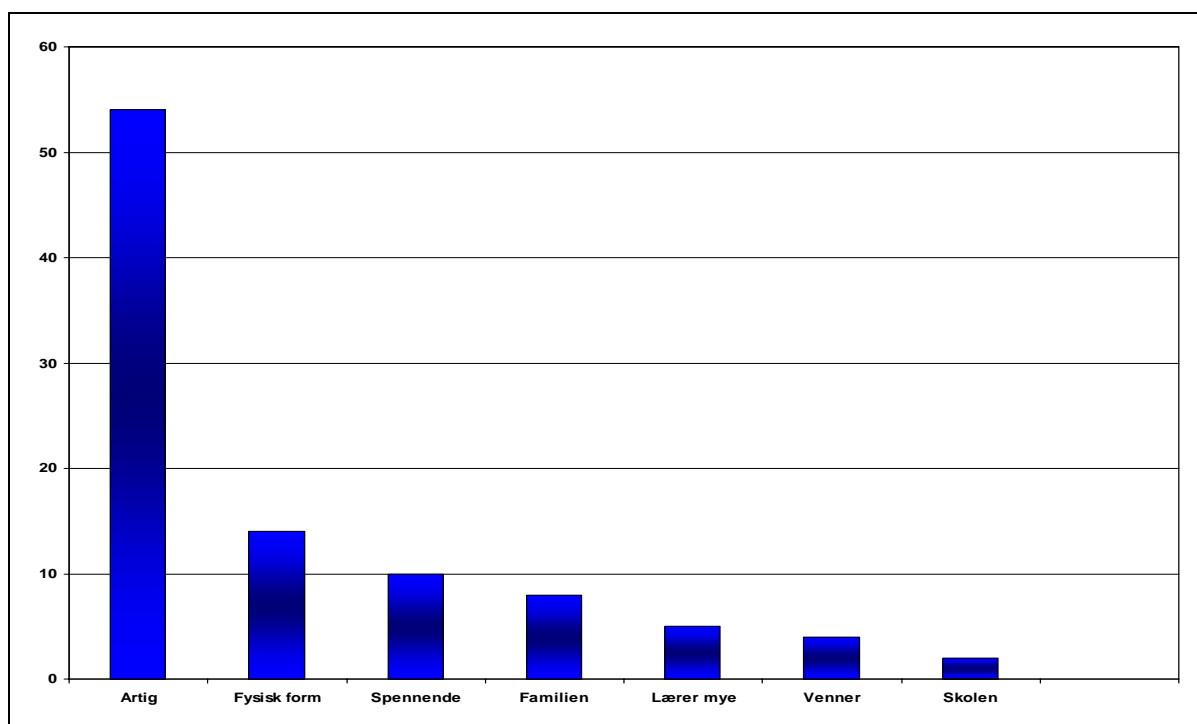

Figur 10.3. Andelen elever i kystkommuner sammenlignet med andelen elever i innländskommuner som utfører de ulike aktivitetene mest sammen med foreldre og søsken.

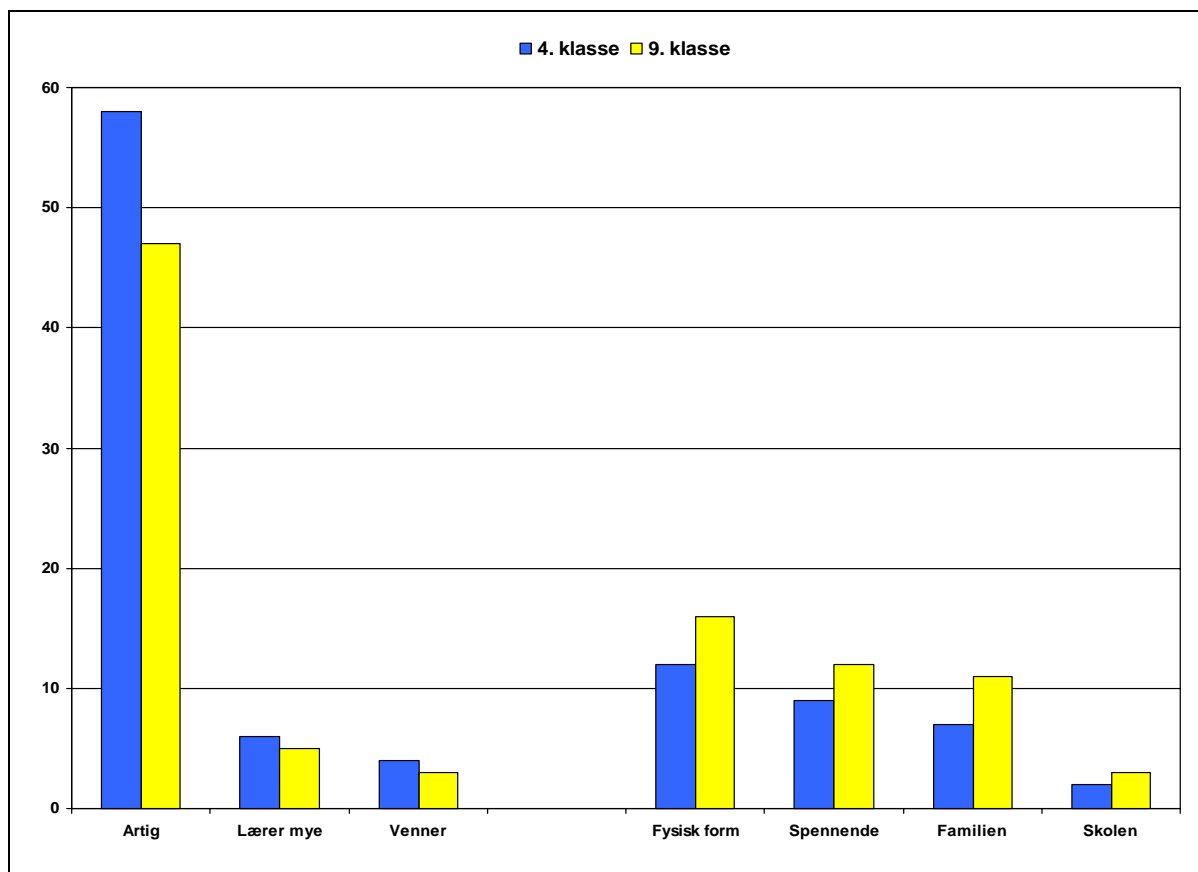

Figur 10.4. Andelen elever i kystkommuner sammenlignet med andelen elever i innlandskommuner som utfører de ulike aktivitetene mest sammen med besteforeldre.

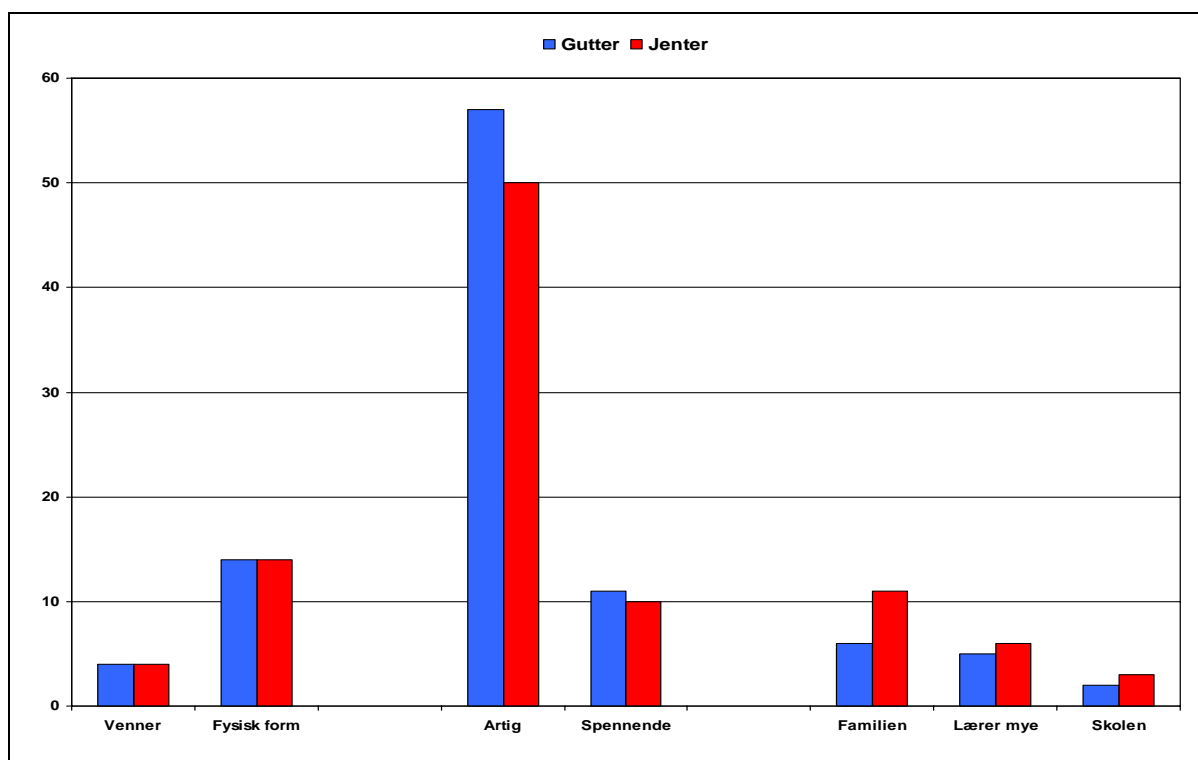
4.3 Begrunnelse for å holde på med friluftsliv

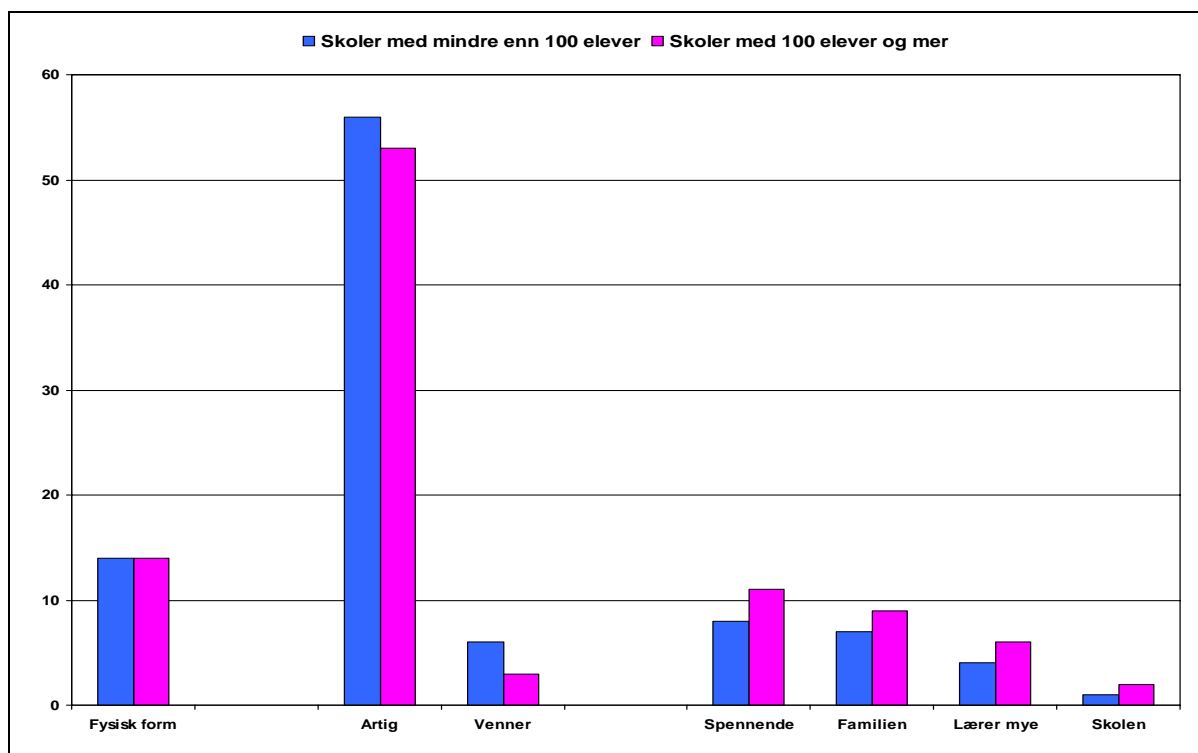
Figur 11. Undersøkelsergruppens begrunnelse for å holde på med friluftsliv.

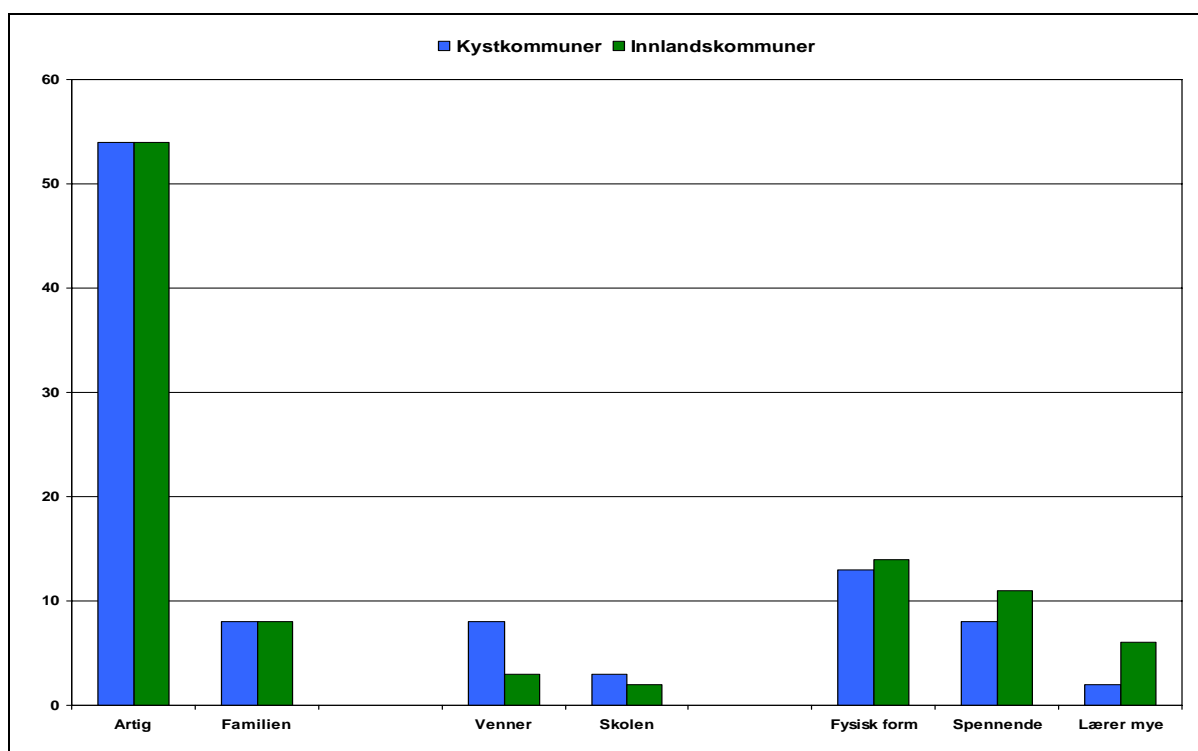
Figur 11.1. Begrunnelse for å holde på med friluftsliv. Sammenligning 4. klasse og 9. klasse. Kategorier hvor 4 klasse scorer høyest til venstre. Kategorier hvor 9. klasse scorer høyest til høyre.

Figur 11.2. Begrunnelse for å holde på med friluftsliv. Sammenligning gutter og jenter. Kategorier hvor det er likt til venstre. Kategorier hvor guttene scorer høyest i midten, og kategorier hvor jentene scorer høyest til høyre.

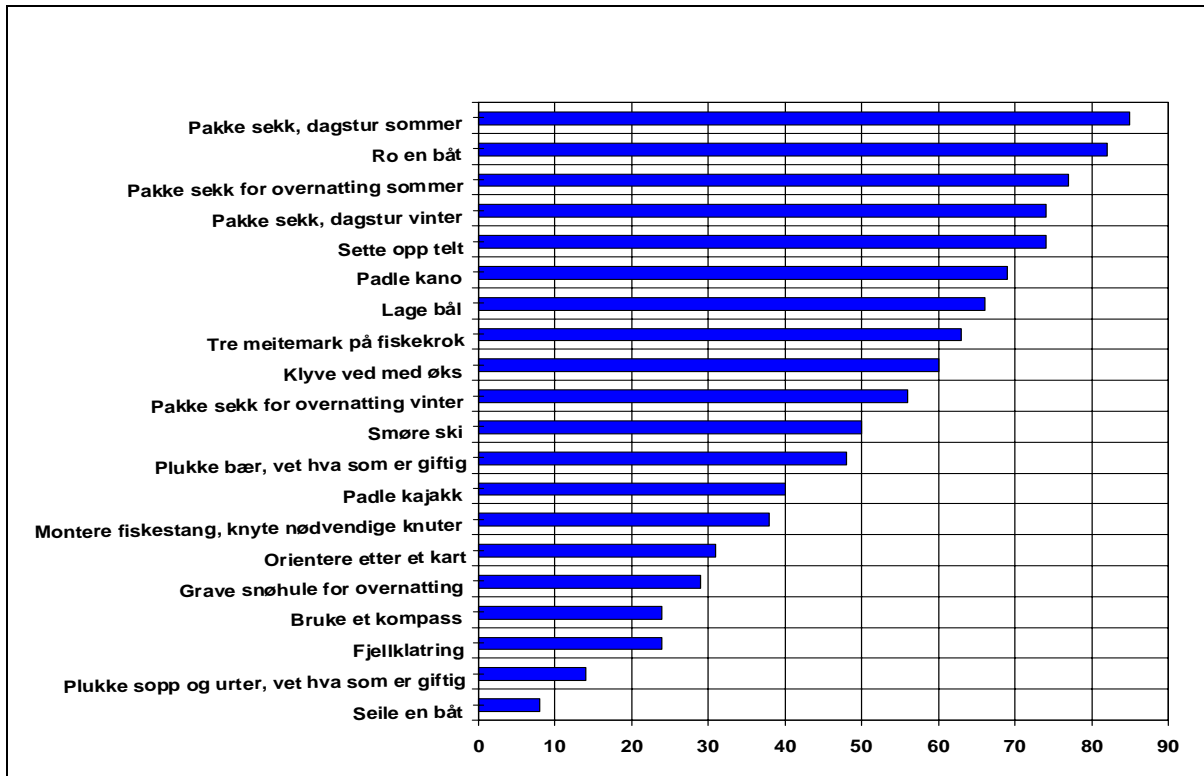
Figur 11.3. Begrunnelse for å holde på med friluftsliv. Sammenligning mellom elever på små skoler og elever på store skoler. Kategorier hvor det er likt til venstre. Kategorier hvor elever på små skoler scorer høyest i midten, og kategorier hvor elever på store skoler scorer høyest lengst til høyre.

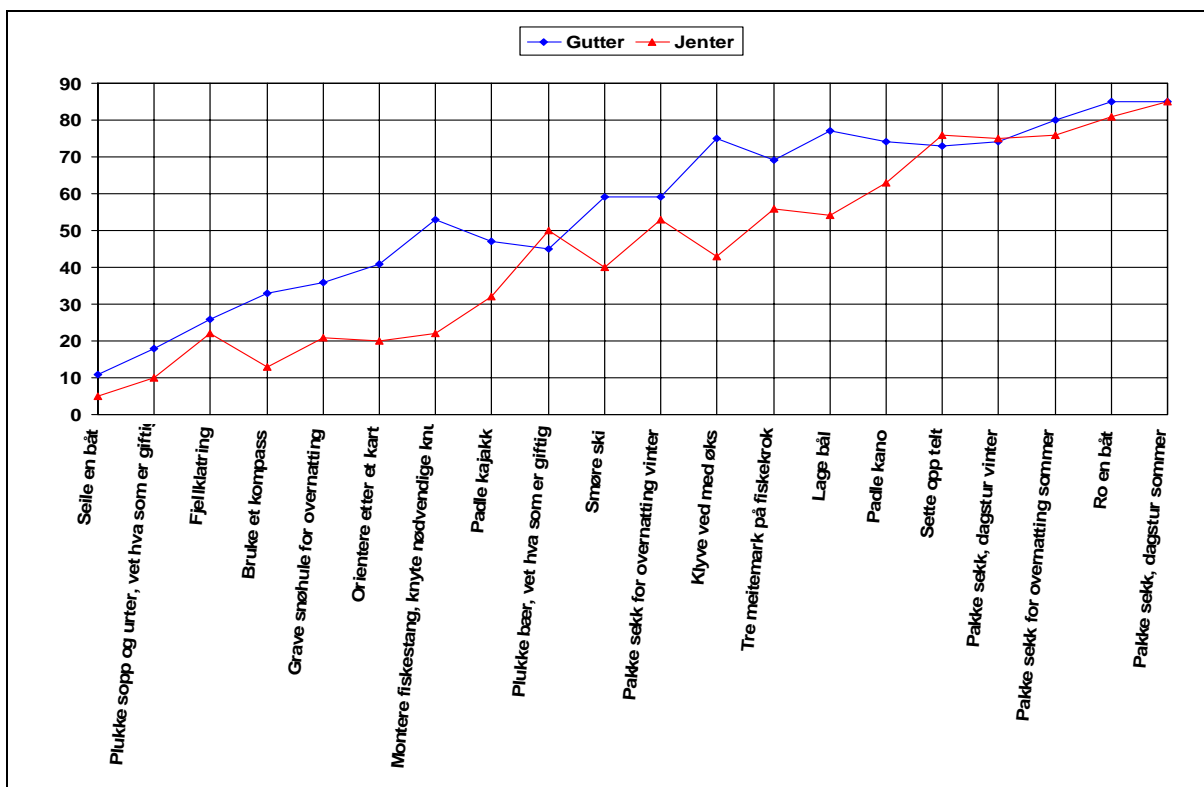
Figur 11.4. Begrunnelse for å holde på med friluftsliv. Sammenligning mellom elever i kystkommuner og elever i innlandskommuner. Kategorier hvor det er likt til venstre. Kategorier hvor elever i kystkommuner scorer høyest i midten, og kategorier hvor elever i innlandskommuner scorer høyest lengst til høyre.

4.4 Friluftslivferdigheter

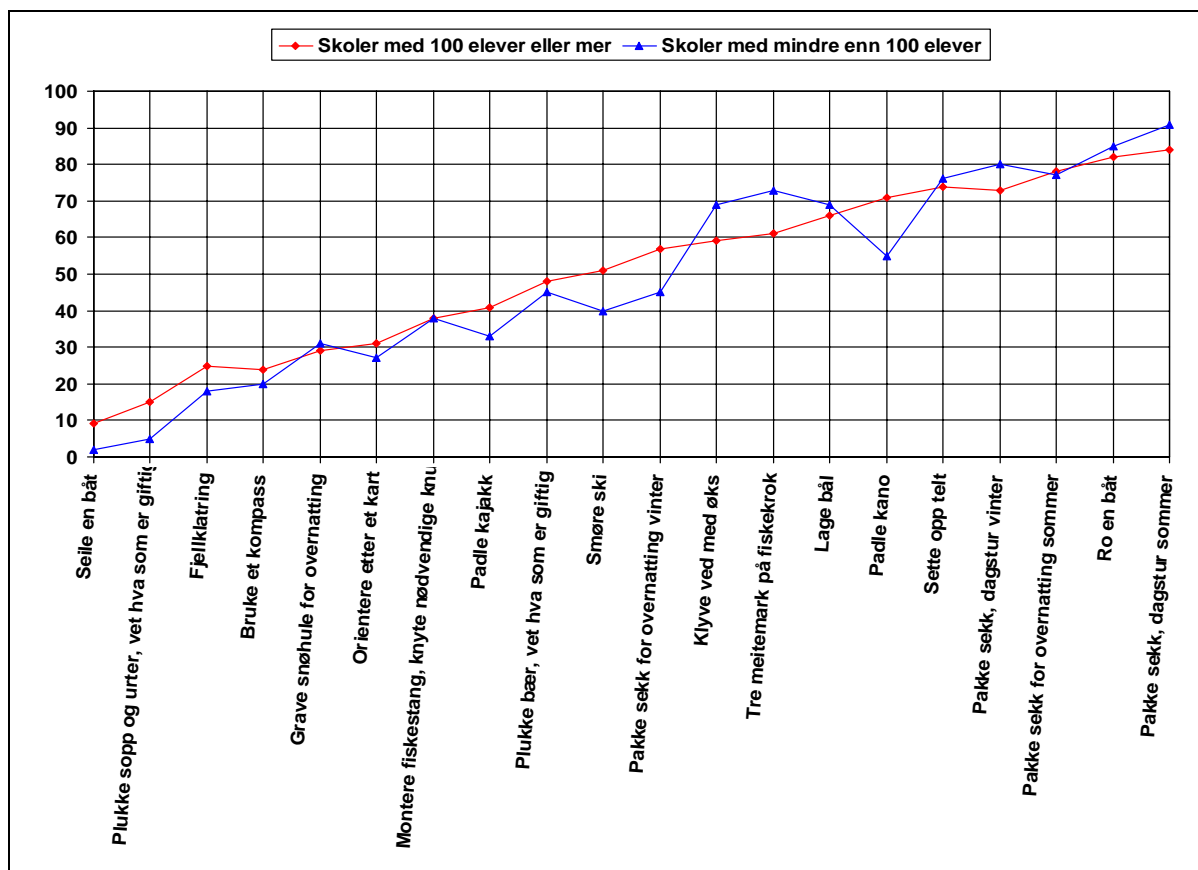
Alle resultater i dette delkapitlet bygger på svar kun gitt av 9. klassingene i undersøkelsen.

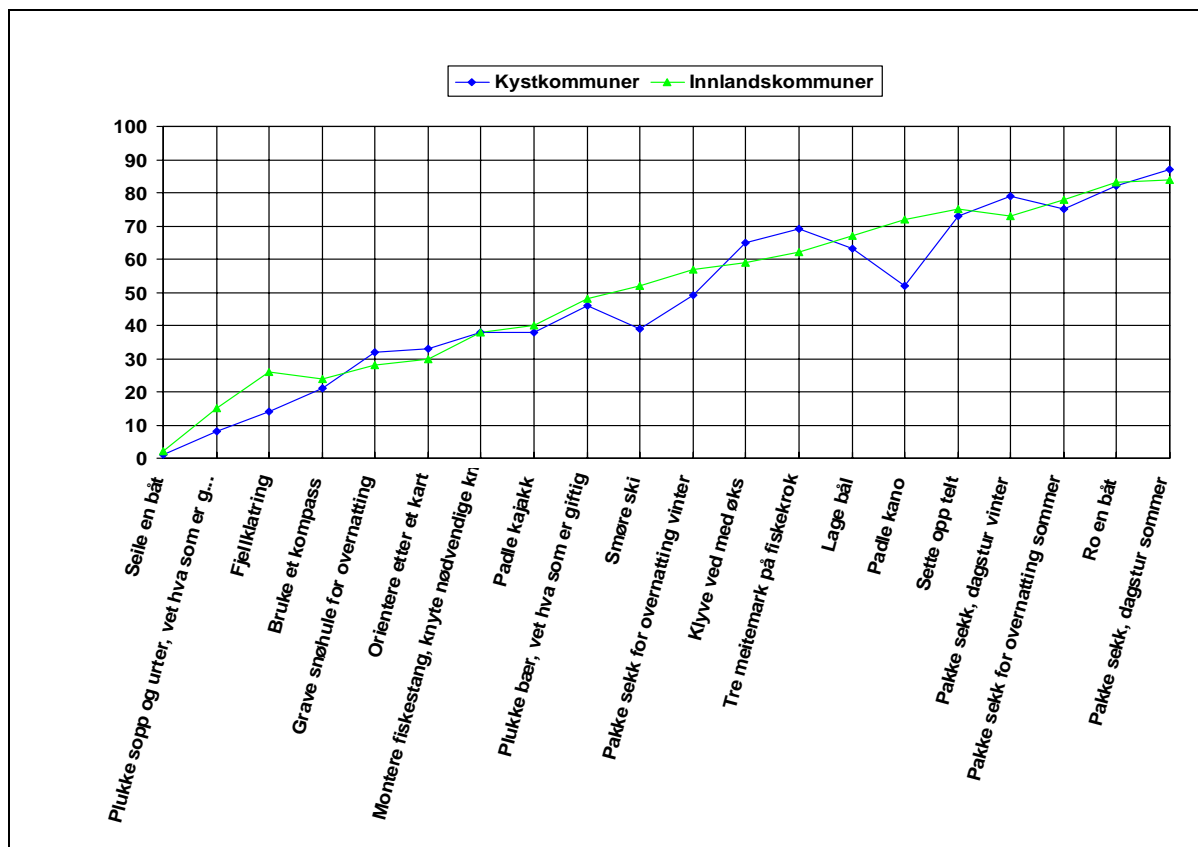
Figur 12. Totaloversikt friluftslivferdigheter.

Figur 12.1. Friluftslivferdigheter. Sammenligning gutter og jenter.

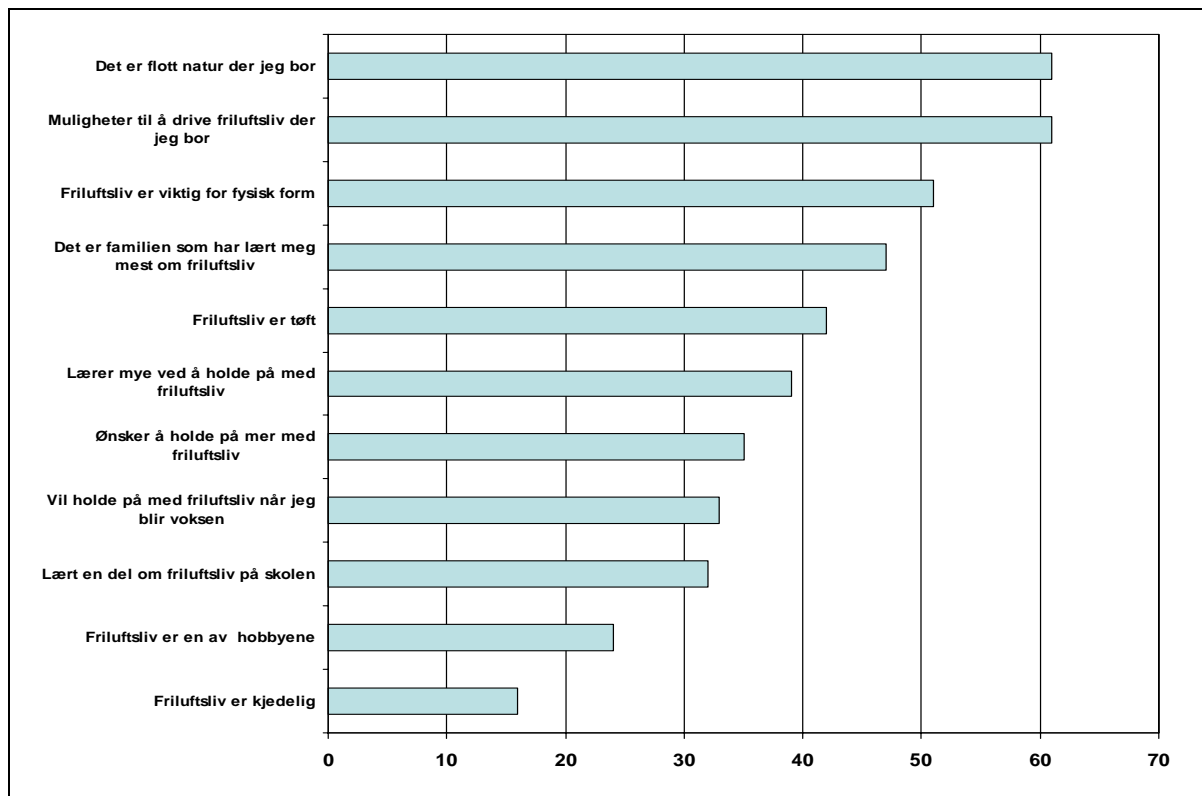
Figur 12.2. Friluftslivferdigheter. Sammenligning elever på små skoler og elever på store skoler.

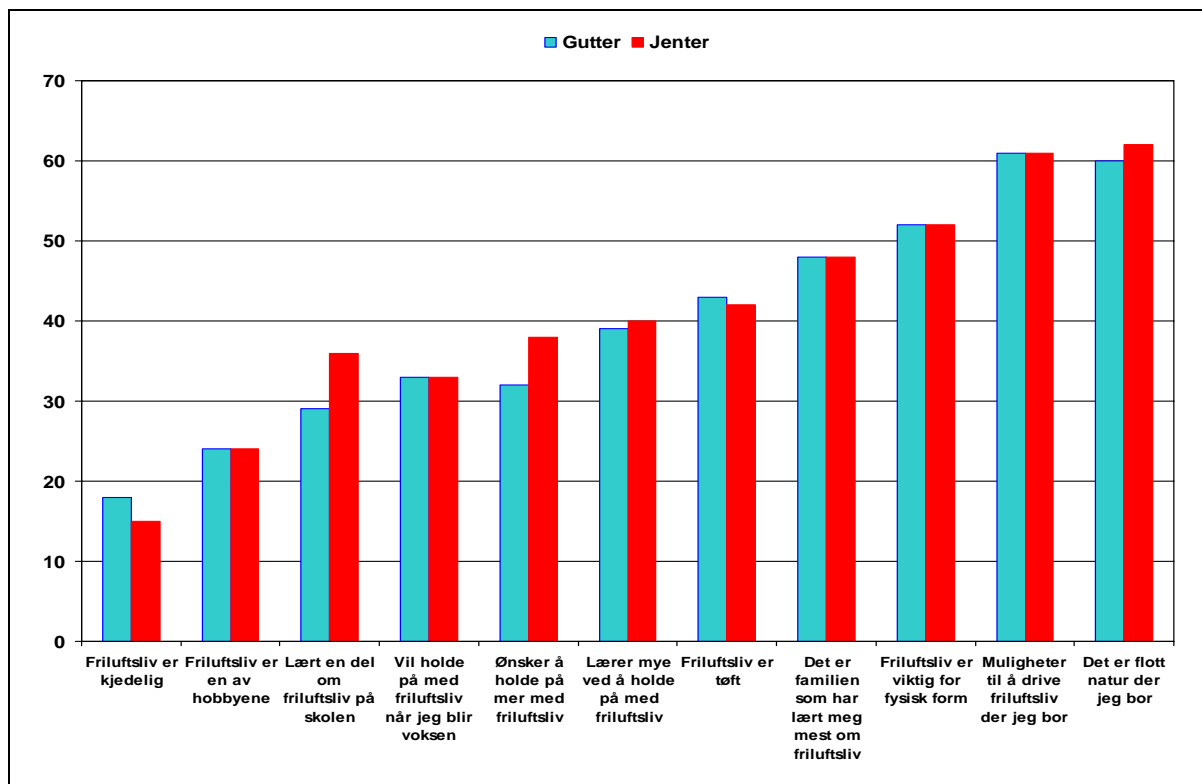
Figur 12.3. Friluftslivferdigheter. Sammenligning elever i kystkommuner og elever i innlandskommuner.

4.5 Holdninger til friluftsliv

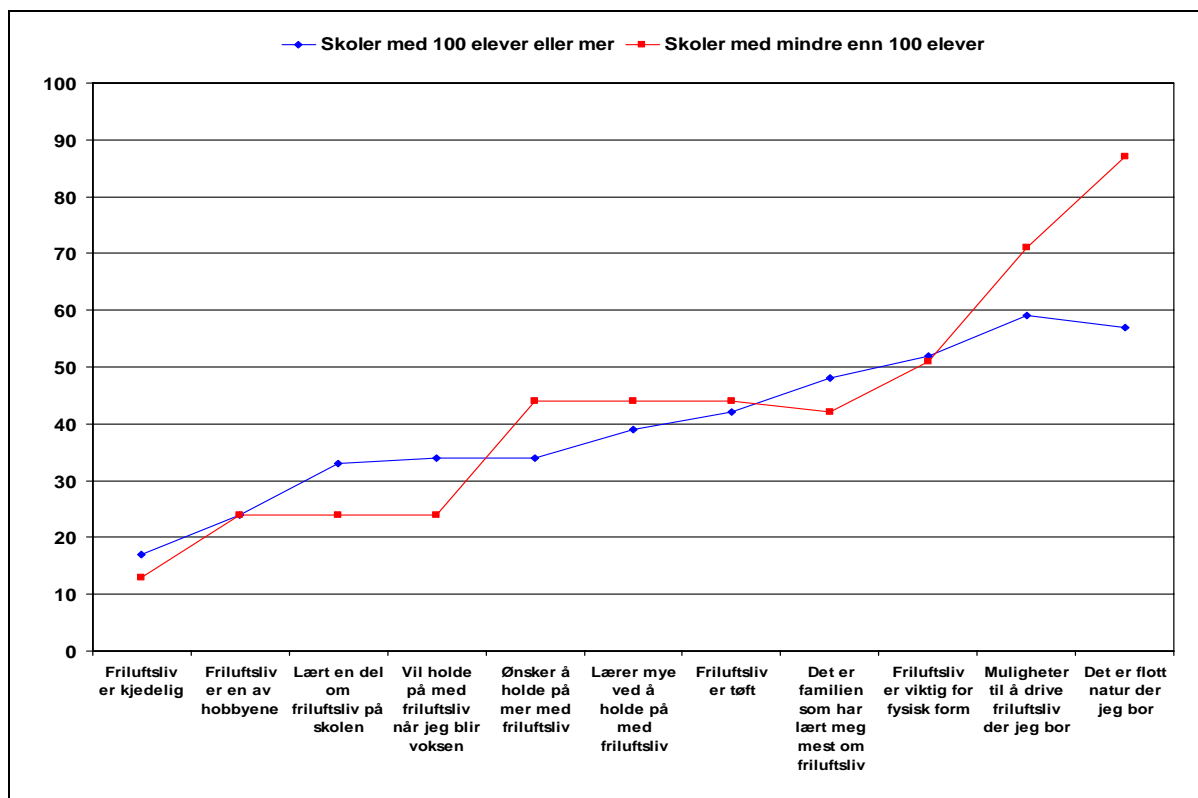
Alle resultater i dette delkapitlet bygger på svar kun gitt av 9. klassingene i undersøkelsen.

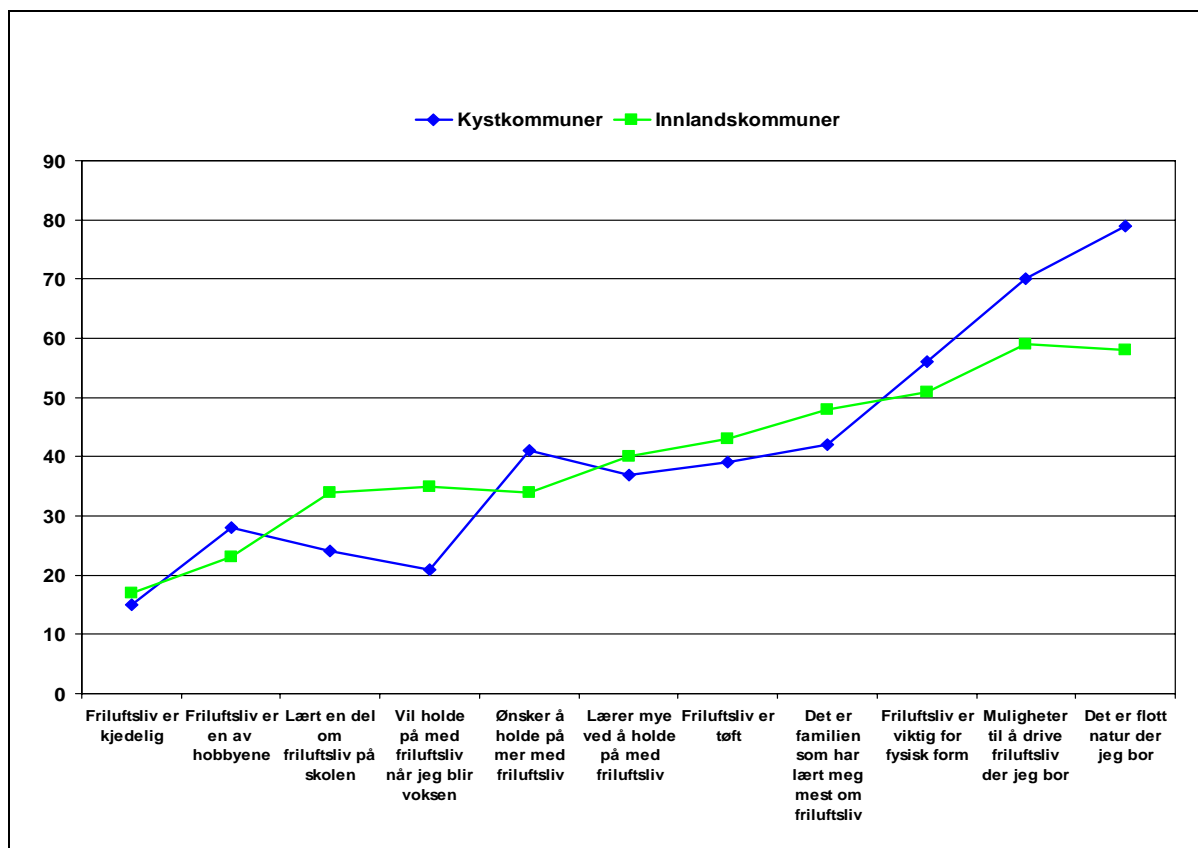
Figur 13. Holdninger til friluftsliv og natur.

Figur 13.1. Holdninger til friluftsliv og natur. Sammenligning gutter og jenter.

Figur 13.2. Holdninger til friluftsliv og natur. Sammenligning mellom elever på små skoler og elever på store skoler.

Figur 13.3. Holdninger til friluftsliv og natur. Sammenligning elever i kystkommuner og elever i innlandskommuner.

5 RESULTATDISKUSJON

I dette kapitlet vil jeg se nærmere på de ulike resultatene av undersøkelsen, sammenholde det med problemstillingene, og se det i sammenheng med annen forskning som berører de samme temaene. I diskusjonen har jeg ofte referert til de ulike figurene i resultatkapitlet. Dette for at de som ønsker det skal ha en mulighet til å studere de ulike figurene samtidig som de leser diskusjonen. For øvrig kan selvsagt diskusjonen leses uten å sitte og bla frem og tilbake i rapporten.

5.1 Driver barn og unge med friluftsliv

Kartleggingen vi har gjort viser helt tydelig at friluftsliv er noe undersøkelsesgruppen driver med og holder på med (figur 1, s.16).

Turer både sommer og vinter er blant de mest utførte friluftslivaktiviteter.

I likhet med en del andre undersøkelser er det turaktivitetene (både sommer og vinter) som sammen med bading scorer høyest. Dette er sammenfallende med SSBs levekårundersøkelser for den voksne befolkningen. Sammenlignet med en undersøkelse gjort blant ungdom av Mjåvatn (2005) skiller heller ikke mine funn på dette området seg vesentlig ut. Turlivet og det å gå på tur, er godt festet i den norske friluftslivtradisjonen, og det er i tillegg en av få aktiviteter som drives aktivt i skolesammenheng (figur 6, s.19).

Andre undersøkelser har vist at ungdom i stadig større grad velger friluftsliv med høyt adrenalin (Odden 2008), dette finner jeg imidlertid ikke i vår undersøkelse. Det at de mer actionpregede aktivitetene scorer såpass lavt (fjellklatring og vandring på isbre), sier kanskje noe om at dette er aktiviteter som ikke er spesielt godt ivaretatt i vårt distrikt for aldersgruppen undersøkelsen omfatter. Noe av grunnen til dette kan være den lave alderen til deler av undersøkelsesgruppen, men det er heller ikke noen funn i undersøkelsen som viser at dette er mye utbredt blant 9. klassingene.

De topografiske forhold på Helgeland er godt egnet for fjellklatring, og mulighetene for breakaktiviteter burde være store med både Okstindbreen og Svartisen geografisk lett tilgjengelig for deler av undersøkelsesgruppen.

Brevandring på Austre Okstindbre, en spennende friluftaktivitet? Nord-Norges høyeste fjell, Oksskolten (1916 moh) i bakgrunnen.

En annen grunn til at disse aktivitetene ikke scorer høyt på Helgeland, kan være at dette ofte er aktiviteter som utføres i organiserte lag og grupper, og et funn i denne undersøkelsen er at det svært få som sier de driver friluftsliv i organiserte lag og foreninger (figur 6, s.19).

Et annet funn er at sankning er en sentral del av friluftslivet. Det er 50-60 % av 4. og 9. klassingene som har fisket i sjøen, plukket bær, sopp, urter, samt fisket i ferskvann to eller flere ganger siste 12 mnd (figur 1, s.16). Dette er også sammenfallende med funn i annen forskning beskrevet i kap. 2.1.2. Det er heller ikke overraskende at sankning i friluftslivet på Helgeland er mer sammenfallende med tilstandene i Finnmark enn med forholdene blant Oslo-ungdom.

5.1.1 Friluftslivaktiviteter og alder

Alderssammenligningen (figur 2, s.17) viser at 9. klassingene i større grad enn 4. klassingene har vært på overnattingstur, noe som til dels kan skyldes skolens bidrag til slike turer (figur 6, s.19 og figur 7.1, s.19), samt at det er en aktivitet som ofte blir gjort sammen med venner (figur 7.2, s. 20). Det er også naturlig å anta at når 9. klassinger ønsker å dra på overnattingstur sammen med venner i naturen, så får de i større grad enn 4. klassingene tillatelse av foreldre. Det at 9. klassingene er ivrigere enn 4. klassingene til å padle kano/kajakk (figur 2, s.17) kan delvis begrunnes på samme måter.

Ellers viser alderssammenligningen at 4. klassingene er ivrigere enn 9. klassingene i å gå på tur, samt det å delta i sanking av bær, sopp og urter. Dette er også funn som bekreftes av Mjaavatn (2005).

Sanking er mer vanlig blant 4. klassingene enn blant 9. klassingene

5.1.2 Friluftslivaktiviteter og kjønn

Sammenligningen mellom gutter og jenter viser for det første at det er prosentvis flere gutter enn jenter som driver med de fleste aktivitetene (figur 3, s.17). Jentene er i et lite prosentvis flertall når det gjelder sommerturer, samt at de scorer høyere enn guttene i bading og plukking av bær, sopp, urter. Bading er en aktivitet som ofte utføres sammen med venner (figur 6, s.19, figur 7.2, s.20, og figur 8.2, s.22). Kanskje er det sånn at jenter bevisst velger friluftslivaktiviteter hvor det sosiale aspektet står sterkt. For jentenes del er intimitet og relasjoner viktig i identitetsbyggingen (Hansen 2005), og de vil sannsynligvis trives i friluftssituasjoner hvor dette er sentralt.

Tur sommer er en aktivitet som utføres ofte på skolen (figur 6, s.19, figur 7.1 s. 19, og figur 8.1 s.21), og dermed ”må” både gutter og jenter ha en høy score på dette punktet. Det at det er flere jenter enn gutter som driver med sanking kan kanskje tilskrives vårt kjønnsrollemønster, hvor kvinnene tradisjonelt har stått for sankingen mens mennene har stått for jakt og fiske. De landsdekkende undersøkelsene referert i kap. 2.1.1, viste også at dette var en trend i den voksne befolkningen.

Det er helt tydelig at i alle fall guttene følger dette kjønnsrollemønsteret, da det er betydelig høyere prosentandel av guttene enn av jentene som deltar i fiske og jakt (figur 3 s.17).

5.1.3 Friluftslivaktiviteter og skolestørrelse

En sammenligning mellom skolestørrelse (figur 4, s.18), og dermed også til dels bosetningsforhold og skoletype (jamfør innledningen til kap. 4.0, andre avsnitt) viser få entydige funn. Den største forskjellen finner vi blant de som har overnattet i naturen i lavvo, telt, åpen himmel, hvor elever på store skoler i større grad enn elever på små skoler har gjennomført denne aktiviteten. Denne forskjellen kan til dels tilskrives det at overnatting i skolesammenheng er mye mer utbredt på store skoler enn på små skoler (figur 9.1, s.23). Det sammen kan sies om aktiviteten padle kano/kajakk, her har de vært mye flinkere til å gjennomføre dette i skolesammenheng på store skoler enn på små skoler (figur 9.1, s.23). En av grunnene til disse forskjellene kan være at man på store skoler gjerne opererer med fulldelte klasser, og at det derfor er lettere å gjennomføre slike aktiviteter med en homogen aldersgruppe. I tillegg er dette aktiviteter som krever en viss alder for at det skal være forsvarlig og gjennomførbart i skolesammenheng, og i denne undersøkelsen er de eldste elevene overrepresentert på de store skolene i forhold til de små skolene. Mange elever går på fådelte skoler til de kommer opp i ungdomsskolealder, og da flytter de over på større skoler. De få store elevene som går i fådelte skoler, blir kanskje et offer for en tilrettelegging av friluftslivundervisningen som er tilpasset de yngre elevene.

Et annet funn når man sammenligner elever fra ulike skolestørrelser er at elever på de største skolene til en viss grad deltar mer i friluftslivaktiviteter enn elever på mindre skoler (figur 4, s.18). Hvorfor det er slik er vanskelig å si, da undersøkelsen viser at mulighetene til å drive friluftsliv, og ønsket om å drive mer med friluftsliv, samt det at naturen i større grad oppleves som flott, er holdninger som er mer tilstede hos elever på små skoler enn hos elever på store skoler (figur 13.2, s.33). En mulig begrunnelse for at aktivitetsnivået i friluftsliv er høyere hos elever på store skoler, kan være at de i større grad enn elevene fra små skoler driver friluftsliv mest sammen med foreldrene (figur 9.3, s.24). Dette peker i så fall i retning av at de ”sosiale” og ”miljømessige” faktorene i form av foreldrenes innflytelse, kanskje har større betydning enn de naturgitte faktorene når det gjelder å finne forklaringer til aktivitetsnivået i friluftsliv.

5.1.4 Friluftslivaktiviteter og geografi

En geografisk sammenligning av friluftslivaktivitetene (figur 5, s.18) viser en naturlig geografisk tilpassing, ved at det i kystkommunene foregår mer sjøfiske, mens det i innlandskommunene foregår mer ferskvannsfiske. Det er sammenfallende med andre undersøkelser som viser at muligheten til friluftsliv kan regulere valg av aktiviteter. På samme måte ser vi at bading er mer utbredt der hvor vannet (eller havet) er mer tilgjengelig, og vinterturer er mest utbredt der hvor snøen finnes i lengre perioder. Sanking av bær, sopp, urter og jakt er også mer utbredt i innlandet, og sannsynligvis kan det tilskrives tradisjon og tilgjengelighet. Det at overnatting i naturen scorer høyere i innlandet kan skyldes at det i større grad er implementert i skolene i innlandet (figur 10.1, s.25).

5.2 Hvem driver barn friluftsliv sammen med

Undersøkelsen viser at foreldre og søsken er den klart viktigste part i forhold til hvem undersøkelsesgruppen driver friluftsliv sammen med (figur 6, s.19). Spesielt for de aktivitetene man kan kalle ”klassiske friluftslivaktiviteter”, i denne sammenheng definert som turer, sanking, samt jakt og fiske, er foreldre og søsken veldig dominerende.

Familien er sentral for ”oppfostringen” i friluftsliv, og det kan være mange grunner til det. Det å være i naturen sammen med de nærmeste, å gjøre ting sammen og oppleve ting sammen vil sannsynligvis verdsettes høyt av vokstengenerasjonen. For mange foreldre vil det å ”oppfostre” barna til å være ute, og å være på tur og oppleve friluftslivet, være en viktig målsetning med oppdragelsen. I tillegg vil de som driver friluftsliv kanskje i større grad enn andre bry seg om naturen og spørsmål av miljøvernaktig art, noe som også kan være et av motivene for foreldre når det gjelder å få barn med på friluftslivaktiviteter.

Isfiske kan være en fin familieaktivitet, selv om det ikke nødvendigvis er så sosialt.

For 4. klassingene er familien like viktig for stort sett alle typer aktiviteter, mens det for 9. klassingene er et markert skille mellom de klassiske friluftslivaktivitetene og andre aktiviteter (figur 7.3, s.20). Dette tyder på at familien i alle fall er den viktigste arena for sosialisering til friluftsliv for de minste, mens andre kommer inn som arena for friluftsliv senere.

Det kan se ut til at familien er mer viktig for jenter enn for gutter i de klassiske friluftslivaktivitetene (figur 8.3, s.22). Et annen tendens er at familien ser ut til å være viktigere for barn i innlandskommuner enn for barn i kystkommuner (figur 10.3, s. 26), noe som igjen medfører et høyere aktivitetsnivå (figur 5, s.18).

Etter familien er det vennene som undersøkelsesgruppen driver mest friluftsliv sammen med, og vennene er mest sentral i typiske "venneaktiviteter", dvs. aktiviteter som man av sosiale hensyn gjør sammen med jevnaldrende, som bading og overnatting. Vennene er mer sentrale for 9. klassingene enn for 4. klassingene (figur 7.2, s.20), en av grunnene til dette kan være at etter hvert som barna vokser opp er det naturlig at det skjer en løsriving fra familien til fordel for venner og jevnaldrende. Det er liten forskjell mellom gutter og jenter i forhold til friluftslivet sammen med venner (figur 8.2, s.22).

Når det gjelder vennenes betydning i forhold til skolestørrelse så er det en tendens at vennene er mer sentral for elever på små skoler enn for elever på større skoler (figur 9.2, s.24). Kanskje kan det skyldes at naturen er mer tilgjengelig for de som går på små skoler, da dette ofte er skoler som ligger "på landet" (se kap. 3.2), og det dermed er enklere å drive friluftsliv rett etter skoletid, og mer nærmiljøfriluftsliv uten at foreldrene er tilstede. For de som går på større skoler i tettbygd strøk kan friluftslivet være mindre tilgjengelig, kanskje må man flytte mer på seg, det er mer tidkrevende og man kan være avhengig av transport og foreldre for å komme ut i naturen. Litt av den samme tendensen sees når man sammenligner vennenes betydning i kyst- og innlandskommuner (figur 10.2, s.26). Noe av dette skyldes nok at det er en overvekt av små skoler i kystkommunene, slik at funnene i forhold til små og store skoler, til en viss grad er sammenfallende med funnene i forhold til kyst- og innlandskommuner. Det kan allikevel være slik at nærmiljøfriluftslivet står sterkere langs kysten enn i innlandet.

Venner er en viktig sosialiseringsspart i friluftslivet, og kanskje mer for elever fra små og fådelt skoler, enn hos elever på større og fulldelt skoler.

Litt forenklet kan man si at familien ”taper” innflytelse (i friluftslivet) til fordel for venner hos elever på små skoler og i kystkommuner, sammenlignet med forholdene hos elever på store skoler og i innlandskommuner.

Skolen som arena for friluftsliv er ikke veldig sentral, det er kun for turer sommer og vinter, og for overnatting i naturen, samt aktiviteter med kano/kajakk at skolen er en viktig arena (figur 6, s.19). Grunnene til dette kan være mange, og kanskje skal man være fornøyd med at skolen til en viss grad ivaretar disse formene for friluftsliv. Det å gå på tur har alltid vært en sentral del av det norske friluftslivet, og i mange tilfeller kan man anta at skolen er en viktig bidragsyter for denne formen for friluftsliv spesielt hos de som ikke får friluftslivet inn som en familieaktivitet.

Ved en aldersammenligning ser man at det er stor forskjell på skolens betydning for overnatting i telt, lavvo, under åpen himmel og for isbre og kano/kajakk-aktiviteter (figur 7.1, s.19). Her er skolen mye viktigere for 9. klassingene enn for 4. klassingene. Dette skyldes nok i stor grad at slike aktiviteter til en viss grad er aldersbetinget, dvs at man rett og slett driver disse formene for aktivitet mer etter hvert som man vokser opp. Skolen kan sies å være en viktigere arena for friluftsliv for jentene enn for guttene (figur 8.1, s.21). Dette kan blant annet skyldes det at jentene driver mindre med friluftslivaktiviteter ellers, på skolen må de delta, og dermed står skolen for en større del av friluftslivet hos jentene. En faktor som kan styrke dette synspunktet er at for de tradisjonelle friluftslivaktivitetene hvor familien er mer sentral, er det liten forskjell blant jenter og gutter, mens det er forskjell når vi kommer til andre typer friluftsliv (figur 3, s.17).

Videre viser undersøkelsen at skolene er en mye mer sentral friluftslivpådriver på store skoler enn på små skoler (figur 9.1, s.23). Dette kan rett og slett tyde på at det drives mer med friluftsliv på de store skolene. Når vi sammenligner skolens betydning for sosialisering til friluftslivet mellom kyst- og innlandskommuner finner vi ingen entydig tendens, men det er klart at skolene i innlandet driver mer med overnattingsturer og aktiviteter med kano/kajakk enn skolene langs kysten (figur 10.1, s.25).

Undersøkelsen har også sett på om 4. og 9. klassingene driver mye friluftsliv sammen med besteforeldre, og i lag/foreninger (figur 6, s.19). Det viser seg at lag og foreninger i svært liten grad er en viktig del av friluftslivet til undersøkelsesgruppen. Det kan virke som om lag og foreninger i de syv kommunene undersøkelsen omfatter, ikke har greid å ta tak i barna i noen vesentlig grad. Faktisk var det bare 2 av totalt 911 respondenter som sa de var medlem i turlag eller turistforeninger, og kun 7 stk som sa de var medlem i jakt- og fiskelag. Her er det et stort og uforløst potensial. Turistforeningen har ”Barnas Turlag” og Norges Jeger- og Fiskerforbund har blant annet ”Barnas Fiskeklubb”. I den grad frivillige organisasjoner ønsker å bidra til sosialisering inn i friluftslivet, så har de i liten grad lyktes for undersøkelsesgruppen.

Besteforeldre kan til en viss grad sies å være en pådriver for friluftslivet, og her viser resultatene at dette er mest fremtredende for det ”tradisjonelle friluftslivet”(figur 6, s.19). Det er også en klar tendens at besteforeldre er viktigere for 4. klassingene enn for 9. klassingene (figur 7.4, s.21). Grunnene til dette kan blant annet være at 4. klassingene har noe sprekere besteforeldre enn 9. klassingene, samt at kanskje er foreldre til de yngste mer avhengige av

besteforeldre til å ta seg av barna pga egen "tidsklemme". Ellers viser resultatene ingen store forskjeller i forhold til besteforeldre når vi sammenligner kjønn, skolestørrelse og geografi.

5.3 Hvorfor friluftsliv?

Når undersøkelsesgruppen fikk spørsmål om hvorfor de driver med friluftsliv, var den klart viktigste grunnen at det var "artig" (figur 11, s.27). Faktisk svarte over 50 % at den viktigste årsaken var at det var "artig". Selve begrepet "artig" ble ikke definert nærmere, det var opp til hver enkelt å definere/bestemme meningen med dette ordet. Det bør være et kjent ord/uttrykk for alle, og for de fleste innebærer det noe som er morsomt, lystbetont og/eller som gir glede og lykkefølelse.

Dette sier noe om at det ligger en form for indre motivasjon i det å drive med friluftsliv, det er noe man gjør som har en egenverdi i seg selv. Dette er viktig å ta vare på videre i livet, og undersøkelsen viser at det at friluftsliv er "artig" er en viktigere grunn for 4. klassingen enn for 9. klassingen (figur 11.1, s.28)) for å holde på med slike aktiviteter. Kanskje kan man ved å fokusere på det lystbetonte holde flere i gang med friluftsliv over tid. Guttene er mer opptatt av at friluftsliv var artig enn jentene (figur 11.2, s.28). Ellers i samfunnet har det vist seg at gutter i oppveksten og skolegangen ofte har en litt mer leken og ikke så seriøs innstilling til ting i livet som jentene, kanskje er det som vises i denne undersøkelsen.

Den nest viktigste motivasjonskilden for å drive friluftsliv er å "holde seg i form". Altså en faktor hvor friluftslivaktiviteten indirekte bidrar til å oppnå motivet. Det å holde seg i fysisk form er viktigere for 9. klassingene enn for 4. klassingene (figur 11.1, s.28), noe som kanskje er forventet når vi vet hvordan fokus på kropp og utseende øker utover i ungdomstiden.

Motiver som "fysisk form" og "spenning" ser ut til å være viktigere etter hvert i ungdommen.

Det 3. viktigste motivet for å drive friluftsliv var at det er spennende, og det var kanskje litt overraskende at dette motivet ikke scorer høyere, all den tid en rekke undersøkelser har vist at barn/ungdom i stadig større grad foretrekker actionpregede aktiviteter, jmfør forskningen beskrevet i kap. 2.

Nå har jo undersøkelsen vist at spenningsdrivende aktiviteter som fjellklatring og brevandring i liten grad er utpregede aktiviteter i undersøkelsesgruppen (figur 1, s.16), så kanskje er dette noe av grunnen til at vi ikke finner mer fokus på ”spenning” i vår undersøkelse. Dessuten er det naturlig å anta at ”spenning” er et motiv som kommer inn mer etter hvert som barna vokser til, og kanskje vil det som indre motiv i noen grad erstatte motivet ”artig”. I alle fall kan det tyde på det når vi sammenligner 4. klassingene med 9. klassingene (figur 11.1, s.28).

Det at familien driver med friluftsliv er også en viktig motivasjonskilde til slike aktiviteter, og undersøkelsen viser at det er en viktigere grunn for 4. klassingene enn for 9. klassingene (figur 11.1, s.28). Dette kan skyldes at jevnt over er en 4. klassing mer avhengig av familien enn en 9. klassing for å drive friluftsliv. Det er også verdt å merke seg at familien ser ut til å være viktigere for jentene enn guttene (figur 11.2, s.28), noe som kan skyldes at jentene i større grad er mer aktive i det typiske tradisjonelle friluftslivet, hvor familien ofte er tradisjonsbærere (figur 3, s.17 og figur 8.3, s.22).

En sammenligning av motivasjonsfaktorer for friluftsliv for ulike skolestørrelser (figur 11.3, s.29) og i forhold til geografi (figur 11.4, s.29) viste ingen klare forskjeller, kanskje med unntak av at venner virker å være et viktigere motiv for undersøkelsesgruppen i kystkommunene enn for de i innlandskommuner, men dette er allerede drøftet tidligere i rapporten (se kap. 5.2).

5.4 Friluftslivferdigheter

9. klassingene i undersøkelsen ble bedt om krysse av på spørreskjemaet for friluftslivferdigheter som de ”behersker godt”. Til dette må man tilføye at her er var det opp til hver enkelt å definere om de behersket aktiviteten godt eller ei, selv om det fra han som innledet til spørreundersøkelsen for hver klasse ble poengtert hva som mentes med begrepet ”behersker godt” (vedlegg 3). Dette ble ikke gjennomført noen praktiske tester på om de faktisk behersket aktivitetene godt, og dette er en av svakhetene med en slik kvantitativ undersøkelse (se for øvrig kap. 3.5). Den videre drøftingen forutsetter at de ferdighetene elevene sier de behersker godt, faktisk er riktige med de begrensningene som allerede er nevnt.

Figur 12 (s.30) viser at elevene i 9. klasse har stor tiltro til egne friluftslivferdigheter. Svært mange mener å inneha ferdigheter som gjør de i stand til å drive et mangfoldig og omfattende friluftsliv. En del av ferdighetene elevene sier de behersker stadfester andre funn i undersøkelsen; blant annet det at de ofte er på tur, viser at de har stor tiltro til egen ferdigheter i forhold til det å pakke sekk og være på tur både med og uten overnatting. Vi har også funnet at fjellklatring er en aktivitet som det drives lite med i undersøkelsesgruppen, og vi ser at et fåtall av elevene sier at det å drive fjellklatring er noe de behersker godt. Det å seile en båt er den ferdigheten som kommer dårligst ut, og det skyldes sannsynligvis at seiling er en lite utbredt friluftslivaktivitet på Helgeland. Vi ser også at en forholdsvis liten del av undersøkelsesgruppen sier de behersker godt å plukke sopp og urter, og vet hva som er giftig. Sanking av sopp og urter har først de senere årene blitt noe utbredt på Helgeland, og det er sannsynligvis grunnen til den lave ferdighetsprosenten her.

Sanking av sopp og urter, er en forholdsvis ”ny” aktivitet på Helgeland.

Mer urovekkende er det at orienteringsferdighetene i undersøkelsesgruppen må sies å være svært mangelfulle. Det er kun 24 % som sier de behersker godt å bruke et kompass, og kun 31 % som sier de behersker godt å orientere etter et kart. Dette må sies å være svært lave tall, all den tid man vet at kart, orientering og bruk av kompass var vært sentralt i tidligere læreplaner for grunnskolen (L-97) og nåværende læreplan (Kunnskapsløftet). I tillegg blir orientering og bruk av kompass ofte definert som en ”livbergende aktivitet”, og dermed sentralt i mye av det tradisjonelle turbaserte friluftslivet i Norge.

At dette er ferdigheter som få av elevene sier de behersker godt, har sikkert noen årsaker som ikke er så lett å nøste opp i med bakgrunn i denne undersøkelsen. Funnene i undersøkelsen viser jo at det turbaserte friluftslivet står forholdsvis sterkt i skolesammenheng, at svært mange driver med aktiviteter hvor orientering og bruk av kart og kompass er sentrale.

Man kan kanskje anta at opplæring i bruk av kart og kompass i liten grad ivaretas av foreldre, og derfor er overlatt til lag/foreninger og skole. Når vi vet at det i liten grad foregår friluftslivaktiviteter i lag og foreninger i undersøkelsesgruppen, gjenstår det å gi ansvaret til skolene. Skolene skal allerede tidlig på barnetrinnet innføre kartopplæring, og innen utgangen av 10. klasse skal elevene beherske bruk av både kart og kompass. Hvis funnene i undersøkelsen stemmer, har skolen i altfor liten grad ivare tatt kart- og kompassopplæringen. Initiert av denne undersøkelsen, og for å finne ut om dette stemmer, har Polarsirkelen Friluftsråd og høgskolelærer Pål Vinje ved Høgskolen i Nesna, allerede satt i gang en undersøkelse som konkret tar opp forholdene omkring kart- og kompassopplæring i noen av de skolene som har vært med på denne undersøkelsen.

Når vi sammenligner gutter og jenter i forhold til friluftslivferdigheter, ser vi helt klart at guttene generelt sier de har bedre ferdigheter enn jentene (figur 12.1, s.30)). Det er stort sett bare for de ferdighetene som over 70 % av alle sier de behersker, at jentene scorer like høyt som guttene.

Det er prosentvis en mye høyere andel av guttene enn jentene som sier de har gode ferdigheter i alt som har med fiske å gjøre. Vi har tidligere i undersøkelsen vist at fiske er en aktivitet som gjøres mer av guttene enn av jentene (figur 3, s.17), og det kan i stor grad forklare forskjellene i hvem som sier de har ferdigheter i fiskeaktiviteter. I tillegg scorer guttene jevnt over mye høyere enn jentene for aktiviteter som enten er mer maskuline, som klyving av ved med øks, eller aktiviteter som gjennom tradisjon har vært mannsdominert, som det å lage bål. Det at det er en større andel av guttene som sier de behersker det å grave en snøhule for overnatting og pakke sekk for overnatting i naturen vinterstid, samt det å smøre ski, kan kanskje begrunnes med at guttene faktisk holder på med disse aktivitetene mer enn jentene (figur 3, s.17).

Den skal tidlig krøkes som god fisker skal bli, og typisk nok, her er det gutter som fisker.

For de store kjønnsforskjellene i ferdigheter som det å bruke et kompass og orientere etter et kart (figur 12.1), er det derimot vanskelig å finne noen forklaring. Dette er ferdigheter som kanskje i stor grad (jmfør tidligere diskusjon) er overlatt til opplæringen i skolen, og vi har tidligere sett at jentene i større grad enn guttene opplever at skolen er en viktig arena for friluftsliv (figur 8.1, s.21). Man skulle dermed tro at jentene opplever noe mer ”læring” enn guttene på skolen, men kanskje allikevel ikke innenfor kart- og kompassopplæringen.

Klasseromsforskning har vist at gutter ofte dominerer og legger premisser for undervisningen, mens jentene gjerne tilpasser seg dette, og får dermed ikke like høyt læringsutbytte som guttene (Arnesen 1998, Bjerrum Nielsen 1998, Imsen 2000).

En annen mulig forklaring kan være at jentene har en høyere terskel enn guttene for å si at de behersker en ferdighet, jentene er mer selvkritiske, mens guttene er preget av større selvtilit enn jentene. Kanskje kan det forklare noe av forskjellen på den måten at terskelen for at en gutt skal si han behersker noe godt er mye lavere enn for en jente, selv om de i utgangspunktet kan like mye.

Uansett er det en reell forskjell i hva de selv opplever å beherske, og det alene er grunn nok til å forsøke å gjøre noe med det. Det kan også være slik at kart- og kompassopplæringen i skolen er lagt opp slik at den fremmer de som er mest frampå (ofte guttene), ved at det ofte er lagt opp til gruppearbeid, og det kan være flere om samme kart/kompass. Det er også noe av egenarten til begynneropplæring i kart og kompass, nettopp det at man skal være flere for å oppleve trygghet. Da kan det lett bli slik at de som er mest frampå også er de som lærer mest.

Når undersøkelsen sammenligner ferdigheter i forhold til skolestørrelse og geografi er det små forskjeller (figur 12.3, s.31 og figur 12.3, s.31), og noe av forskjellene kan skyldes at undersøkelsesgruppen for de små skolene er betydelig mindre enn for de store skolene, slik at man kan få noen ”uregelmessige” utslag. Det samme gjelder for geografi hvor undersøkelsesgruppen for kystkommuner er liten i forhold til gruppen for innlandskommuner. Det er allikevel verdt å merke seg at det å padle kano, altså en typisk vannaktivitet, kommer dårligere ut i kystkommunene enn i innlands-kommunene (figur 12.3, s.31). Dette kan i stor grad begrunnes med det vi har sett tidligere i undersøkelsen, nemlig det at kanoaktiviteter er mer vanlig i innlandsskolene enn i kystskolene (figur 9.1, s.23) og også kommer dårligere ut på de små skolene enn på de store skolene.

5.5 Holdninger til friluftsliv

9. klassingene ble til slutt i undersøkelsen bedt om å ta stilling til noen påstander angående friluftsliv. De skulle krysse av hvis de var enige med påstandene, og i ettertid har vi sett at dette er en metodisk svakhet. Det at de ikke har krysset av på påstanden må ikke tolkes som at de er uenige, eller at påstanden er feil. Svarene de har gitt sier kun noe om hvor stor del av 9. klassingene som er enige i påstanden. En del av spørsmålene skulle si noe om holdninger til friluftsliv, andre spørsmål var mer av ”fakta-art”.

Det at over 60 % av alle sier at naturen er flott og at de har mulighet til å drive friluftsliv der de bor (figur 13, s.32) anses ikke som et spesielt høyt tall, men hvis vi ser på sammenligningen av skolestørrelse (figur 13.2, s.33) ser vi at det er elevene på de store skolene, som pga et mye høyere antall respondenter i stor grad ”styrer” denne oversikten. Elevene på de store skolene er elever fra byer og tettsteder, og dermed vil muligheten for å

drive friluftsliv der de bor for mange bli redusert. Vi ser at elever på små skoler (figur 13.2, s.33) i større grad mener at de har muligheter til å drive friluftsliv der de bor, og at de mener at naturen er flott der de bor. Noe av de samme utslagene får vi når vi sammenligner kyst og innland, men som nevnt tidligere i rapporten kan dette skyldes at skoler på kysten og i innlandet til en viss grad er sammenfallende med inndelingen i små og store skoler.

Et funn i undersøkelsen er at 24 % sier at friluftsliv er en av hobbyene deres (figur 13, s.32). Det er et forholdsvis høyt tall, og kan kanskje forklare den til dels store deltagelsen i friluftsliv som vi har sett i denne undersøkelsen.

En kjønnsmessig sammenligning viser små forskjeller (figur 13.1, s.32), men vi ser at en høyere andel jenter enn gutter sier de har lært en del om friluftsliv på skolen. Sannsynligvis skyldes dette som vi har sett tidligere, at jenter til en viss grad er mindre friluftslivaktive enn guttene (figur 3, s.17). Dermed vil jentenes basisferdigheter i friluftsliv sannsynligvis være lavere enn guttenes, og terskelen for å si at de har lært en del om friluftsliv på skolen vil være lavere. Det som gjør det hele litt vanskelig, er funnene som indikerer svært lave kart- og kompass ferdigheter for jentene. Som påpekt tidligere i diskusjonen er dette en typisk ”skolereletert” ferdighet, og man skulle da tro at jentene ville score på samme nivå eller høyere enn guttene, all den tid de opplever å ha lært mer enn guttene på skolen.

Sammenligningene av elever på små og store skoler viser at elevene på små skoler ønsker å holde mer på med friluftsliv enn elevene på store skoler (figur 13.2, s.33). Tidligere i undersøkelsen har vi vist at elevene på små skoler til en viss grad holder mindre på med friluftsliv enn elever på store skoler (figur 4, s.18), og dette samt at så mange at mener at de har gode muligheter til å drive med friluftsliv og at de har flott natur der de bor, kan være en årsak til dette ønsket. De samme funnene gjelder for den geografiske sammenligningen (figur 13.3 s. 33 og figur 5, s.18).

Et annet funn er at det er en mindre andel av elevene i kystkommunene som sier de vil holde på med friluftsliv når de blir voksne (figur 13.3, s.33), enn hva tilfellet er for elevene fra innlandskommuner. Når vi samtidig vet at elevene fra kystkommunene i større grad mener de har muligheter til å drive friluftsliv og at naturen er flott der de bor, synes dette noe merkelig. Kanskje er dette en indikator på at det å holde på med friluftsliv sammen med familien i ung alder, er viktig for å se verdien av friluftsliv i voksen alder. Jamfør det at elever fra innlandskommuner scorer høyere på at de holder mest på med friluftsliv sammen med familien, sammenlignet med hva tilfellet er for elever fra kystkommuner (figur 10.3, s.26).

6 KONKLUSJON

Kartleggingen av barn og unges forhold til friluftsliv på Helgeland viser at man i forholdsvis stor grad holder på med de samme aktivitetene som befolkningen i resten av landet. Det vil si at turaktiviteter og bading er de aktivitetene som utøves av flest. Aktiviteter som har med vann å gjøre står også forholdsvis sterkt (fiske, roing), og det samme gjelder for sanking i naturen. Aktiviteter med spenningspreg drives det lite med.

6.1 Friluftsliv sammen med hvem?

Foreldre og søsken er den klart viktigste sosialiseringsspart for friluftslivaktiviteter, funn i undersøkelsen peker på at utøvelsen av friluftsliv i større grad er styrt av familien enn av naturmiljøet og tilgangen på natur. Venner er til dels en pådriver for friluftslivaktiviteter, mer for barn og unge langs kysten og de som går på små skoler, enn for de som bor i innlandet og de som går på større skoler. Besteforeldre kan til en viss grad sies å være viktige i forhold til sankeaktiviteter. Lag og foreninger som driver med friluftslivaktiviteter på Helgeland har svært liten oppslutning blant barn og unge, noe som skulle tilsi et stort potensial for friluftslivgrupper/organisasjoner på Helgeland i forhold til rekruttering.

6.2 Friluftsliv og geografi

Det er geografiske forskjeller som i noen grad gjenspeiler naturen man har rundt seg; og i tillegg kan man se at langs kysten drives det mer nærmiljøfriluftsliv enn i innlandskommunene, mens friluftslivaktiviteter som er litt mer tidkrevende har et bedre fotfeste i innlandet. Det er også en tendens til større aktivitet i friluftslivet i innlandet enn på kysten

6.3 Friluftsliv og bosetting

Barn og unge som bor på landet driver mindre med friluftsliv enn de som bor i tettbygd strøk. Dette kan skyldes at for barn og unge i tettbygde strøk er foreldrene en mer fremtredende sosialiseringsspart i forhold til friluftsliv, mens barn og unge på landet i større grad driver friluftslivaktiviteter sammen med venner.

6.4 Friluftslivet i skolen

Skolene er en forholdsvis lite sentral faktor i friluftslivet for barn og unge. De store skolene driver i større grad enn de små skolene med friluftslivaktiviteter. Mens de små skolene er mer aktive i lite krevende friluftsliv, er de større skolene mer aktive på krevende og utstyrs/ressurskrevende friluftsliv.

1 av 3 sier de har lært en del om friluftsliv på skolen, flere jenter enn gutter. Undersøkelsen viser allikevel at opplæringen i kart og kompass er svært mangelfull. Her har skolen et stort forbedringspotensial.

6.5 Friluftslivferdigheter

Friluftslivferdighetene oppleves av elevene selv som svært gode. En større del av guttene enn jentene sier de innehar gode friluftslivferdigheter, og guttene driver også mer med friluftsliv enn jentene.

6.6 Friluftslivholdninger

1 av 4 har friluftsliv som hobby, mange sier de er omgitt av fin natur og har mulighet til å drive friluftsliv der de bor. Imidlertid er det ikke noen positiv sammenheng mellom det å være omgitt av fin natur og ha mulighet til å drive friluftsliv, og det å holde på med friluftslivaktiviteter. Funn i undersøkelsen indikerer en positiv sammenheng mellom det å drive friluftsliv sammen med foreldre og søsken, og det å ønske å holde på med friluftsliv i voksen alder.

Etterord

Undersøkelsen har kartlagt en del forhold rundt friluftslivet på Helgeland, og utover de metodiske begrensningene en kvantitativ undersøkelse har, kan man si at noen svar er funnet.. Jeg har i rapporten pekt på likheter fra "undersøkelsesutvalget" både i forhold til bosetting, geografi og skolemønster for Nordland og de nærliggende landsdeler, men i hvor stor grad man kan generalisere funnene utover de deltakende kommunene (fylke, landsdel) må være opp til hver enkelt.

Forhåpentligvis kan innholdet i rapporten bidra til økt fokus på friluftslivet til barn og unge. I rapporten har jeg fokusert på de funn som er gjort, uten å trekke konklusjoner for fakta vi ikke har funnet. Eksempelvis har vi "funnet" at 1 av 4 har friluftsliv som hobby, dette indikerer kanskje at 3 av 4 ikke har friluftsliv som hobby, men siden spørreskjemaet ikke har hatt noen svaralternativ som dekker dette, har jeg valgt å ikke fokusere på det. Det samme gjelder for mange av de funn som er gjort, vi har i spørreskjemaet fått svar på hva de gjør og ikke hva de ikke gjør. Om noen vil bruke rapporten til å si noe om den del av respondentene som ikke har krysset av på enkelte av våre spørsmål, så må de gjerne gjøre det for egen regning.

Rapporten er den første av tre rapporter som omhandler data innhentet i spørreundersøkelsen. Neste rapport vil ta for seg friluftsliv og sosiale forhold. Den tredje rapporten vil se på forhold rundt barn og unges deltakelse i idrett på Helgeland.

Referanser

- Arnesen, A-L. (red) (1998). *Likt og ulikt. Kjønnssdimensjon i pedagogisk tenkning og praksis*. HiO-rapport nr. 2. Høgskolen i Oslo.
- Bagøien, T.E. (1992). *Barns naturtilhørighet til et nærfriluftslivsområde*. Høgskolen i Levanger.
- Bischoff, A. og Odden, A. (1999). "Ungdom og friluftsliv - endringer i lys av moderniseringsprosesser". I: Naturforvaltning og samfunnsfag. DN-notat 1999-6. Trondheim: Direktoratet for naturforvaltning.
- Bischoff, A. og Odden, A. (2000). *Nye måter å bruke naturen på – friluftsliv eller tøys?* Konferanserapport: Friluftsliv i grenseland. Oslo Friluftsråd.
- Bischoff, A. og Odden, A. (2002). *Nye trender i norsk friluftsliv. Utvanning eller forsterking av gamle mønstre og idealer*. Rapport fra konferansen Forskning i friluft. Oslo: Friluftslivets Fellesorganisasjon.
- Bjerrum Nielsen, H. (red) (1998). *Jenteliv og likestillingslære. Kjønnroller og likestillingsarbeid blant ungdom*. Oslo: Cappelen.
- Braute, J. N. (1993). Leik og læring i natur. Landskonferanse barn og Natur. DN_Notat 1993-8, s. 38-48. Trondheim: Direktoratet for naturforvaltning.
- Cordell, K. (2004). *Outdoor recreation for 21st century America. A report to the nation: The National Survey on Recreation and the Environment*. Stat College, PA: Venture Publishing Inc.
- Eika, B. og Tangen, J. O. (1992). *Ungdommens deltaking i Friluftsliv. Tabellrapport basert på rådata fra Ungdataundersøkelser i noen norske kommuner*. Vedlegg til rapport nr. 53, Ungdommens deltaking i friluftsliv. Telemarksforskning, Bø.
- Faarlund, N. (1974). *Hva-Hvordan-Hvorfor*. Hemsedal: Høgfjellsskolen, Norsk alpincenter.
- Fjørtoft, I. (1993). *Hundremeterskogen – et sted for leik og læring. Prosjektarbeid i barnehager i Bø*. BARN 3: 71-93. Trondheim: Norsk senter for barneforskning.
- Fjørtoft, I. (1995). *Fysisk miljø og sansemotorisk stimulering. Forsknings- og utviklingsarbeid med barn i naturen*. Kroppsøving 1: 2-5.
- Fjørtoft, I. (2000). *Landscape as Playscape. Learning effects from playing in a natural environment on motor development in children*. Doctoral dissertation, Norwegian University of Sport and Physical Education, Oslo.
- Grimeland, G. (1995): "Det står ei bjørk i bratte kvitveisbakken..." I: Grimeland, G. (red.) 1995. Under bladet ligger det en liten larve.... Om opplevelse, utvikling og læring gjennom utelek. Artikkelsamling for planleggere av barns utemiljø. Barne- og familiedepartementet, Oslo.

Handlingsplan for "Friluftsliv mot år 2000" (DN-rapport 1991-3).

Handlingsplan for fysisk aktivitet 2005-2009 (2005). "Sammen for fysisk aktivitet"

Hansen, E. B. (1998). *Ungdoms fysiske aktivitet. Resultater fra Norsk Monitor og Barne- og ungdomsundersøkelsen*. Oslo: Norges idrettshøgskole og Norges Idrettsforbund og Olympiske komité.

Hansen, E. B. (1999). *Løkke og lag – Hvordan trener barn i dag? En rapport om barns deltagelse og involvering i idrett og egenorganisert fysisk aktivitet*. Norges idrettsforbund og Olympiske komite. Oslo.

Hansen, K. (2005). "Bare når jeg må". *Om jenter i ungdomsskolen og daglig fysisk aktivitet*. Nordland fylkeskommune, Fysisk aktivitet og folkehelse og Høgskolen i Nesna.

Helsedepartementet (2003). *Stortingsmelding nr. 16 (2002-2003) Resept for et sunnere Norge*. Oslo.

Hurlen Foss, A. (2005). *Hvor god er statistikken?* Samfunnsspeilet 19, nr. 1 2005. Oslo: Statistisk sentralbyrå.

Imsen, G. (red) (2000). *Kjønn og likestilling i grunnskolen*. Oslo: Gyldendal.

Johnsen, G. (1999). *Bruk skogen. Skogen som arena for utvikling av motoriske ferdigheter*. Kolon 1999 nr.3, HiO-notat 1999, nr. 26. Høgskolen i Oslo, avdeling for Lærerutdanning

Kaltenborn, B.P. (1993). *Forskning på friluftslivet-bakgrunn og utvikling*. I Kaltenborn, B.P. & Vorkinn, M.(red). *Vårt friluftsliv*. Temahefte 3. Trondheim: Norsk institutt for naturforskning.

Klepsvik, K. (1995). *Friluftsliv i barnehagen*. Hovedoppgave. Norges idrettshøgskole, Inst. for samfunnsfag, Oslo.

Kulturdepartementet (2000). *Stortingsmelding nr. 14 (1999-2000) Idrettslivet i endring – Om statens forhold til idrett og fysisk aktivitet*. Oslo

Kultur- og Forskningsdepartementet (1994). *Læreplanverket for videregående opplæring*. Oslo

Kultur- og Forskningsdepartementet (1996). *Læreplanverket for den 10-årige grunnskolen*. Oslo.

Kunnskapsdepartementet (2006) "Kunnskapsløftet" . Oslo.

Lamprecht M. & Stamm, H. (2000). *Sport Schweiz 2000: ein Forschungsprojekt zur Sportaktivität und zum Sportkonsum der Schweizer Bevölkerung*. Bern: Schweizerischen Olympischen Verband.

Loftesnes, J. M. (1998). *På Naturleikeplassen*. SEBU forlag, Oslo.

Lund, B. 1995. "At ein er ute å slikt". *Barn sitt møte med natur – perspektiver på friluftspedagogiske konsekvensar*. Hovedfagsopphave. Norges idrettshøgskole, Institutt for samfunnsfag, Oslo

Miljøverndepartementet (1987). *Stortingsmelding nr. 40 (1987-88). Om Friluftsliv*. Oslo.

Miljøverndepartementet (2001). *Stortingsmelding . nr. 39 (2000-2001) Friluftsliv – Ein veg til høgare livskvalitet*. Oslo.

Mjaavatn, P. E. (1999). *Splitthopp, epleslang og fotball*. En rapport om barn og egenorganisert aktivitet. Norges idrettsforbund og Olympiske komite, Oslo.

Mjaavatn, P. E. (2005). *Barn og uteliv. Hvem, hva og hvor?* Lastet ned fra <http://www.hint.no/dok/oppslag/Luftige%20klasserom2.pdf>

Norges Idrettsforbund (1997). *MMI-undersøkelse småbarn 3-7 år*. Oslo: NIF.

Odden, A. (2008). *Hva skjer med norsk friluftsliv*. Trondheim: Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.

Pedersen, K. (1999). *Det har bare vært naturlig – Friluftsliv, kjønn og kulturelle brytninger*. Avhandling, Dr. scient graden. Oslo: Institutt for samfunnsfag, Norges idrettshøgskole.

Pedersen, K. (2001). *Natur, ungdom og identitet – mellom lokale tradisjoner og globale trender*. Utmark nr. 2.

Pedersen, K. (2002). *Mellom multer og mygg. Rock og stein. Natur, turliv og identitet blant ungdom i samiske og samiskrelaterte miljøer*. I: Bjørkås, S. (red.): 2002. Individ, identitet og kulturell erfaring. Kulturpolitikk og forskningsformidling II. Senter for kulturstudier, Norges forskningsråd. Kristiansand: Høgskoleforlaget, s. 161-190.

Pedersen, K. (2003). *Discourses on nature and ethnicity among youth in Northern Norway*. In: Humberstone, B., Brown, H. and Richards, K. (eds.): *Whose Journey? Where and Why? The outdoors and adventure as Social and Cultural Phenomena*. Published by The Institute for Outdoor learning. ISBN 1-898555-07-9.

Ringerike, G.S. (2006). *Ut på tur aldri sur – ut på ski, alltid blid. En studie av de kulturelle læringsprosessene rundt overføringene av en skikultur*. Hovedfagsoppgave i kulturhistorie. Oslo: Institutt for kulturstudier og orientalske språk. Universitetet i Oslo.

Skogen, K. and Wichstrøm, L. (1996). *Delinquency in the wilderness: patterns of outdoor recreation activities and conduct problems in the general adolescent population*. Leisure Studies 15 (1996) 151-169.

Statistisk Sentralbyrå (1997). *Levekårsundersøkelsen 1997*.

- Statistisk Sentralbyrå (2001). *Levekårsundersøkelsen 2001*.
- Statistisk Sentralbyrå (2004). *Levekårsundersøkelsen 2004*.
- Statistisk Sentralbyrå (2007). *Levekårsundersøkelsen 2007*.
- Statistisk sentralbyrå. *Statistikkbanken*. www.ssb.no.
- Strandbu, Å. (2000 a). *Innvandrerungdom og det norske? friluftslivet*. I: Tangen, J.O. (red): Konferanserapport fra nordisk idrettsforskningskonferanse, Bø i Telemark.
- Strandbu, Å. (2000 b). *Storbyungdom og natur. En undersøkelse av Osoulungdoms forhold til friluftsliv og miljøproblemer*. Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring, NOVA Rapport 14/00.
- Strandbu, Å. (2001). *Storbyungdom og natur. I: Friluftsliv i mulighetens land*. Landskonferanse Friluftsliv. ND-Notat 2001-5. Trondheim: Direktoratet for naturforvaltning.
- Skille, E. (2000). *Friluftsliv, ungdom og sosialisering. Finnmarksungdoms friluftsliv og deres sosialisering til friluftsliv*. Hovedoppgave. Oslo: Norges idrettshøgskole
- Søndregård Jensen, F. & Koch, N.E. (1997). *Friluftsliv i skovene 1976/77-1993/94*. Forskningsserien nr. 20. Hørsholm: Forskningscenteret for Skov & Landskap
- Tellnes, A. (1989). *Norsk Friluftslivstradisjon. Friluftsliv, fritid og natur, DN-rapport nr. 2*. Trondheim: Direktoratet for naturforvaltning.
- Tellnes, A. (1992). *Ungdommens Deltaking i Friluftsliv*. Telemarksforskning, Bø. Rapport nr. 53.
- Vaagbø, O. (1993). *Den norske turkulturen*. Oslo: Friluftslivets fellesorganisasjon.
- Vaage, O.F. (2002). *Til alle døgnets tider. Tidsbruk 1971-2000*. Statistiske analyser 52. Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Vaage, O.F. (2004). *Trening, mosjon og friluftsliv: resultater fra Levekårsundersøkelsen 2001 og Tidsbrukundersøkelsen 2000*. Rapport 13. Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Vestheim, O.P. (2005). *"Fra jeg ble født har jeg vært ute i pulk og bæremeis": en kvalitativ studie av fire unge menneskers sosialisering til friluftsliv*. Masteroppgave i kroppsøving. Levanger: Høgskolen i Nord-Trøndelag.
- Vorkinn, M., Vittersø, J., Riese, H. (2000). *Norsk friluftsliv – på randen av modernisering?* ØF-rapport; no. 2. Lillehammer: Østlandsforskning.
- Vorkinn, M., Aas, Ø. og Kleiven, J. (1997). *Friluftslivsutøvelse blant den voksne befolkningen - utviklingstrekk og status i 1996*. ØF-Rapport nr.7, Lillehammer: Østlandsforskning
- Wickstrøm, L., Skogen, K: and Øia, T. (1994). *Social and Cultural factors related to eating problems among adolescents in Norway*. Journal of Adolescence, 17, 471-82.

Vedlegg

Nr.

Hei. Du skal nå fylle ut et spørreskjema. På noen spørsmål må du skrive litt. På andre spørsmål skal du sette kryss og på noen spørsmål skal du prioritere svarene (sette inn tall). Husk å lese spørsmålene nøye. Det er lov å spørre hvis det er noe du lurer på. Det er viktig at du besvarer spørsmålene i den rekkefølgen de kommer.

ELEVSPØRRESKJEMA – FRILUFTSLIVSAKTIVITETER

Jeg bor i kommune

Jeg går i trinn/klasse

Det er ca. elever på skolen min

Dato i dag.....

Er du medlem i en gruppe eller lag som driver med friluftsliv? Sett kryss

Ja..... Nei.....

Hvis ja, hva slags gruppe/lag?

Hva er det fineste stedet du vet om?

Skriv navn:

Hvor er stedet:

Hva husker du best av det du har gjort i skoletida siden høsten 2006? Skriv en ting.

Dette husker jeg best:

.....

.....

A: Kjønn. Sett kryss

A1	Er du jente eller gutt?	Gutt	Jente
----	-------------------------	------	-------

B: Jeg bor sammen med. Sett ett kryss

B1	Mamma og pappa	
B2	Mamma	
B3	Pappa	
B4	Litt hos mamma og litt hos pappa	
B4	Fosterforeldre	

C: Jeg bor sammen med. Sett ett kryss

C1	Ingen søsken	
C2	1-2 søsken	
C3	3 eller flere søsken	

D: Nasjonalitet/Bakgrunn. Sett ett kryss

D1	Mine foreldre er norske	
D2	Mine foreldre er norske, og begge eller en av de har samisk bakgrunn	
D3	Begge eller en av mine foreldre kommer fra et annet land enn Norge	

E: Driver du med idrett?

Ja	
Nei	

Hvis ja, hvor ofte trener du i sesongen? Sett kryss i det alternativet/de alternativene som passer best.

	Type idrett	Mindre enn en gang pr. uke	1-2 ganger pr. uke	3 eller flere ganger pr. uke
E1	Lagidrett som drives ute (fotball o.a)			
E2	Lagidrett som drives inne (handball, volleyball, o.l)			
E3	Individuell idrett som drives ute (langrenn, skiskyting, hopp, friidrett, sykling o.l))			
E4	Individuell idrett som drives inne (svømming, turn o.l)			

F: Hvor mange ganger i løpet av de siste 12 månedene har du prøvd noen av følgende aktiviteter?
 Sett kryss i det alternativet som passer best for hver aktivitet.

	Aktivitet	Ingen ganger	1 gang	2-5 ganger	Mer enn 5 ganger
F1	Vært på tur i fjell, skog og mark sommerstid				
F2	Vært på tur i fjell, skog og mark vinterstid				
F3	Plukket bær, sopp eller urter				
F4	Fisket i ferskvann eller elv				
F5	Fisket i sjøen				
F6	Vært på jakttur sammen med voksne				
F7	Vært på overnattingstur i naturen i telt/lavvo eller under åpen himmel				
F8	Vært på overnattingstur i snøhule				
F9	Vært på tur på isbre				
F10	Padlet i kano/kajakk				
F11	Rodd en båt				
F12	Badet i hav, elv eller vann				
F13	Drevet med fjellklatring				
F14	Annet. Skriv hva dette er:				

G: Dersom du holder på med friluftsliv, i hvilken sammenheng gjør du det oftest?
 Sett **KUN ETT KRYSS PR. AKTIVITET** du holder på med.

	Aktivitet	På skolen	Alene	Sammen med venner	Sammen med foreldre eller søsken	Sammen med besteforeldre	I lag og foreninger (f. eks speideren, 4H, eller lignende)
G1	Turer i fjell, skog og mark sommerstid						
G2	Turer i fjell, skog og mark vinterstid						
G3	Plukking av bær, sopp eller urter						
G4	Fiske i ferskvann eller elv						
G5	Fiske i sjøen						
G6	Jakt						
G7	Overnattingstur i naturen i telt/lavvo eller under åpen himmel						
G8	Overnattingstur i snøhule						
G9	Turer på isbre						
G10	Padling i kano/kajakk						
G11	Roturer i båt						
G12	Bading i hav, elv eller vann						
G13	Fjellklatring						
G14	Annet: Skriv hva dette er:						

H: Hvis du holder på med friluftslivsaktiviteter, hvorfor gjør du det? Hvis det er flere grunner kan du rangere fra 1-3, hvor tallet 1 er den viktigste årsaken til at du holder på med friluftsliv, tallet 2 er den nest viktigste årsaken og tallet 3 den tredje viktigste årsaken.

H1	Det er artig	
H2	Jeg lærer så mye ved å drive friluftsliv	
H3	Det er spennende	
H4	Vennene mine gjør det	
H5	Familien min gjør det, og de vil ha meg med	
H6	Jeg må gjøre det på skolen	
H7	Det holder meg i form	
H8	Andre grunner. Skriv hva dette er:	

Hva slags vær er det i dag.....

I: Hvis du fikk velge en eller flere friluftslivsaktiviteter som du kunne holde på med i dag, hva ville du da valgt? Velg opptil 3 aktiviteter. Prioriter fra 1-3, hvor tallet 1 betyr den aktiviteten du har mest lyst til å prøve, tallet 2 den aktiviteten du prioriterer etter den første og 3 som du prioriterer etter de to første.

I1	Tur i fjell, skog og mark	
I2	Plukking av bær, sopp eller urter	
I3	Fiske i ferskvann	
I4	Fiske i sjøen	
I5	Jakt	
I6	Overnatting i telt/lavvo eller snøhule	
I7	Tur på isbre	
I 8	Padlet i kano/kajakk	
I 9	Rodd en båt	
I 10	Badet i hav, elv eller vann	
I 11	Fjellklatring	
I 12	Annet. Skriv hva dette er:	

De neste spørsmålene er kun for elever i 9. klasse

J: Hva kan du av det som står her. Her kan du sette flere kryss. Det er viktig at du kun krysser av på ferdigheter DU BEHERSKER GODT

J1	Jeg kan lage et bål og få det til å brenne lenge	
J2	Jeg kan sette opp et telt	
J3	Jeg kan pakke en sekk med det jeg trenger for en dagstur i naturen sommerstid	
J4	Jeg kan pakke en sekk med det jeg trenger for en dagstur i naturen vinterstid	
J5	Jeg kan pakke en sekk med det jeg trenger for en overnattingstur i naturen sommerstid	
J6	Jeg kan pakke en sekk med det jeg trenger for en overnattingstur i naturen vinterstid	
J7	Jeg kan orientere etter et kart.	
J8	Jeg kan bruke et kompass	
J9	Jeg kan smøre ski	
J 10	Jeg kan klive ved med øks	
J 11	Jeg kan grave en snøhule for overnatting i fjellet	
J 12	Jeg kan montere en fiskestang og knyte de nødvendige knutene for å bruke en sluk eller annet redskap til fiske	
J 13	Jeg kan plukke bær, og vet hva som kan plukkes og hva som er giftig	
J 14	Jeg kan plukke sopp og urter, og vet hva som kan plukkes og hva som er giftig	
J 15	Jeg kan ro en båt	
J 16	Jeg kan padle kano	
J 17	Jeg kan klatre i fjell med tau og sikring	
J 18	Jeg kan tre en meitemark på en fiskekrok	
J 19	Jeg kan padle kajakk	
J 20	Jeg kan seile en båt	

K: Her er noen påstander. Sett kryss for de påstandene som stemmer *for deg*.

	Påstand	
K1	Friluftsliv er en av hobbyene mine	
K2	Hvis jeg holder på med friluftsliv lærer jeg mye	
K3	Friluftsliv er kjedelig	
K4	Friluftsliv er tøft	
K5	Friluftsliv er for slitsomt	
K6	Friluftsliv er viktig for å holde meg i form	
K7	Jeg har lært en del om friluftsliv på skolen	
K8	Jeg har muligheter til å drive friluftsliv der jeg bor	
K9	Jeg kunne tenkt meg å drive mer med friluftslivsaktiviteter	
K 10	Jeg vil helst slippe å holde på med friluftslivsaktiviteter	
K 11	Det er familien som har lært meg mest om friluftsliv	
K 11	Jeg har lyst til å holde på med friluftslivsaktiviteter, men det er ingen som vil være sammen med meg	
K 12	Det er flott natur der jeg bor	
K 13	Friluftsliv er mer spennende enn idrett	
K 14	Jeg vil holde på med friluftsliv når jeg blir voksen	

Fredrikke – Organ for FoU-publikasjoner – Høgskolen i Nesna

Fredrikke er en skriftserie for mindre omfangsrige rapporter, artikler o.a som produseres blant personalet ved Høgskolen i Nesna. Skriftserien er også åpen for arbeider fra høgskolens øvingslærere og studenter.

Hovedmålet for skriftserien er ekstern publisering av Høgskolen i Nesnas FoU-virksomhet. Høgskolen har ikke redaksjonelt ansvar for det faglige innholdet.

Redaksjon

Hovedbibliotekar

Trykk

Høgskolen i Nesna

Omslag

Grafisk design: Agnieszka B. Jarvoll

Trykk: Offset Nord, Bodø

Opplag

Etter behov

Adresse

Høgskolen i Nesna

8700 NESNA

Tlf.: 75 05 78 00 (sentralbord)

Fax: 75 05 79 00

E-post: postmottak@hinesna.no

Oversikt utgivelser Fredrikke

Hefter kan bestilles hos Høgskolen i Nesna, 8700 Nesna, telefon 75 05 78 00

Nr.	Tittel/forfatter/utgitt	Pris
2009/5	Deltids allmennlærerutdanning : opplæringsboka som verktøy i praksisfeltet (5. utg.) / Patrick Murphy, Morten Mediå (rev.)	65,-
2009/4	International view on: Teacher Education, Educational Technology, Motivation//Divergent Thinking//Readiness, Special Educational needs / Anna Watola & Harald Nilsen (red.)	140,-
2009/3	Utvikling av en praksisrettet lærerutdanning / Per Karl Amundsen	60,-
2009/2	Å være nyutdannet lærer, behovet for veiledning og organisering av veiledning i skolen / Per Karl Amundsen	45,-
2009/1	Morsmåslærere for minoritetsspråklige elever har ordet / Øyvind Jenssen (red.)	150,-
2008/9	Medienes makt og rolle : hva kan vi lære av miljødebatten i Norge? : foredrag ved forskningsdagene 26. september 2008 / Erik Bratland	40,-
2008/8	Sosialt utviklende og lærende prosesser i små og større læringsmiljøer / Jan Birger Johansen	70,-
2008/7	Evaluerer av Lesefokus – leseopplæring ved Selfors barneskole / Anne-Lise Wie	115,-
2008/6	Grotting i skolen : tre grotter i "Ørnflåget" i Nesna – ferdse, muligheter og faglig tilnærming / Pål Vinje	55,-
2008/5	Den mangelfulle konstruktivismen i studiet av miljøbevegelsen/ Erik Bratland	40,-
2008/4	Deltids allmennlærerutdanning : opplæringsboka som verktøy i praksisfeltet (4. utg.) / Patrick Murphy, Morten Mediå (rev.)	65,-
2008/3	The Teacher for the Knowledge Society : With contributors from Argentina, Norway, Poland and USA / Nilsen, Harald & Elzbieta Perzycka (red.)	145,-
2008/2	Evaluerer av arbeidet mot mobbing i fådeltskolen : muligheter og hindringer i forbindelse med implementeringen av et nasjonalt program mot mobbing i fådelte skoler (kortversjon) / Oddbjørn Knutsen	60,-
2008/1	Sammen om formidling : Høgskolen i Bodø og Høgskolen i Nesna fellesarrangementer under Forskningsdagene 2007, Mo i Rana / Ander-Trøndsald, Kerstin m.fl (red.)	75,-
2007/14	ICT in educational context : exchanging knowledge between Czech, Norway and Poland / Siemieniecka-Gogolin, Dorota og Harald Nilsen	85,-
2007/13	Kids and Internett/Barn og internett : A Polish-Norwegian look at the digital world of kids/et polsk-norsk blikk på barn og unges digitale hverdag / Beata Godejord og Per Arne Godejord (red.)	175,-
2007/12	Om styrking av samisk språk og identitet med vekt på Helgeland og Västerbotten : rapport fra seminar i Hattfjelldal 25.-26.januar 2007 / Marius Meisfjord Jøsevoll (red.)	75,-
2007/11	Når språk møter språk : om forholdet mellom morsmål og målspråk / Øyvind Jenssen	120,-
2007/10	Samspill med fokus på barneperspektivet : studentoppgaver fra studiet Småbarnspedagogikk 2006-2007 / Bjørg Andås Ohnstad (red.)	125,-
2007/9	Matematikk på ungdomstrinnet : med IKT og Cabri som verktøy / Harald Nilsen og Henning Bueie	45,-
2007/8	Hva viser småbarnsforskningen om barns sosiale utvikling i tidlige leveår? : en kritisk gjennomgang av psykoanalytiske, læringspsykologiske og tilknytningsteoretiske forklaringer / Oddbjørn Knutsen	55,-
2007/7	Lese og skrive og regne er gøy... : arbeid med begynneropplæring i lærerutdanningene ved Høgskolen i Nesna 2003-2007 / Anne-Lise Wie (red.)	160,-
2007/6	Dannelsesperspektivet i lese- og skriveopplæringen og ansvarsfordeling som grunnlag for videre utviklingsperspektiver / Elsa Løfsnæs	220,-
2007/5	Language learning - additional learning - learning environment - teachers's role : classroom studies in Czech Republic and Poland / Harald Nilsen	70,-
2007/4	På den åttende dag : en reise i en lærers erfaringer / Harald Nilsen	35,-
2007/3	The School Reform – 2006: Knowledge Promotion : a critical view Den norske skolereformen – 2006: Kunnskapsløftet : et kritisk blikk / Harald Nilsen	30,-

<u>2007/2</u>	Holocaust : rapport fra et dramaforløp med utgangspunkt i Joshua Sobols' skuespill "Ghetto" / Tor Helge Allern	200,-
<u>2007/1</u>	Curriculumtenkning innen TIMSS : metodeutvikling	120,-
<u>2006/11</u>	Forskjellighet og likeverdighet : en dekonstruktiv lesning av kunnskap og utdanning i den fådelte skolen / Anita Berg-Olsen	50,-
<u>2006/10</u>	Små skoler i små samfunn : å studere utdanning og læring i kontekst / Anita Berg-Olsen	50,-
<u>2006/9</u>	Bruk av Moodle som læringssystem og et sosialt samspill mellom studenter / Tom Erik Nordfonn Holteng og Laila Matberg	40,-
<u>2006/8</u>	Veiledning av nyutdannede lærere på Helgeland : nyutdannede lærere – halvfabrikata eller ferdigvare? / Knut Knutsen	100,-
<u>2006/7</u>	Om styrking av samisk språk og identitet med vekt på Helgeland og Västerbotten : rapport fra seminar i Hattfjeldal 26.-27.januar 2006 / Knut Berntsen (red.)	60,-
<u>2006/6</u>	Psykologisk subdeprivasjon hos barn i tidlige leveår og konsekvenser for den semantiske og fonologiske språkutviklingen / Oddbjørn Knutsen	50,-
<u>2006/5</u>	Phonetics : A Practical Course (cd-rom) / Patrick Murphy	100,-
<u>2006/4</u>	Barn og unges digitale hverdag : lærere og lærerstudenter diskuterer overgrepssproblematikk i digitale medier / Per Arne Godejord (red.)	250,-
<u>2006/3</u>	News og BitTorrent som verktøy for formidling av overgrepssmateriale : studentrapporter fra Prosjekt Gå inn i din tid, 1.år bachelor informatikk, HiNe / Per Arne Godejord (red.)	40,-
<u>2006/2</u>	Learning Management System og foreleserens opplevelse av jobbytelse / Laila Johansen Matberg og Tom Erik Nordfonn Holteng	50,-
<u>2006/1</u>	Samspillets betydning for den semantiske og fonologiske språkutviklingen i tidlige leveår / Oddbjørn Knutsen	70,-
<u>2005/11</u>	IKT-basert norskundervisning i utlandet / Ove Bergersen (red.)	85,-
<u>2005/10</u>	Drama Nettverk : rapport fra samling på Nesna 20. – 23. oktober 2004 / Anne Meek m.fl. (red.)	95,-
<u>2005/9</u>	Slik vi ser det : hva synes studenter om sin egen IKT-kompetanse etter avsluttet allmennlærerutdanning? / Laila J. Matberg og Per Arne Godejord (red.)	35,-
<u>2005/8</u>	Praksiskvalitet i allmennlærerutdanningen : en studie av adopsjonspraksis ved Høgskolen i Nesna / Kåre Johnsen	90,-
<u>2005/7</u>	Argumenter for og erfaringer med fysisk aktivitet i skolen hver dag : en analyse av et utvalg relevant litteratur og prosjekter i og utenfor Nordland / Vidar Hammer Brattli og Kolbjørn Hansen	55,-
<u>2005/6</u>	Praksisorientert lærerutdanning : presentasjon og evaluering av Dalu 2003 (rapport 1 og 2) / Hallstein Hegerholm	145,-
<u>2005/5</u>	Kjønnsrelatert mobbing i skolen : utfordringer for lærerprofesjonen / Arna Meisfjord	30,-
<u>2005/4</u>	Deltids allmennlærerutdanning : opplæringsboka som verktøy i praksisfeltet (2.utg) / Patrick Murphy	45,-
<u>2005/3</u>	Om styrking av samisk språk og identitet med vekt på Helgeland og Västerbotten : rapport fra seminar i Hattfjeldal 27.-28.januar 2005 / Knut Berntsen (red.)	60,-
<u>2005/2</u>	Norsk som minoritetsspråk – i historisk- og læringsperspektiv / Harald Nilsen (red.)	75,-
<u>2005/1</u>	Mobbing i skolen : årsaker, forekomst og tiltak / Oddbjørn Knutsen	55,-

<u>2004/13</u>	IKT skaper både variasjon og læring / Per Arne Godejord	30,-
<u>2004/12</u>	Deltids allmennlærerutdanning : opplæringsboka som verktøy i praksisfeltet / Patrick Murphy	45,-
<u>2004/11</u>	www.fruktkurven.no : systemering og utveckling av ett webbaserat abbonemang system / Peter Östbergh	90,-
<u>2004/10</u>	Utvikling av studentenes reflekterte og praksisrelaterte læring / Elsa Løfsnæs	90,-
<u>2004/9</u>	Utvärdering av IT och lärkulturer : ett samarbetsprojekt mellan Umeå Universitet och Høgskolen i Nesna / Peter Östbergh, Laila Johansen og Peter Bergström	85,-
<u>2004/8</u>	Med sparsomme midler og uklare odds : oppfølgingstilbud for nyutdanna lærere / Harald Nilsen og Knut Knutsen	100,-
<u>2004/7</u>	Prosessen bak det å ta i bruk mappe som pedagogikk og vurderingsform / Tom Erik N. Holteng og Hallstein Hegerholm	60,-
<u>2004/6</u>	Utdanning og forskning innenfor samiske miljø på Helgeland og Västerbotten : rapport fra seminar i Hattfjelldal 22. – 23.januar 2004 / Knut Berntsen (red.)	70,-
<u>2004/5</u>	Behov for kompetanseheving innenfor reiselivsnæringa på Helgeland / Knut Berntsen og Ole Johan Ulriksen	35,-
<u>2004/4</u>	Evaluering av databasert undervisning av 3Bi ved Sandnessjøen videregående skole / Johannes Tveita	20,-
<u>2004/3</u>	Skolens verdigrunnlag i et rawlsiansk perspektiv / Ole Henrik Borchgrevink Hansen	25,-
<u>2004/2</u>	Multiplikasjon i småskole og på mellomtrinnet / Bente Solbakken (red.)	45,-
<u>2004/1</u>	Humanistisk eklektisme i spesialpedagogisk rådgivning / Oddbjørn Knutsen	45,-
<u>2003/9</u>	RedBull NonStop 2002 : utveckling av et web-baserat resultatrapporteringssystem för en 24 timmars mountainbike tävling / Peter Östbergh	50,-
<u>2003/8</u>	"Kan du tenke deg å jobbe for Høgskolen i Bodø" : om Høgskolen i Nesnas etablering av informatikkutdanning i Mo i Rana / Geir Borkvik	25,-
<u>2003/7</u>	Lærerutdannere i praksisfeltet : hospitering i barnehage og grunnskole / Oddbjørn Knutsen (red.)	55,-
<u>2003/6</u>	Teori og praksis i lærerutdanning / Hallstein Hegerholm	50,-
<u>2003/5</u>	Nye perspektiver på undervisning og læring : nødvendige forskende aksjoner med mål om bidrag av utvidet innhold i lærerutdanningen / Jan Birger Johansen	30,-
<u>2003/4</u>	"Se tennene!" : barnetegning – en skatt og et slags spor / Nina Scott Frisch	35,-
<u>2003/3</u>	Responsgrupper : en studie av elevrespons og gruppekultur - norsk i 10.klasse våren 2003 Korgen sentralskole / Harald Nilsen	80,-
<u>2003/2</u>	Informasjonskompetanse i dokumentasjonsvitenskapelig perspektiv / Ingvill Dahl	40,-
<u>2003/1</u>	"Det handler om å lykkes i å omgås andre" : evalueringsrapport fra et utviklingsprosjekt om atferdsvansker, pedagogisk ledelse og sosial kompetanse i barnehager og skoler i Rana, Hemnes og Nesna kommuner i perioden 1999-2002 / Per Amundsen	80,-
<u>2002/1</u>	Augustins rolle i Albert Camus' Pesten / Ole Henrik Hansen	35,-
<u>2001/6</u>	Etniske minoritetsrettigheter og det liberale nøytralitetsidealet / Ole Henrik Hansen	35,-

2001/4	Evaluering av prosjekt "Skolen som grendesentrum" / Anita Berg-Olsen og Oddbjørn Knutsen	70,-
2001/3	Fra Akropolis til Epidaurus / Tor-Helge Allern	40,-
2001/2	Hvordan organisere læreprosessen i høyere utdanning? / Erik Bratland	45,-
2001/1	Mjøs-utvalget og Høgskolen i Nesna : perspektiver og strategiske veivalg / Erik Bratland	30,-
2000/11	Implementering av LU98 / Knut Knutsen	120,-
2000/9	Moralsk ansvar, usikkerhet og fremtidige generasjoner / Kristian Skagen Ekeli	40,-
2000/8	Er dagens utdanningsforskning basert på behavioristisk tenkning? : drøfting av TIMSS' læreplanmodell fra et matematikdidaktisk synspunkt / Eli Haug	90,-
2000/7	Sosiale bevegelser og modernisering : den kommunikative utfordring / Erik Bratland	50,-
2000/6	Fådeltskolen - "Mål og Mé" / Erling Gården og Gude Mathisen	60,-
2000/4	Bidrar media til en ironisk pseudo-offentlighet eller til en revitalisering av offentligheten? / Erik Bratland	40,-
2000/3	FoU-virksomheten ved Høgskolen i Nesna : årsmelding 1998 / Hanne Davidsen, Tor Dybo og Tom Klepaker	35,-
2000/2	Maleren Hans Johan Fredrik Berg / Ann Falahat og Svein Laumann	150,-
2000/1	TIMSS-undersøkelsen i et likestillingsperspektiv : refleksjoner rundt dagens utdanningssektor og visjoner om fremtiden / Eli Haug.	30,-
1999/2	Kjønn og interesse for IT i videregående skole / Geir Borkvik og Bjørn Holstad	20,-
1999/1	Fortellingens mange muligheter : fortellingsdidaktikk med analyseeksempel / Inga Marie Haddal Holten og Helge Ridderstrøm	70,-